

Nr 154.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.; given Stockholms slott den 8 mars 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför härefter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge:

Enligt den till 1940 års statsverksproposition fogade bilagan åttonde huvudtiteln, punkterna 120, 123, 131, 161, 164, 170 och 180, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som bleve riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1940/41

dels till Högre lärarinneseminariet: Avlöningar ett förslagsanslag av 420,000 kronor;

dels till Allmänna läroverken: Avlöningar ett förslagsanslag av 26,400,000 kronor;

dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor ett förslagsanslag av 4,000,000 kronor;

dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor ett förslagsanslag av 3,300,000 kronor;

dels till Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor ett förslagsanslag av 525,000 kronor;

dels till Privatläroverk: Bidrag till högre flickskolor ett förslagsanslag av 500,000 kronor;

dels till Privatläroverk: Bidrag till enskilda mellanskolor ett förslagsanslag av 77,300 kronor;

dels till Understöd till högre folkskolor ett förslagsanslag av 3,200,000 kronor;

dels till Läroanstalter för blinda: Avlöningar ett förslagsanslag av 375,000 kronor;

dels till Läroanstalter för blinda: Omkostnader ett förslagsanslag av 150,000 kronor;

dels till Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar ett förslagsanslag av 204,000 kronor;

dels till Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Omkostnader ett förslagsanslag av 80,000 kronor;

dels till Dövstumskolorna: Avlöningar ett förslagsanslag av 1,235,000 kronor;

dels till Dövstumskolorna: Omkostnader ett förslagsanslag av 470,000 kronor;

dels ock till Tekniska läroverk: Avlöningar ett förslagsanslag av 1,177,300 kronor.

Sedan utredningen i ärendet numera slutförts, ber jag få anmäla de förutnämnda anslagsfrågorna.

1. Inledning.

Skolöverstyrelsens anslagsäskanden beträffande de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter äro uppgjorda med tanke på att normala förhållanden skulle råda under nästa budgetår. Vid bifall till överstyrelsens förslag skulle de förutnämnda anslagen, vilka för innevarande budgetår äro uppförda med sammanlagt i runt tal 42 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, höjas med sammanlagt omkring 1 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Härtill måste emellertid läggas omkring 1,3 miljoner kronor på grund av ökade utgifter för rörligt tillägg genom den beräknade stegringen av levnadskostnadstalet. Vid bifall till överstyrelsens förslag skulle sålunda de nämnda anslagen för nästa budgetår beräknas till sammanlagt omkring 45,3 miljoner kronor.

Vid ärendets beredning inom ecklesiastikdepartementet under hösten 1939 uppkom frågan, i vad mån de av rådande krissituation betingade allmänna besparingssträvandena kunde och borde utsträckas jämväl till

förevarande anslagsändamål. I syfte att bereda överstyrelsen tillfälle att verkställa utredning angående de olika utvägar, som därvid syntes stå till buds, uppgjordes inom departementet en promemoria i ämnet, vilken remitterades till överstyrelsen för yttrande.

I *departementspromemorian* anfördes:

Det hade beräknats, att antalet klassavdelningar vid de allmänna läroverken för nästkommande läsår komme att automatiskt stiga med 64. Även om den ökning av antalet ordinarie och extra ordinarie lärartjänster, som under normala förhållanden sannolikt blivit en följd härav, i nuvarande läge torde böra och kunna praktiskt taget helt undvikas, syntes likväl läroverksorganisationens fortgående ansvällning komma att få till följd en betydande kostnadsstegring, därest icke särskilda åtgärder i återhållande riktning vidtoges. I sådant hänseende syntes i nuvarande läge böra eftersträvas att i vart fall hålla utgifterna inom ramen för nu utgående anslag.

Flera olika utvägar syntes härvid stå till buds.

Det kunde sålunda förtjäna övervägas att, i den utsträckning så prövades lämpligen kunna ske, tillfälligt höja elevantalet i klassavdelningarna. Erinras kunde i detta sammanhang, att 1937 års riksdag beviljat medel för en sänkning av maximigränsen för elevantalet i realskolans avslutningsklasser från 35 till 30. Utredning torde böra företagas, vilken besparing som kunde vinnas genom en tillfällig återgång till de före år 1937 gällande bestämmelserna i ämnet ävensom huruvida icke en tillfällig höjning av elevantalet jämväl i andra klassavdelningar kunde låta sig göra.

Härjämte torde kunna tagas under övervägande ett tillfälligt inhiberande av elevintagningen i vissa för närvarande glest besatta läroverkslinjer ävensom införande av strängare regler för uppdelning av klassavdelningar vid undervisning i vissa ämnen.

Vidare torde böra övervägas att helt eller delvis inställa frivillig undervisning i övningsämnen, i den mån sådan förekomme, samt undervisningen i hållningsrättande gymnastik.

Vissa besparingsåtgärder av mindre räckvidd torde härutöver icke vara uteslutna. Sålunda syntes böra tagas under omprövning, huruvida och i vilken omfattning en sänkning av vissa nu utgående särskilda arvoden kunde vara försvarlig, exempelvis arvoden åt tillsynslärare samt vissa arvoden vid provårsläroverk.

Slutligen borde tagas under omprövning, huruvida icke — jämsides med eller i stället för åtgärder av ovan antydd art — en tillfällig höjning av lärarnas undervisningsskyldighet skulle kunna vidtagas. Härvid torde de ekonomiska konsekvenserna vid olika alternativ, avseende höjning med större och mindre antal undervisningstimmar, böra undersökas.

Vad sålunda yttrats rörande besparingsåtgärder, som syntes tänkbara beträffande anslaget till avlöningar vid de allmänna läroverken, torde äga motsvarande tillämpning bland annat beträffande anslagen till högre lärarinneseminariet, folk- och småskoleseminarierna, nomadskolorna, läroanstalterna för blindas, vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte, dövstumskolorna samt de tekniska läroverken ävensom beträffande anslagen till högre kommunala skolor samt privatläroverk. Det torde

därför jämväl böra undersökas, i vad mån motsvarande besparingsåtgärder beträffande de nu nämnda skolformerna påverkade beräkningarna för budgetåret 1940/41 av ifrågakvarande anslag.

Över nämnda promemoria avgav *skolöverstyrelsen* yttranden den 2 och den 16 januari 1940 samt *statskontoret* den 18 januari och den 7 februari 1940.

Skolöverstyrelsen yttrade inledningsvis bland annat följande:

Under den gångna delen av 1930-talet hade läroverksorganisationen kvantitativt starkt tillväxt och lärarnas löner reglerats i anslutning till det civila avlöningsreglementet. Vissa framsteg kunde även därutöver noteras. Undervisningen i hushållsgöromål, som vid årtiondets början blott varit en försöksanordning av ringa omfattning, hade numera, med bibehållen frivillighet, kunnat få insteg vid ungefär tredjedelen av de allmänna läroverken. Deltagarminimum för tillvalsundervisning i grekiska på latinlinjen samt fysik och kemi på reallinjen hade minskats till tre respektive fyra lärjungar. Vid språkundervisning med nybörjare finge klassavdelning numera delas under en veckotimme, såvida lärjungantalet uppginge till minst 24.

På andra punkter innebure det senaste årtiondet en regress. Den frivilliga teckningen, som vid decenniets början omfattat inemot 200 veckotimmar, vore numera begränsad till 51 timmar. Den frivilliga undervisningen i kvinnlig slöjd vore nu reducerad till en liten rest på inalles 8 veckotimmar. Den hållningsrättande gymnastiken, som höstterminen år 1931 omfattat 156 timmar, utgjorde innevarande läsår endast 100 timmar. Undervisningen i manlig slöjd hade trots den stora ökningen av lärjungantalet i läroverken ännu icke nått upp till samma antal veckotimmar som före den inbrytande depressionen i början av 1930-talet. Skolläkararvodena hade sänkts; de rörliga arvoden, som vid decenniets början uppgått till två kronor per lärjunge, utgjorde nu en krona 50 öre.

I fråga om den sedan länge aktuella frågan om begränsning av lärjungantalet i klassavdelningarna hade ett framsteg gjorts år 1937, då lärjunge-maximum i realskolans avslutningsklass sänktes från 35 till 30 lärjungar — det första framsteget under en mansålder. Å andra sidan hade allt fler klassavdelningar till följd av den stora lärjungetillströmningen under detta årtionde närmast sig övre gränsen, och åtskilliga hade övertaliga lärjungar. För de kommunala mellanskolorna och de kommunala flickskolorna innebure utvecklingen en klar försämring: för dessa skolformer hade tidigare gällt ett lärjunge-maximum på 30 lärjungar, men detta hade numera höjts till 35 utom för mellanskolans avslutningsklass och flickskolans båda högsta klasser.

Den begränsning av läroverksanslagen, som nu ifrågasattes, innebure, att kostnaderna för de allmänna läroverken skulle hållas vid ungefär samma nivå som innevarande år. Reduktionen vore svår att genomföra, då lärjungetillströmningen alltjämt vuxe, nya linjer befunde sig på tillväxt upp genom klasserien och därtill de ordinarie kvinnliga lärarna från och med den 1 juli 1940 automatiskt erhöle en löneuppflyttning på en löneklass. En så stark prutning torde överhuvud icke vara möjlig, utan att de framsteg, som gjorts under det senaste årtiondet, till största delen prisgäves och de inskränkningar, som under samma tid skett, på vissa punkter skärptes.

I övrigt torde beträffande nämnda yttranden få hänvisas till det följande.

Såsom i skolöverstyrelsens nyssberörda yttrande antydes, ha de allmänna läroverken och vissa av de därmed jämförliga läroanstalterna fortfarande kännning av de restriktiva åtgärder, som vid tidigare besparingsaktioner vidtagits inom undervisningsväsendet. Läget är alltså på detta område det samma som inom vissa andra delar av ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde. Det oaktat torde det vara ofrånkomligt att i nu rådande situation vidtaga åtgärder i besparingssyfte jämväl beträffande de anslag, som i det föregående angivits.

Sådana åtgärder kunna icke utan mycket vittgående ingripanden leda till en *mer avsevärd* sänkning av ifrågavarande anslag. Dylika ingripanden skulle för övrigt få till följd, att vid förevarande läroanstalter anställd personal måste avskedas med begränsade möjligheter för de avskedade att erhålla motsvarande anställning vid andra läroanstalter, och böra redan av denna anledning i så stor utsträckning som möjligt undvikas. Besparingsåtgärderna synas böra i stället i huvudsak inriktas på att begränsa den automatiska utvidgningen av skolorganisationen och behovet av nya ordinarie och extra ordinarie tjänster. Såsom av det efterföljande kommer att framgå, är för nästa budgetår särskilt vad beträffar de allmänna läroverken att emotse en mycket avsevärd sådan utvidgning med därav följande ökat lärarbehov.

De åtgärder i syfte att begränsa en ökning av förevarande anslag, som i nuvarande läge torde böra i främsta rummet ställas under diskussion, ha i huvudsak berörts i förutnämnda departementspromemoria. Det är min avsikt att i det följande redogöra för min ståndpunkt i dessa frågor och till de av överstyrelsen i dess yttrande över promemorian i övrigt framställda förslagen.

Sammanfattningsvis vill jag emellertid här lämna följande överblick över den reduktion av lärar- och anslagsbehovet, som ernås genom de viktigaste av mig i det följande ifrågasatta åtgärderna.

Åtgärd	Minskat lärarbehov				Minskat anslagsbehov			
	Allm. läroverk	Komm. flickskolor	Komm. mellan-skolor	Högre folk-skolor	Allm. läroverk	Komm. flickskolor	Komm. mellan-skolor	Högre folk-skolor
Ökning av lärarnas undervisningsskyldighet med $\frac{1}{2}$ veckotimme	51,0	10	8		280,000	43,000	36,000	35,000
Sammanslagning av undervisningsavdelningar i språk m. m.	31,5	7	7		173,000	30,000	31,000	18,400
Höjning av lärjungeminimum i grekiska m. m. . .	4,5	—	—	21	25,000	—	—	—
Begränsning av nybörjaravdelningarnas antal	10,9	—	—		68,000	—	—	—
Höjning av elevantalet i realskolans avslutningsklasser	29,3	21 klass-avd.	9 klass-avd.		172,000	115,000	58,000	74,200
Summa	127,2				718,000	188,000	125,000	127,600

Vid bedömandet av tablåns uppgifter rörande det minskade lärarbehovet bör beaktas, att för nästa budgetår enbart för de allmänna läroverkens del enligt överstyrelsens kalkyler (jfr sid. 41 i det följande) föreligger ett behov av omkring 80 nya lärartjänster, med vilka det i tablån angivna minskade lärarbehovet alltså bör reduceras, om man vill erhålla en föreställning om det antal lärare, som bli överflödiga vid åtgärdernas genomförande. Härvid har hänsyn icke tagits till de anställningsmöjligheter, som erbjudas exempelvis genom pensionering av lärare, och ej heller till det ökade behov av vikarier, som under nästa budgetår kommer att föreligga, om de nu rådande extraordinära förhållandena då alltfört äga bestånd.

Jag anser mig böra här framhålla, att — när jag funnit mig böra föreslå nyssnämnda och andra åtgärder för nedbringande av kostnaderna för läroverksundervisningen — en viktig förutsättning för mig varit, att dessa åtgärder icke skola äga bestånd längre tid än som är oundgängligen erforderlig med hänsyn till de statsfinansiella förhållandena.

De förslag, som i det följande framställas, avse samtliga de i departementspromemorian angivna läroanstalterna med undantag för folk- och småskoleseminarierna samt nomadskolorna. Till frågan om beräkningarna av anslagen för nästa budgetår till de sistnämnda läroanstalterna torde jag i annat sammanhang få tillfälle återkomma.

2. Förslagsanslaget till Högre lärarinneseminariet: Avlöningar.

Detta anslag höjdes för innevarande budgetår från 356,700 kronor till 433,800 kronor huvudsakligen på grund av den av 1939 års riksdag beslutade löneregleringen vid de statliga undervisningsanstalterna, varigenom lärare, inberäknat rektorer, ävensom vaktmästare från och med den 1 juli 1939 inordnades under de civila avlöningsreglementena. Anslaget disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1939/40, sid. 477.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1939 på framställning av seminariets *rektor* hemställt, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. Av skrivelsen framgår, att verksamheten vid seminariet förutsattes under viss övergångstid skola fortgå i hitillsvarande omfattning, även om förslag till omorganisation av seminariet och därmed förenade läroanstalter komme att framläggas för 1940 års riksdag.

I förutnämnda *departementspromemoria* ifrågasattes, såsom av det föregående framgår, att vissa däri berörda besparingsåtgärder borde utsträckas till att omfatta jämväl högre lärarinneseminariet. *Överstyrelsen* har i utlåtande över nämnda promemoria anfört:

Å den i avlöningsstaten ingående anslagsposten å 334,500 kronor till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat kunde en avsevärd besparing vinnas till följd av att sju vakanta lektorat uppehölls genom timlärare enligt följande beräkning:

7 lektorstjänster å kronor 12,495 = 87,465, varifrån avginge utgift för:

82	timlärartimmar	å kronor	418 =	34,276
28	»	å »	348 =	9,744
30	»	å »	225 =	6,750
				Summa 50,770.

Å anslagspostens belopp, 334,500 kronor, kunde således en minskning med i runt tal (87,465 — 50,770 =) 36,700 kronor beräknas för budgetåret 1940/41. Någon ytterligare besparing i de för ordinarie tjänstemän avsedda medlen torde icke stå att vinna, vare sig för lärarinneseminariet eller statens normalskola. Lärarstaben hade genomsnittligt många tjänstear, och samtliga ordinarie lärare utom två hade uppnått högsta löneklassen.

En utsträckning av undervisningsskyldigheten skulle för statsverket betyda föga vinst, då denna skyldighet redan vore väl utnyttjad. Vid en höjning med $\frac{1}{2}$ timme kunde besparingen beräknas till cirka 4 veckotimmar å 225 kronor eller 900 kronor. Med en timmes höjning kunde den beräknas giva cirka 7,5 veckotimmar eller nära 1,700 kronor.

Instrumentalmusik förekomme icke; icke heller frivillig teckning. Hållningsrättande gymnastik meddelades i normalskolan under 2 veckotimmar åt elever, som vore i behov därav. Timmarnas fåtal gjorde emellertid, att en eventuell ändring gäve obetydlig besparing, och rektor framhölle med styrka deras behövlighet. Överstyrelsen ansåge sig därför icke kunna föreslå indragning av denna gymnastik.

Någon begränsning av nyintagning i normalskolans första avdelningar kunde icke förordas, då antalet elever där år 1940 icke uppginge till det för en avdelning nu högst tillåtna, vare sig i sjuåriga flickskolan (26 elever) eller i 4-åriga realskolan (20 elever).

Höjning av maximumantalet elever i flickskolans två högsta klasser eller realskolans högsta klass skulle icke medföra någon besparing, då uppdelning i parallellavdelningar icke förekommit vare sig där eller i närmast följande klasser (annat än i språk efter olika begynnelse-språk). Uppdelning av klass vid begynnelseundervisning i modersmålet, tyska, engelska och franska förekomme ej.

Överstyrelsen ville slutligen framhålla, att en avveckling av högre lärarinneseminariet blivit aktualiserad och av lärarutbildningssakkunniga föreslagen att taga sin början med första avdelningens indragning från och med höstterminen 1941, vilket av överstyrelsen ävenledes förordats. Vid bifall till detta förslag komme budgetkurvan för seminariet att successivt sjunka. Några besparingar för denna läroanstalt torde mindre än beträffande övriga innebära någon varaktigare vinst för statsverket.

Kungl. Maj:t bemyndigade den 30 december 1935 chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla sakkunniga för utredning av frågan om reformerad utbildning av lärare för de allmänna läroverken och med dem jämförbara läroanstalter. De i anledning härav tillkallade sakkunniga ha den 26

november 1938 avgivit betänkande angående utbildningen av lärare vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter (statens offentliga utredningar 1938: 50). Betänkandet, som bland annat utmynnar i förslag om nedläggande av ämneslärarinneinstitutionen vid de allmänna läroverken och successiv avveckling av högre lärarinneseminarier, torde få framdeles anmälas för Kungl. Maj:t. Jag räknar med att någon ändring i seminariets organisation icke vidtages under nästa budgetår och anser mig således böra uppskatta seminariets anslagsbehov för nämnda budgetår med utgångspunkt från nu föreliggande förhållanden.

Vad överstyrelsen anfört i fråga om möjligheterna att ernå besparingar vid lärarinneseminarier har icke givit mig anledning till någon väsentlig erinran. Jag vill framhålla, att jag icke nu ifrågasätter indragning av undervisningen i hållningsrättande gymnastik. Jag hänvisar därutinnan till vad i det följande anföres beträffande motsvarande undervisning vid de allmänna läroverken.

I enlighet med överstyrelsens förslag torde anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* böra minskas med det belopp, som besparas därigenom, att sju av de nio lektorstjänsterna äro vakanssatta. Då dessa tjänster äro vakanssatta genom särskilt beslut av Kungl. Maj:t och icke torde komma att återbesättas, så länge förutberörda fråga om lärarinneseminiariets avveckling är under övervägande, synes en sådan nedräkning av nämnda post icke strida mot numera tillämpade grunder för beräkning av avlöningsanslag. Det av överstyrelsen beräknade beloppet bör dock minskas med på vederbörande tjänster belöpande pensionsavgifter, tillhoppa i runt tal 5,200 kronor, till $(36,700 - 5,200 =)$ 31,500 kronor. Å andra sidan bör anslagsposten höjas med i runt tal 9,000 kronor på grund av att ordinarie kvinnlig lärare från och med den 1 juli 1940 jämlikt civila avlöningsreglementet med därtill hörande bestämmelser äger åtnjuta avlöning enligt en löneklass, som är närmast högre än den, enligt vilken hon under innevarande budgetår åtnjuter lön. Av skäl, som chefen för finansdepartementet i årets statsverksproposition berört, bör posten vidare minskas med enahanda belopp, varmed anslagsposten till rörligt tillägg, enligt vad jag i det följande föreslår, bör uppräknas till följd av ökade levnadskostnader, eller 8,900 kronor. Jag beräknar alltså nu ifrågavarande anslagspost för nästa budgetår till $(334,500 - 31,500 + 9,000 - 8,900 =)$ 303,100 kronor.

Anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, torde böra uppföras med oförändrat belopp, 7,250 kronor. Delposten till *Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal: Grundavlöningar m. m.* torde i enlighet med överstyrelsens kalkyler böra minskas med 900 kronor med hänsyn till att jag, under åberopande av vad i det följande anföres, förordar en ökning av undervisningsskyldigheten för ämneslärare. Posten bör sålunda uppföras med $(63,000 - 900 =)$ 62,100 kronor. Delposten till *avlöningsförhöjningar m. m.* synes böra uppföras med oförändrat belopp, 4,900 kronor.

Med hänsyn till vad jag sålunda förordat hade anslagsposten till *rörligt tillägg* vid ett procenttal av sex bort uppföras med 17,800 kronor. Då emellertid posten torde böra beräknas efter ett procenttal av nio, bör sistnämnda belopp höjas med i runt tal 8,900 kronor till 26,700 kronor, eller, för avrundning av anslagets slutsumma, till 26,650 kronor.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med $(303,100 + 7,250 + 62,100 + 4,900 + 26,650 =)$ 404,000 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med $(433,800 - 404,000 =)$ 29,800 kronor.

3. Förslagsanslaget till Allmänna läroverken: Avlöningar.

För närvarande är detta anslag uppfört med 26,436,500 kronor. Gällande personalförteckning och avlöningsstat med därtill hörande bestämmelser återfinnas i statsliggaren för budgetåret 1939/40, sid. 479 ff.

Skolöverstyrelsen har i skrivelser den 31 augusti och den 15 oktober 1939 framlagt sina anslagsäskanden till förevarande ändamål för budgetåret 1940/41. Äskandena synas utmynna i framställningar om anslagshöjningar med tillhoppa 1,055,760 kronor i enlighet med följande sammanställning:

Anslagspost:	Budgetåret 1939/40, kronor:	Budgetåret 1940/41, kronor:	Ökning, kronor:
1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	21,297,000	22,066,000	+ 769,000
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, <i>förslagsvis</i>	250,000	250,000	—
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	510,010	516,960	+ 6,950
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m. m., <i>förslagsvis</i>	3,548,000	3,698,000	+ 150,000
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	240,000	340,000	+ 100,000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän	900	900	—
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1,517,190	1,547,000	+ 29,810
Summa kronor	27,363,100	28,418,860	+ 1,055,760
Särskilda uppbördsmedel	926,600	926,600	—
Nettoutgift kronor	26,436,500	27,492,260	+ 1,055,760

Härutöver måste tagas i betraktande, att den redan inträdda och beräknade ytterligare stegringen av levnadskostnaderna enligt årets statsverksproposition ansetts böra medföra en uppräknings av anslagsmedel till rörligt tillägg med omkring 50 procent. Vid bifall till överstyrelsens förslag skulle sålunda tillkomma en ytterligare utgiftsökning av omkring 770,000 kronor, belöpande å rörligt tillägg. Den erforderliga anslagshöjningen skulle alltså utgöra sammanlagt $(1,055,760 + 770,000 =)$ i runt tal 1,825,000 kronor.

Den av överstyrelsen ifrågasatta anslagshöjningen förklaras i främsta rummet av den fortgående automatiska utvidgningen av läro-

verksorganisationen, förorsakad av dels beräknad ökad elevtillströmning och dels fortsatt genomförande av beslutade organisationsändringar.

Den beräknade automatiska utvidgningen belyses av följande ur överstyrelsens framställning hämtade uppgifter:

	Lärjungar:	Klass- avdelningar:	Lärare:
Höstterminen 1939, verkligt antal	51,480	2,051	2,578
» 1940, beräknat »	52,500	2,115	2,657
	Ökning 1,020	64	79

Den beräknade automatiska ökningen med 64 klassavdelningar fördelar sig enligt överstyrelsens framställning sålunda:

	Klass- avdelningar:
a. Till följd av beräknad tillströmning till nybörjaravdelningarna (klass 1 och ring I) å vissa orter beräknas tillkomma 20 nya avdelningar, medan till följd av minskad tillströmning å andra orter 9 nu befintliga nybörjaravdelningar beräknas kunna indragas (20 — 9 =)	11
b. Till följd av tidigare beslutade organisationsändringar beräknas tillhoppa 22 klassavdelningar tillkomma	22
c. Till följd av under senare år fattade beslut om upprättande av nya parallellavdelningar av klass 1 och ring I, vilka nu successivt utvecklas till parallellinjer, beräknas tillkomma 31 klassavdelningar	31
Summa nya klassavdelningar	64.

I den av överstyrelsen beräknade anslagshöjningen ingår ett belopp av omkring 28,800 kronor, avseende kostnaderna för nästa budgetår vid bifall till en av överstyrelsen tillstyrkt, av stadsfullmäktige i Uppsala i skrivelse den 22 oktober 1938 gjord framställning om inrättande av en statlig samrealskola i Uppsala.

Vidare har överstyrelsen ifrågasatt nyinrättande av ett antal ordinarie lärartjänster, nämligen *dels* sådana ämneslärartjänster, som ansetts erforderliga till följd av nu pågående omorganisation av vissa läroverk, *dels* vissa övningslärartjänster vid läroverk, där ett särskilt stort antal undervisningstimmar i övningsämnen äro anförtrodda åt icke-ordinarie lärare, *dels* ock härutöver — såsom resultat av en företagen allmän översyn rörande proportionen mellan antalet ordinarie och antalet icke-ordinarie ämneslärare vid läroverksorganisationen som helhet — 56 adjunktstjänster.

Enbart ett bifall till förslaget om inrättande av nämnda 56 adjunktstjänster skulle medföra en höjning av anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat med 482,200 kronor. Detta belopp utgör dock icke den merkostnad, som förslagets genomförande skulle innebära, enär kostnaderna för motsvarande icke-ordinarie lärare, fränsett rörligt

tilllägg, beräknats uppgå till omkring 340,000 kronor. Nyinrättandet av sistnämnda adjunktstjänster skulle, framhåller överstyrelsen, utgöra en första etapp av ett mera omfattande förslag om inrättande av inalles 18 lektors- och 142 adjunktstjänster i stället för motsvarande icke-ordinarie lärartjänster samt ombildning av 14 adjunkturer vid provärs-läroverk till lektorat.

Beträffande den utredning, som ligger till grund för överstyrelsens förslag om inrättande av en samrealskola i Uppsala samt om nyinrättande av ovannämnda 56 adjunktstjänster m. m., hänvisas till handlingarna i ärendet. Jag vill framhålla, att överstyrelsen i ett sedermera avgivet yttrande förklarat sig med hänsyn till det förändrade läget icke vidhålla sistnämnda förslag.

Av det anförda framgå huvudorsakerna till den betydande anslags-höjning, som skolöverstyrelsen ansett erforderlig för nästa budgetår. Den mest betydelsefulla faktorn är, såsom redan påpekats, den automatiska utvidgning av läroverksorganisationen med icke mindre än 64 klassavdelningar, motsvarande 79 nya heltidstjänstgörande lärare, som av överstyrelsen beräknats inträda under nästa budgetår. Utvidgningen betingas väsentligen av dels tidigare fattade riksdagsbeslut om upprättande av nya läroverk och läroverkslinjer, dels ock utav Kungl. Maj:t fattade beslut om nya parallellavdelningar av begynnelseklasserna vid realskole- och gymnasielinjer. Till en mindre del, 11 klassavdelningar, beror utvidgningen på en beräknad ytterligare uppdelning av begynnelseklasserna.

Departement-
chefen.

Av vad jag i det föregående anført framgår, att de av skolöverstyrelsen föreslagna åtgärderna för att åstadkomma en ur undervisnings-synpunkt gynnsammare proportion mellan antalet ordinarie och antalet icke-ordinarie ämneslärare icke kunna under nuvarande förhållanden, såsom jämväl av överstyrelsen sedermera framhållits, genomföras och att det ej heller är möjligt att för närvarande tillmötesgå framställningen om upprättande av en statlig samrealskola i Uppsala. Redan härigenom undviks en kostnadsökning för nästa budgetår av sammanlagt omkring 170,000 kronor.

I detta sammanhang får jag erinra, att skolöverstyrelsen med skrivelse den 27 februari 1939 till Kungl. Maj:t inkommit med anbefalld utredning i anledning av en av 1936 års riksdag i skrivelse den 22 maj 1936, nr 256, gjord framställning om utredning rörande möjligheterna att minska det fastställda maximiantalet lärjungar i de högre allmänna läroverkens klasser. Utredningen utmynnar i förslag om *dels* en successiv sänkning av lärjungantalet å det lägre läroverksstadiet till i regel 32 lärjungar och å högstadiet till i regel 28 lärjungar, *dels* uppdelning av klassavdelningarna vid matematikundervisningen å realgymnasiet, *dels* ock en allmän minskning av gymnastikavdelningarnas storlek. Åtgär-

derna skulle avse — förutom de högre allmänna läroverken — jämväl högre kommunala läroverk och privatläroverk. Förslagets genomförande skulle för nämnda skolformer medföra behov av omkring 230 nya lärare och i huvudsak vara genomförd under loppet av sex år. För de allmänna läroverkens del beräknas antalet erforderliga nya lärare till 157; överstyrelsen har med anledning härav föreslagit inrättande av 98 nya adjunktstjänster. Kostnaderna för förslagets genomförande ha av överstyrelsen beräknats till 1,877,000 kronor, varav för det första budgetåret under tiden för genomförandet 318,000 kronor.

Med hänsyn till de avsevärda merkostnader för statsverket, som ett genomförande av förslaget skulle medföra, torde det icke nu böra leda till någon åtgärd från statsmakternas sida.

Beträffande de särskilda besparingsåtgärder, som härutöver torde böra för närvarande vidtagas i syfte att nedbringa den automatiska ökningen av förevarande anslag, må följande anföras.

Vissa särskilda besparingsåtgärder.

a) Ökning av lärarnas undervisningsskyldighet för vecka.

Gällande bestämmelser om läroverkslärares undervisningsskyldighet återfinnas i vederbörande avlöningsreglementen samt i läroverksstadgan § 133.

Enligt *civila avlöningsreglementet*, 3 § 1 mom., är tjänsteman underkastad de tjänstgöringsföreskrifter, som meddelas i instruktion, arbetsordning eller annan dylik författning.

Enligt *civila icke-ordinariereglementet*, 4 § 4 mom., gäller för extra ordinarie tjänsteman i fråga om tjänstgöringstidens längd vad därom finnes stadgat för jämförlig ordinarie tjänsteman. Enligt 52 § 4 mom. samma reglemente skall i fråga om de allmänna läroverken m. fl. statliga läroanstalter vid tillämpning av 4 § 4 mom. iakttagas, att undervisningsskyldigheten, såvitt angår annan extra ordinarie lärare än lärare i teckning, musik, gymnastik med lek och idrott, slöjd eller hushållsgöromål, motsvarar den, som gäller för ordinarie lärare med närmast jämförliga arbetsuppgifter eller, så vitt angår extra ordinarie lärare i övningsämne av nyssnämnt slag, omfattar minst åtta veckotimmar.

Läroverksstadgan § 133 stadgar en undervisningsskyldighet för rektor vid högre allmänt läroverk och lyceum av 12 till 16, för rektor vid femårig realskola av 18 till 20 och för rektor vid fyraårig realskola av 18 till 22 undervisningstimmar i veckan. *Lektor* är skyldig meddela undervisning 20 till 24 undervisningstimmar i veckan; jämkning uppåt äger rum enligt viss skala i den mån undervisningen är förlagd till realskolestadiets lägre klasser (4 timmar å gymnasiet och i realskolans högsta klass motsvara 5 å det övriga realskolestadiet). *Adjunkts* och *ämneslärarinnas* undervisningsskyldighet utgör 24 till 30 undervisningstimmar i veckan, dock att jämkning nedåt sker i den mån undervisningen förlägges till realskolans högsta klass eller gymnasiet.

Ordinarie *övningslärare* är skyldig meddela undervisning till den om-

fattning, skolöverstyrelsen för varje läsår bestämmer, dock att sådan lärare icke utan eget medgivande må åläggas mer än 28 veckotimmars undervisningsskyldighet. Undervisningsskyldigheten må i intet fall överstiga 34 veckotimmar eller understiga i ämnena teckning, musik och gymnastik med lek och idrott 9 samt i ämnet kvinnlig slöjd 6 veckotimmar.

I den undervisningsskyldighet, som åligger lärare, ingå även vissa särskilda åligganden, såsom granskning av lärjungarnas skriftliga arbeten, laborationsredogörelser och herbarier, handledning av lärjungarna vid deras enskilda arbete och medverkan vid friluftsverksamhet, förrättande av morgonandakt samt uppdrag att vara föreståndare för institution och att i övrigt vårda undervisningsmateriel.

Inom de stadgade gränserna bestämmes för varje läsår undervisningstiden för varje särskild lärare med hänsyn till tjänstgöringens beskaffenhet och omfattningen av den tid, som erfordras för fullgörande av nyssnämnda särskilda åligganden.

Minskning av den stadgade tjänstgöringen kan inom vissa gränser medgivas för vissa särskilt arbetstygda rektorer, exempelvis vid provårsläroverk. För lärare, vilkens tid i större utsträckning toges i anspråk för handledning av provårskandidater eller för uppgift att vara tillsynslärare, ävensom för lärare, som fått sig ålagt ett särskilt drygt arbete utom den egentliga undervisningstiden, kunna de stadgade lägsta timantalen minskas, dock icke utan skolöverstyrelsens medgivande med mera än 2 timmar i veckan.

Måttet av den undervisning, som uttages av de enskilda lärarna, är av betydelse för beräkningen av det erforderliga antalet icke-ordinarie lärare; en ökning av undervisningsskyldigheten medför minskat behov av anslag till grundavlönningar till icke-ordinarie lärare.

Vid beräkningen av behovet av medel för sistnämnda ändamål har medeltjänstgöringstiden för lektorer, adjunkter och ämneslärarinnor pläгат tagas till utgångspunkt. Före ikraftträdandet av 1937 års lönereglering för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter hade en medeltjänstgöringstid av 21 undervisningstimmar i veckan för lektorer samt 26 för adjunkter och ämneslärarinnor tagits till utgångspunkt vid anslagsberäkningarna. I samband med nämnda lönereglering ansågs medeltjänstgöringstiden böra höjas med $\frac{1}{2}$ veckotimme för envar av nämnda lärarkategorier (jfr proposition 271/1937, sid. 18—28, och riksdagens skrivelse 469/1937, sid. 11).

1936 års läroverkslönesakkunnigas majoritet framhöll beträffande denna fråga (proposition 271/1937, sid. 25 f.), att arbetsbördan vore mycket olika för olika lärare, i det att den utanför lärorummet fallande tjänstgöringen i vissa fall vore ganska begränsad, i andra däremot högst betydande och betungande. Det vore därför angeläget att tillse, att möjlighet alltjämt funnes till en så stor minskning i undervisningsskyldigheten, som den där utanför fallande tjänstgöringen skäligen kunde anses påkalla. Ur denna synpunkt vore fördenskull önskvärt att iakttaga en sådan begränsning vid bestämmandet av undervisningstiden för den enskilde läraren, att den medeltjänstgöring, från vilken överstyrelsen

hade att utgå vid beräklandet av behovet av icke-ordinarie lärarkrafter, ej behöfde höjas med mera än $\frac{1}{2}$ timme till respektive $21\frac{1}{2}$ och $26\frac{1}{2}$ veckotimmar. Godtagandet av en medeltalsnivå på sätt förordats skulle innebära, att för de särskilt betungade lärarna möjligheten att underskrida det stadgade normala minimiantalet skulle kunna utnyttjas i avsevärt större utsträckning än dittills varit möjligt.

Departementschefen anslöt sig väsentligen till den av de sakkunnigas majoritet uttalade meningen. Han förklarade sig fullt medveten om att i många fall någon utökning av undervisningsskyldigheten för läraren icke rimligen kunde påfordras, utan att tvärtom — dels med hänsyn till särskilt tyngande arbete utöver lektionstimmarna, dels även på grund av lärares vid högre ålder försvagade krafter — en minskning kunde anses skälig och behöfelig. Men i andra fall syntes arbetsbördan ej vara så betungande, att icke en måttlig ökning kunde ske. Departementschefen instämde emellertid med de sakkunniga däri, att tillämpningen av bestämmelserna om undervisningsskyldigheten borde så avvägas, att medeltjänstgöringen ökades med $\frac{1}{2}$ timme för ifrågavarande lärare.

Riksdagen instämde i det av departementschefen gjorda uttalandet. Med anledning av vad från ett flertal håll framhållits angående de menliga följderna för de icke-ordinarie lärarna, som en ökning av tjänstgöringstiden för de ordinarie kunde medföra, uttalade riksdagen i samband härmed, att det givetvis vore att beklaga, därest tillämpningen av de nya bestämmelserna skulle i avsevärd mån medföra försämrade utsikter eller beskurna anställningsmöjligheter för icke-ordinarie lärare, men att den dominerande synpunkten här dock enligt riksdagens mening måste anses vara bestämmandet av den arbetskvantitet, som lämpligen och skäligen borde av staten utkrävas av dem, som vunnit ordinarie anställning i dess tjänst.

Skolöverstyrelsen har nu, i anledning av vad i förutnämnda departementspromemoria anförts rörande frågan, huruvida icke en tillfällig ökning av lärarnas undervisningsskyldighet skulle kunna vidtagas, verkställt beräkningar angående konsekvenserna av en dylik ökning med alternativt $\frac{1}{2}$ och 1 undervisningstimme i veckan. Överstyrelsen har därvid utgått ifrån den tidigare gjorda beräkningen, att 64 nya läraravdelningar vore erforderliga för nästa läsår samt att rektorernas undervisning icke borde ökas.

En ökning av undervisningsskyldigheten med $\frac{1}{2}$ veckotimme innebure, framhåller överstyrelsen, att i stället för det av överstyrelsen beräknade utvidgningsbehovet av 80 lärare (jfr nedan sid. 41) skulle träda ett utvidgningsbehov av endast 29 lärare. Genom undervisningsskyldighetens ökning med $\frac{1}{2}$ veckotimme komme således omkring 51 lärare att bli överflödiga. Utgiftsminskningen, beräknad med hänsyn till extra adjunkts löneförmåner å F-ort, kunde beräknas bli ($51 \times 5,481 =$) i runt tal 280,000 kronor. Den berörde uteslutande delposten till grundavlöningar m. m. åt övrig icke-ordinarie personal.

En ökning av undervisningsskyldigheten med 1 veckotimme skulle innebära, att i stället för ett utvidgningsbehov av 80

lärare skulle inträda en *minskning med 19*. Utgiftsminskningen kunde beräknas bli ($99 \times 5,481 =$) i runt tal *540,000 kronor*.

Överstyrelsen har jämväl upptagit till diskussion frågan om lämpligheten att vidtaga en höjning av undervisningsskyldigheten. Överstyrelsen har därvid till en början erinrat, att därest, jämsides med en ökning av lärarnas undervisningsskyldighet, vissa andra besparingsåtgärder — varom mera i det följande — komme att vidtagas, tillsammans innebärande en minskning av lärarbehovet med 76 à 78 heltidstjänstgörande lärare, 127 lärare skulle bli överflödiga vid en ökning av undervisningsskyldigheten med $\frac{1}{2}$ veckotimme och icke mindre än 174 lärare vid en ökning med 1 veckotimme. Om liknande besparingar genomfördes jämväl vid andra skolformer, måste tydligen, yttrar överstyrelsen, en mycket allvarlig rubbning uppstå i den nuvarande jämvikten mellan tillströmning och åtgång på lärarbanan.

Det årliga ersättningsbehovet på lärarbanan, fortsätter överstyrelsen, torde på grundval av en utredning, som verkstälts av de sakkunniga rörande tillströmningen till de intellektuella yrkena, kunna uppskattas till omkring 120 personer. Omkring 20 platser härav täcktes genom utexamineringen från högre lärarinneseminariet. Utvidgningsbehovet vid ostörd utveckling hade av överstyrelsen i dess anslagsberäkningar för budgetåret 1940/41 beräknats till 80 personer. Därtill skulle komma ett utvidgningsbehov på omkring 20 personer vid andra högre läroanstalter än de allmänna läroverken. Behovet av ny akademiskt utbildad lärarkraft skulle sålunda i händelse av ostörd utveckling förmodligen ha uppgått till ganska nära 200 personer läsåret 1940/41.

Tillströmningen till lärarbanan vore i stort sett anpassad efter dessa förhållanden. I vissa ämnen rådde för närvarande lärarbrist, i andra funnes ett oplacerat överskott. Om storleken av detta finge man en föreställning genom extraläraryråns rapport för höstterminen 1939. I mitten av september hade ännu cirka 140 på byrån anmälda lärare varit utan anställning, varav dock ett par tiotal icke hade avlagt examen. Troligen skulle överskottet nästa läsår visa sig ungefärligen oförändrat, om de högre läroanstalternas utveckling finge fortgå utan nya restriktioner. Tillgrepes strängare restriktioner, måste balansen växa. Besparingsåtgärder av den ifrågasatta omfattningen skulle betyda en plötslig, nära nog katastrofal försämring av arbetsutsikterna för dem, som planlagt sin akademiska utbildning med tanke på en blivande bana i den högre undervisningens tjänst och just stode vid slutet av denna utbildning.

Lärarnas undervisningsskyldighet hade höjts så sent som läsåret 1938/39 efter en avvägning, som ägt rum i samband med den av 1937 års riksdag beslutade lönerегleringen för lärare. Av det anförda frånginge, att jämväl utan höjningar av undervisningsskyldigheten indragningar skulle kunna ske, som minskade lärarbehovet med ett åttiotal — sannolikt mera, om även andra skolformer toges i betraktande. Redan denna minskning skulle betyda en avsevärd störning i den nuvarande jämvikten mellan tillgång och efterfrågan på lärarkraft. Längre gående indragningar måste, åtminstone om de bleve bestående för längre tid, ovill-

korligen väcka till liv en rad av de ofta svårbemästrade och bekymmersamma frågor, som plågade åtfölja anpassningsrubbningar av denna art. Överstyrelsen kunde för sin del icke biträda tanken på så långt gående reduktioner och måste följaktligen betrakta den förelagda uppgiften att hålla läroverkens avlöningsstat inom den nuvarande ramen, såsom knappast lösbar under de förutsättningar, från vilka problemet för närvarande måste angripas.

Statskontoret har i utlåtande i anledning av vad av överstyrelsen sålunda anförts framhållit, att, även om de ifrågasatta begränsningarna vid de allmänna läroverken — vare sig med eller utan ökning av undervisningsskyldigheten — skulle minska den akademiska ungdomens möjligheter att vinna inträde å lärarbanan, detta icke kunde få hindra statsmakterna att i en situation som den närvarande vidtaga erforderliga besparingsåtgärder. Emellertid kunde statskontoret icke dela överstyrelsens uppfattning av förhållandena på lärarbanan. I riket hade anbefallts såväl förstärkt försvarsberedskap som partiell mobilisering. Självfallet drabbade dessa åtgärder både lärarpersonalen och den akademiska ungdomen. De senare finge sin utbildning fördröjd, och genom inkallelser av lärare till militärtjänstgöring ökades behovet av vikarier. Enligt vad statskontoret under hand inhämtat hos överstyrelsen, kunde antalet till militärtjänstgöring inkallade lärare vid de allmänna läroverken vid slutet av höstterminen 1939 approximativt uppskattas till 125. Under sådana omständigheter måste statskontoret finna jämväl en ökning av undervisningsskyldigheten icke blott möjlig att genomföra utan rent av nödvändig för ett fortsatt uppehållande av undervisningen. I detta sammanhang ville statskontoret även framhålla, att läroverkslärarnas sammanlagda tjänstgöringstid per år syntes icke obetydligt understiga övriga statstjänstemäns. Under åberopande av vad sålunda anförts ansåge sig statskontoret böra förorda en ökning av undervisningsskyldigheten för lärarna. Beträffande ökningens omfattning ville statskontoret tillvidare stanna för en timme per vecka. Ämbetsverket förutsatte, att motsvarande ökning genomfördes vid övriga statliga ävensom statsunderstödda kommunala och enskilda läroanstalter.

Departement-
schefen.

Såsom ovan erinrats, är lektors undervisningsskyldighet bestämd till 20—24 veckotimmar, adjunkts och ämneslärarinnas till 24—30 veckotimmar. Medeltjänstgöringstiden är 21 $\frac{1}{2}$ timmar för de förra, 26 $\frac{1}{3}$ timmar för de senare. Denna tjänstgöringsskyldighet kan synas vara av ringa omfattning. Såsom vid riksdagsbehandlingen av denna fråga år 1937 framhölls, växlar emellertid de enskilda lärarnas arbetsbelastning i hög grad alltefter omfattningen av de särskilda åligganden, som ingå i deras uppgifter vid sidan av arbetet under lektionstimmarna. En mera betydande höjning av medeltjänstgöringstiden skulle, framhölls därvid, förminska möjligheterna att medgiva en så stor minskning i undervis-

ningsskyldigheten för särskilt betungade lärare, som den utanför lektionstimmarna fallande tjänstgöringen skäligen kunde anses påkalla.

Under nu rådande extraordinära förhållanden torde nämnda skäl icke med samma fog kunna åberopas mot en ytterligare höjning av den genomsnittliga undervisningsskyldigheten, därest en sådan ur andra synpunkter skulle finnas lämplig och möjlig. Kan man genom en försiktig höjning av undervisningsskyldigheten undvika att i alltför stor omfattning vidtaga besparingsåtgärder, som skulle gå ut över läroverksundervisningens standard, synes en sådan lösning av frågan om nedbringande av kostnaderna för de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter böra förordas. Härigenom blir det icke nödvändigt att vidtaga en besparingsaktion, som uteslutande inriktas på ett avskaffande av den frivilliga undervisningen i olika ämnen, en allmän höjning av antalet elever i klassavdelningarna, en avveckling av vissa skolor och skolformer etc. Härtill kommer, att i nuvarande för vårt land brydsamma tid av de i det allmännas tjänst anställda måste utkrävas en större arbetsprestation än den, som i vanliga fall uttages, något som beträffande civilförvaltningen i övrigt som regel ernås därigenom, att — trots en i många fall ökad arbetsbörda — förstärkningar av avlöningsanslagen endast undantagsvis och då i begränsad omfattning beviljas. På grund av de inom undervisningsväsendet rådande särskilda organisatoriska förhållandena — anslagsmedel beviljas för vidmakthållande av undervisningen efter ett timschema, som förutsätter en viss bestämd medeltjänstgöring för lärarna, och den utanför timschemat fallande tjänstgöringen är till sin omfattning i stort sett icke underkastad några nämnvärda förändringar — är det vid de förevarande läroanstalterna icke möjligt att ernå en sådan ökad arbetsprestation på annat sätt än genom att höja den medeltjänstgöringstid för lärarna, på grundval av vilken anslagsmedlen till grundavlönningar till icke-ordinarie personal beräknas. Vad av överstyrelsen yttrats rörande nackdelen ur de obefordrade lärarnas och läraraspiranernas synpunkt av en ökning av undervisningsskyldigheten liksom överhuvudtaget av statliga besparingsåtgärder inom undervisningsväsendet är värt att noga beaktas. Såsom 1937 års riksdag yttrade, bör dock den dominerande synpunkten anses vara bestämmandet av den arbetskvantitet, som lämpligen och skäligen bör av statsverket utkrävas av dem, som vunnit ordinarie anställning i dess tjänst.

Med hänsyn till vad sålunda yttrats och i anslutning till de av statskontoret anförda synpunkterna har jag funnit mig böra vid anslagsberäkningarna i det följande utgå från en sådan tillämpning av gällande bestämmelser angående lektors, adjunkters och ämneslärarinnors tjänstgöringsskyldighet, att medeltjänstgöringstiden för nästa läsår utsträcker med en halv undervisningstimme i veckan. Enligt överstyrelsens beräkning, varemot jag icke funnit anledning till erinran, skulle härigenom

en besparing av 280,000 kronor kunna påräknas för nästa läsår. Jag medger, att mer långtgående åtgärder skulle kunna ifrågasättas. Med tanke på de beskrningar i läroverksorganisationen, som i det följande föreslås, och dessa beskrningars återverkan på lärarna och deras anställningsförhållanden har jag dock icke ansett mig böra sträcka mig längre än till vad nyss förordats. Förslaget synes mig, sammantaget med de övriga åtgärder, som av mig ifrågasättas, kunna betraktas som en under nuvarande förhållanden lämplig medelväg mellan de olika synpunkter, som kunna göras gällande.

Det anförda äger givetvis tillämpning även å motsvarande icke-ordinarie lärare. Däremot ifrågasätter jag för närvarande icke någon ändrad beräkning av rektorers och övningslärares tjänstgöringsskyldighet.

En ökning av undervisningsskyldigheten, motsvarande den nu föreslagna, har av mig enligt det föregående förutsatts även beträffande högre lärarinneseminariet och torde böra genomföras jämväl beträffande vissa andra med de allmänna läroverken jämförliga läroanstalter. Till dessa spörsmål återkommer jag i andra sammanhang vid behandlingen av vederbörande avlöningsanslag.

b) Höjning av elevantalet i klassavdelningarna.

Enligt läroverksstadgan § 44 mom. 3, sådant momentet lyder enligt kungörelsen nr 700/1937, må i varje för viss årsklass bestämd avdelning undervisas å gymnasiet och lyceet samt i realskolans högsta klass högst 30 och i realskolans övriga klasser högst 35 lärjungar, såvida icke skoloröverstyrelsen efter framställning av vederbörande rektor annorlunda bestämmer.

Före nämnda, år 1937 vidtagna ändring av dessa bestämmelser var realskolans högsta klass i fråga om det högsta tillåtna elevantalet likställd med övriga realskoleklasser. Ändringen vidtogs efter medgivande av 1937 års riksdag (se proposition 271/1937, sid. 229 ff., och riksdagens skrivelse 469/1937, sid. 30). Motsvarande ändringar vidtogos samtidigt beträffande närmast jämförliga statsunderstödda läroanstalter, såsom kommunala mellanskolor och kommunala flickskolor.

Enligt förutnämnda *departementspromemoria* kunde för nästa budgetår ifrågasättas en tillfällig höjning av elevantalet i klasserna; utredning förutsattes böra ske, vilken besparing som kunde vinnas genom en tillfällig återgång till de före år 1937 gällande bestämmelserna i ämnet ävensom huruvida icke en tillfällig höjning av elevantalet jämväl i andra klassavdelningar kunde låta sig göra.

Skolöverstyrelsen har nu verkställt utredning i nämnda hänseende och därvid kommit till det resultatet, att en återgång till de före år 1937 gällande bestämmelserna rörande elevantalet i realskolans högsta klass komme att medföra den verkan, att i 14 fall två avdelningar komme att sammanslås till en och att i 9 fall en avdelning komme att skiftas ut på två andra. Detta skulle betyda en besparing av 644 veckotimmar i läsämnen, motsvarande ungefär 30 heltidstjänstgörande lärare och en kostnadsminskning av 164,430 kronor. Vidare komme 46 veckotimmar i teckning och 23 veckotimmar i musik att bli inbesparade, motsvarande en besparing av tillhoppa 11,799 kronor. Hela besparingen å delposten till grundavlönningar till övrig icke-ordinarie personal komme sålunda att uppgå till $(164,430 + 11,799 =)$ i runt tal 176,000 kronor. Därtill komme besparingar å delposten till avlöningsförhöjningar och å anslagsposten till rörligt tillägg.

Därest ämneslärarnas medeltjänstgöringstid höjdes med en halv timme per vecka, komme dock besparingen att stanna vid ett belopp av i runt tal 172,000 kronor. Minskningen av lärarbehovet komme under samma förutsättning av stanna vid 29,3 heltidstjänstgörande lärare. Därest en höjning av elevantalet i realskolans avslutningsklasser vidtoges, vore det önskvärt, att den begränsades till att gälla för budgetåret 1940/41.

Beträffande den ifrågasatta höjningen av elevantalet i klasserna har överstyrelsen anfört:

I första ögonblicket kunde man vara böjd att anse, att ändringar av lärjungemaximum vore den bekvämaste och mest framkomliga vägen att anpassa läroverksanslagen efter den statsfinansiella situationen. Praktiska skäl av ganska stor saklig tyngd reste sig emellertid upp mot ändringar i lärjungemaximum. Läroverksbyggnaderna kunde icke lika lätt som antalet lärare anpassas efter tillfälliga förhållanden. Om lärjungemaximum sänktes vid en högkonjunktur, betydde detta, att man behövde flera klassrum men inte så stora. Om det sedan höjdes under en lågkonjunktur, måste man ha större klassrum, men inte så många. En ovisshet om lärjungemaximum torde tvinga kommunerna att hålla både relativt många och relativt stora klassrum och motverkade således i längden en klok sparsamhet.

Under de senaste årtiondena hade överstyrelsen vid prövning av planerade läroverksbyggen sökt giva sparsamhetssynpunkterna all den uppmärksamhet de förtjänade. Enligt läroverksstadgan § 60 borde på varje lärjunge komma en golvyta av omkring $1\frac{1}{2}$ kvadratmeter och en luftkub av 6 kubikmeter, motsvarande en rumshöjd av 4 meter. I praktiken hade den obligatoriska rumshöjden redan successivt minskats ned till 3,5 meter eller i undantagsfall 3,4 meter. Om större golvyta än den i stadgan angivna föreslagits av kommunerna, hade överstyrelsen brukat framhålla, att reduktion kunde ske. Överstyrelsen hade vidare icke ansett sig böra fordra, att *alla* klassrum skulle beräknas för maximalt lärjungeantal. En stor del av klassrumsbeståndet utgjordes för närvarande av rum under normalstorlek.

Hur välmotiverade sådana sparsamhetssynpunkter än på sin tid i varje särskilt fall tett sig, måste man dock konstatera, att de i längden haft vissa vanskligheter som konsekvens. Lärjungenumreren vid läroverken hade växt på ett sätt, som icke kunnat förutses, den hade den 15 september 1930 utgjort 31,679, den 15 september 1939 icke mindre än 51,480. Detta hade medfört, att ett stort antal klassrum för närvarande vore mer eller mindre överbelagda. Att luftkuben därigenom bleve för liten och luften lätt mer eller mindre förskämd, vore en olägenhet, ehuru icke den värsta. Värre vore det, om lärjungarna måste placeras så långt fram, att de icke kunde tillgodogöra sig det, som skrevs på vissa delar av svarta tavlan, och därigenom förlorade sammanhanget i undervisningen, eller om de måste placeras så nära fönstren, att de inte vore tillräckligt skyddade för kyla och drag. Vid en del läroverk hade undersökningar utförts över sjuklighetsprocenten för lärjungar med olika placering i klassrummet. Det hade visat sig, att raden närmast fönstren på sina håll visade en mycket påtaglig stegring av antalet sjukdagar.

Det torde icke kunna hjälpas, att den nu ifrågasatta ändringen av lärjungemaximum på sina håll måste medföra olägenheter av detta slag, som verkligen vore värda allvarligt beaktande. Konjunkturerna hade växlat sedan år 1905, men hittills hade man undvikit att tillgripa ändringar av lärjungemaximum som kostnadsregulator. Alltjämt framstode det som ett viktigt önskemål, att bestämmelserna på detta område erhöles verklig stadga. Det vore från denna synpunkt naturligt, om statsmakterna betänkte sig väl, innan de i de goda tiderna sänkte lärjungemaximum; men hade en sänkning vidtagits, borde den endast i yttersta nödfall göras om intet genom senare beslut.

Beträffande den särskilda frågan om möjligheterna att höja lärjungantalet i andra klassavdelningar än realskolans avslutningsklass har överstyrelsen vidare anfört:

Tydligen kunde inga mer avsevärda ytterligare besparingar göras genom höjning av lärjungemaximum i andra klasser än nybörjarklasserna. De övriga klasserna vore redan från början organiserade efter det nuvarande högsta lärjungantalet och vandrade nu i stort sett oförändrade upp genom läroverkens klassföljd. Ett exempel kunde anföras. Lärjungantalet i den nuvarande klassen 1⁵ vore *genomsnittligt* icke mindre än 33 per avdelning. Det kunde väntas nedgå något, under det att klassen avancerade upp genom realskolan, emedan avgången vid flyttningarna i allmänhet brukade vara något större än tillförseln av kvarsittare från närmast högre klass. Men det hörde till de sällsynta undantagen, att så välbesatta klasser enbart av sådana orsaker reducerades därhän, att sammanslagning kunde äga rum. I regel vore betingelserna för klassammanslagning till finnandes först sedan klassen hunnit upp till greningspunkten mellan realskolan och det fyraåriga gymnasiet, då på en gång ett större antal lärjungar överginge till gymnasiet. En ändring av lärjungemaximum i realskolans översta klass finge av denna anledning relativt avsevärda konsekvenser, medan en ändring i fråga om realskolans mellanklasser måste bli av ringa betydelse.

Som ett andra exempel kunde den treåriga latinlinjen anföras. Klassavdelningarna i första ringen å denna linje hade i medeltal endast 16 lärjungar; de vore alltså ungefär halvbesatta. Man kunde möjligen vänta, att under sådana förhållanden klassammanslagningar relativt ofta skulle kunna företagas. I detta fall strandade emellertid besparingssträvandena på det förhållandet, att linjen saknade parallellavdelningar vid praktiskt taget alla läroverk, där den förekomme — noggrannare bestämt vid alla sådana läroverk utom två. Indragningar skulle sålunda bli möjliga först genom ändring av den av riksdagen beslutade grundorganisationen.

I stort sett befunde sig läroverken för närvarande i det läget, att klassavdelningarna med lågt lärjungantal nästan uteslutande tillhörde *enkla* linjer, som endast efter riksdagens prövning torde kunna indragas, under det att på de linjer, som utövade större dragningskraft, de parallellavdelningar, som tillhandahölles, i regel vore så väl utnyttjade, att sammanslagningar icke behövde förekomma, förrän lärjungarna skulle omgrupperas vid övergången till det fyraåriga gymnasiet och realskolans översta klass.

Överstyrelsen ville därför begränsa sig till att diskutera de besparingar, som skulle möjliggöras genom höjning av lärjungemaximum i nybörjarklasserna, alltså i första klassen av den femåriga eller fyraåriga realskolan och i första ringen av det fyraåriga eller treåriga gymnasiet. Av tidigare utredningar framginge, att en *sänkning* av lärjungemaximum skulle medföra betydande kostnadsökningar. Det låge därför ytterst nära till hands att föreställa sig, att en ökning av lärjungemaximum skulle ha till följd lika avsevärda besparingar.

Överstyrelsen hade närmast tagit sikte på en höjning av lärjungemaximum i realskolans första klass från nuvarande 35 till 38 och i gymnasiets första ring från nuvarande 30 till 33. Om de högre gränstalen varit i tillämpning redan innevarande läsår, syntes det, att man bort kunna vinna besparingar genom att sammanslå två klassavdelningar till en i alla de fall, då lärjungantalet i realskolans första klass varit 36—38 eller lärjungantalet i gymnasiets första ring 31—33, och ersätta tre avdelningar med två i de fall, då lärjungantalet i första klassen legat inom intervallet 71—76 eller lärjungantalet i första ringen inom intervallet 61—66 o. s. v.

En genomgång av nybörjarklasserna, läroverk för läroverk, hade emellertid givit det i första ögonblicket överraskande resultatet, att de klasser, som tillhörde dessa intervall, icke blott vore påfallande fåtaliga utan att därtill sammanslagningen redan i samtliga förekommande fall vore verkställd och de överskjutande lärjungarna intagna såsom övertaliga lärjungar.

Om nuvarande lärjungemaximum höjdes med *fyra* lärjungar, skulle indragning kunna ifrågasättas av sammanlagt 4 klassavdelningar. En närmare granskning visade dock, att i ett av dessa fall indragningen på grund av lokalförhållandena icke skulle kunna sättas i verket.

Först om lärjungemaximum generellt höjdes med fem, vilket med hänsyn till lokalförhållandena torde få anses uteslutet, skulle mera märkbara besparingar nås.

Förklaringen till ovanberörda säregna förhållanden låge ytterst i den återhållsamhet, överstyrelsen ålagt sig vid uppehållandet av parallellavdelningar av nybörjarklasser. Överstyrelsen hade i praktiken förfarit, som om de nu ifrågasatta villkoren redan vore genomförda. Besparingsmöjligheterna vore därigenom i huvudsak redan konsumerade. Endast i de fall, då det gällde *nya* parallellavdelningar och frågan alltså prövades av Kungl. Maj:t, skulle vissa besparingar kunnat göras. De vore dock icke stora. Måhända hade 6 av de 23 nya avdelningar, som genom Kungl. Maj:ts beslut upprättats, icke kommit till stånd, om lärjungemaximum legat tre enheter högre än nu.

Konsekvenserna av en höjning av lärjungemaximum bleve sålunda till stor del andra än de åsyftade. Höjningen skulle medföra, att ett antal lärjungar — de sista i raden av de för intagning godkända — vilka nu kvarstannade i folkskolan eller överginge till praktiska yrken, bereddes tillträde till de allmänna läroverken, måhända utan att äga de förutsättningar, som i längden fordrades för fortsatta studier. Den skulle medföra, att på vissa håll lokalerna måste utnyttjas för ett avsevärt större antal lärjungar än de vore avsedda för. Och den skulle medföra en högst olycklig skärpning av de svårigheter, undervisningen hade att kämpa mot i överfyllda klasser. Men besparingen i jämförelse med nuvarande ordning bleve obetydlig, om ens någon.

En höjning av stadgans lärjungemaximum vore sålunda under nuvarande förhållanden knappast det lämpliga medlet att begränsa nybörjaravdelningarnas antal. Man torde komma längre genom att med ökad stränghet pröva behovet av avdelningarna från fall till fall.

Överstyrelsen hade ansett sig böra från läroverken inhämta vissa uppgifter om lokaltillgången med särskild hänsyn till den ifrågasatta höjningen av lärjungemaximum. Det insamlade siffermaterialet gäve vid handen, att allvarligare hinder för en tillfällig höjning i nybörjarklasserna och i realskolans avslutningsklass med 3 respektive 5 lärjungar endast förefunnes vid 6 högre allmänna läroverk och 17 samrealskolor. Beräkningen gällde under förutsättning, att åtgärden endast skulle tillämpas för ett år. Om den tillämpades under längre tid, skulle svårigheterna snabbt stiga, allteftersom de till numerären större klasserna vuxe upp genom klasserien. Att genomföra en höjning av lärjungemaximum hela läroverksorganisationen igenom syntes med nuvarande lokalbestånd vara mycket svårt, för att icke säga ogenomförbart.

Statskontoret, som konstaterat, att överstyrelsen icke förordat höjning av elevmaximum annat än beträffande realskolans avslutningsklasser, har icke framfört någon erinran mot överstyrelsens utredning beträffande denna fråga.

Departementschefen.

Av överstyrelsens utredning synes framgå, att alltför starka betänkligheter icke kunna anses möta mot en tillfällig höjning av elevnumrären i realskolans avslutningsklasser. Ehuru en sådan åtgärd är beklaglig, ser jag mig med hänsyn till den icke oväsentliga kostnadsminskning, som härigenom kan vinnas — 172,000 kronor vid en samtidig höjning av undervisningsskyldigheten med en halv veckotimme — nödsakad föreslå, att för läsåret 1940/41 en tillfällig återgång sker till de före

läsåret 1937/38 i ämnet gällande bestämmelserna. Vad jag förordat innebär alltså, att för nästa läsår antalet elever i realskolans avslutningsklasser högst må uppgå till 35 mot nu 30, med bibehållen rätt för överstyrelsen att på framställning av rektor medgiva annat elevantal.

Med hänsyn till vad skolöverstyrelsen anfört torde någon höjning av elevnumerären i de övriga läroverksklasserna icke nu böra ifrågasättas.

De av mig förordade åtgärderna böra givetvis utsträckas jämväl till motsvarande statsunderstödda läroanstalter. Jag återkommer härtill i andra sammanhang.

c) Begränsning av antalet nybörjaravdelningar.

Kungl. Maj:t plägar varje år medgiva rätt för skolöverstyrelsen att under nästpåföljande läsår, utan hinder av den av 1927 års riksdag bestämda planen för läroverksorganisationen, fatta beslut om uppdelning av klass, ring eller krets i parallellavdelningar, varvid dock tillfälliga parallellavdelningar icke må upprättas i första klassen av realskolan eller första ringen av gymnasiet, där sådana parallellavdelningar icke upprättats redan det innevarande läsåret. Kungl. Maj:t har därvid tillika förklarat Sig vilja, på framställning av överstyrelsen, meddela tillstånd att upprätta dylika parallellavdelningar i de fall, där eljest ett större antal inträdessökande kunna förväntas bli avvisade från berörda klass och ring. För läsåret 1937/38 lämnade Kungl. Maj:t sådant medgivande beträffande 11 klasser och 7 ringar, för läsåret 1938/39 beträffande 10 klasser och 6 ringar samt för läsåret 1939/40 beträffande 12 klasser och 7 ringar.

Skolöverstyrelsen har för nästa läsår räknat med ett nettobehov av 11 nya parallellavdelningar av nybörjarklasserna, varav 9 på realskolestadiet och 2 på gymnasiestadiet.

Överstyrelsen har i anledning av vad i *departementspromemorian* yttrats ifrågasatt, huruvida icke i besparingssyfte någon begränsning av nybörjarintagningen kunde ske.

Uppskattningen av antalet erforderliga nya nybörjaravdelningar för nästa läsår till 11 gällde, framhåller överstyrelsen, blott under förutsättning av en ostörd utveckling. Under världskriget 1914—18 hade det visat sig, att lärjungetillflödet blivit mindre än under de närmast föregående åren. Ökningen hade visserligen fortsatt, men ej i samma tempo. År 1919, vid återvändande fredsförhållanden, hade däremot en ovanligt stor tillströmning av inträdessökande noterats.

På grund av dessa erfarenheter kunde man ha skäl att förmoda, att en åtstramning av villkoren för upprättande av nya parallellavdelningar av nybörjarklasserna icke skulle göra sig kännbar i samma grad som under mera normala förhållanden. I varje fall torde en tillfällig begränsning av lärjungaintagningen få anses försvarlig med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden. Den kunde tänkas grundad på ett

riksdagsuttalande, enligt vilket totala antalet nybörjaravdelningar vid de allmänna läroverken höstterminen 1940 icke borde överstiga antalet nybörjaravdelningar höstterminen 1939.

En kostnadsberäkning, baserad på denna förutsättning, hade visat, att besparingarna kunde väntas uppgå till i runt tal 69,000 kronor — motsvarande 11,1 heltidstjänstgörande lärare — varmed delposten grundavlöningar till övrig icke-ordinarie personal skulle kunna minska. Delvis torde dock kostnadsminskningen komma att motvägas genom uteblivna klassammanslagningar i folkskolorna.

Vid en samtidig höjning med en halv timme av lärarnas medeltjänstgöringstid bleve besparingen 68,000 kronor (10,9 heltidstjänstgörande lärare).

Överstyrelsen har vidare (jfr ovan) framhållit, att en ökad stränghet vid prövning av behovet av nya avdelningar torde vara ett lämpligare medel att begränsa nybörjaravdelningarnas antal än en höjning av elevantalet i avdelningarna. En åtgärd som den senare skulle medföra, att ett antal lärjungar, de sista i raden av för intagning godkända, bereddes tillträde till läroverken, måhända utan att äga förutsättningar för fortsatta studier. Därest antalet parallellavdelningar begränsades till samma antal som för innevarande budgetår, uppkomme frågan, i vad mån i dessa avdelningar övertaliga lärjungar borde mottagas. Denna fråga ankomme enligt läroverksstadgan § 44 på överstyrelsen att avgöra, varvid hänsyn kunde tagas såväl till lokalförhållandena som till de inträdessökandes studieförutsättningar, sådana dessa framträdde i betygen från tidigare skolgång och inträdesprövningar.

Statskontoret har icke framfört någon erinran mot överstyrelsens nu ifrågavarande förslag.

Från skolöverstyrelsens statistiska avdelning ha inhämtats följande uppgifter rörande antalet klassavdelningar och lärjungar i realskolans första klass och lyceets första krets höstterminen nedannämnda år.

Lärjungar	Ökning (+) eller minskning (—)	Klass- avdelningar	Ökning (+) eller minskning (—)
1910 2882		106	
1911 2924	+ 42	108	+ 2
1912 3081	+ 157	106	— 2
1913 3136	+ 55	112	+ 6
1914 3221	+ 85	114	+ 2
1915 3378	+ 157	117	+ 3
1916 3568	+ 190	121	+ 4
1917 3728	+ 160	125	+ 4
1918 4081	+ 353	130	+ 5
1919 4243	+ 162	133	+ 3
1920 4004	— 239	126	— 7
1921 4056	+ 52	128	+ 2
1922 3946	— 110	126	— 2

	Lärjungar	Ökning (+) eller minskning (—)	Klass- avdelningar	Ökning (+) eller minskning (—)
1923	3983	+ 37	128	+ 2
1924	3928	— 55	130	+ 2
1925	3848	— 80	130	0
1926	3799	— 49	129	— 1
1927	3922	+ 123	132	+ 3
1928	4083	+ 161	168	+ 36
1929	5057	+ 974	204	+ 36
1930	6613	+ 1556	245	+ 41
1931	8030	+ 1417	283	+ 38
1932	8771	+ 741	308	+ 25
1933	8859	+ 88	300	— 8
1934	9173	+ 314	308	+ 8
1935	9414	+ 241	317	+ 9
1936	9659	+ 245	326	+ 9
1937	9644	— 15	326	0
1938	9933	+ 289	335	+ 9
1939	10350	+ 417	346	+ 11

Kungl. Maj:t har som nämnts — med stöd av utav riksdagen lämnat bemyndigande — brukat på framställning av skolöverstyrelsen medgiva, att nya parallellavdelningar av läroverkens begynnelseklasser må upprättas, därest det visar sig, att ett större antal inträdessökande eljest måste avvisas. Det antal övertaliga lärjungar, som plägat fordras för ett dylikt medgivande, har varit omkring 10. Antalet begynnelseavdelningar och lärjungar i dessa avdelningar har också under en lång följd av år så gott som oavbrutet stigit.

Skolöverstyrelsen har utgått från att det totala antalet nybörjaravdelningar vid de allmänna läroverken höstterminen 1940 icke skall få överstiga det totala antalet nybörjaravdelningar höstterminen 1939.

Överstyrelsen har under förutsättning av normala förhållanden beräknat den sannolika utökningen av antalet avdelningar i begynnelseklasserna till allenast 11 nya parallellavdelningar; 20 nya avdelningar beräknas tillkomma vid vissa läroverk, medan vid andra 9 skulle bli överflödiga. Att för nästa läsår begränsa antalet nybörjaravdelningar till det i och för sig betydande antal, som för närvarande finnes, synes icke kunna vålla större olägenheter, så mycket mindre som det är troligt, att de nu rådande extraordinära förhållandena skola komma att medföra en minskad tillströmning till den högre skolundervisningen. Det torde kunna förutsättas, att det av överstyrelsen beräknade utvidgningsbehovet skall visa sig för stort, om nämnda förhållanden föreligga även under nästa budgetår. Med hänsyn härtill kan det synas i viss mån tveksamt, om den av överstyrelsen ifrågasatta regleringen av elevintagningen behöver vidtagas. För att lägga en fast grund för anslagsberäkningarna synes

Departementschefen.

det emellertid lämpligt att utgå från att nämnda förslag genomföres. Jag förutsätter således, att Kungl. Maj:t bör liksom hittills äga efter ansökning meddela tillstånd till upprättande av nya parallellavdelningar i första klassen av realskolan och första ringen av gymnasiet, där eljest ett större antal inträdessökande kunna väntas bli avvisade från sådan klass eller ring; dock under villkor att totala antalet nybörjaravdelningar icke överstiger antalet sådana avdelningar närmast föregående läsår.

Jag har icke funnit anledning till erinran mot överstyrelsens beräkning av det belopp, *68,000 kronor*, som en sålunda genomförd begränsning av antalet nybörjaravdelningar kan väntas för nästa budgetår medföra vid samtidigt genomförd ökning, på sätt jag i det föregående förordat, av ämneslärarnas medeltjänstgöringstid. Det förtjänar framhållas, att enligt en inom överstyrelsen gjord överslagsberäkning den årliga besparingen, om de nämnda elva parallellavdelningarna nu icke komma till stånd, vid början av läsåret 1947/48 kommer att ha stigit till något över 400,000 kronor. Följaktligen kan den slutliga årliga kostnaden för varje nybörjaravdelning beräknas till omkring 37,000 kronor.

d) Tillfälligt indragande av vissa läroverkslinjer.

I förutnämnda *departementspromemoria* ifrågasattes ett tillfälligt in-
hiberande av elevintagningen i vissa för närvarande glest besatta läro-
verkslinjer.

Överstyrelsen har i anledning härav anfört:

Vid högre allmänna läroverket för gossar i Malmö funnes jämlikt beslut av 1927 års riksdag en lyceilinjé inrättad. Lärjungantalet å denna linje vore relativt obetydligt. Under de båda senaste läsåren hade ny krets av linjen icke kunnat starta, enär det föreskrivna minimiantalet lärjungar icke uppnått. Läroverkets rektor hade i skrivelse till överstyrelsen den 24 maj 1938 ifrågasatt, att linjen skulle indragas. Frågan torde böra definitivt prövas i samband med den pågående utredningen rörande gymnasieorganisationen. I avbidan därå syntes beslut böra fattas om provisoriskt inställande av intagningen å denna linje. Därigenom bleve en heltidstjänstgörande lärare överflödig, varjämte 2,5 veckotimmar i läroämnena och 2 veckotimmar i teckning kunde indragas. Utgiftsminskningen, som fölle under delposten grundavlönningar åt övrig icke-ordinarie personal, kunde uppskattas till *6,408 kronor*.

Genom kungligt brev den 31 maj 1935 hade inrättats klassiska försökslinjer vid högre latinläroverken i Stockholm och Göteborg. Göteborgslinjen hade visat sig fylla ett påtagligt behov och vore väl frekventerad av lärjungarna. Det till Lorensbergs högre allmänna läroverk förlagda undervisningsförsöket torde därför under alla omständigheter böra få fortsätta. Stockholmslinjen hade däremot erhållit klenare tillslutning och sistlidna höst icke kunnat starta med ny krets. Lärjungantalet vore nu i krets I 0 lärjungar, i krets II 9 lärjungar, i krets III 12 lärjungar, i krets IV 13 lärjungar och i krets V 10 lärjungar.

Med hänsyn till de statsfinansiella svårigheterna syntes försöket böra åtminstone tills vidare avbrytas i vad avsåge den till högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm förlagda linjen. Därigenom bleve en extra lärare överflödig, varjämte 3,5 veckotimmar i läroämnen och 2 veckotimmar i teckning kunde inbesparas. Utgiftsminskningen å delposten grundavlöningar åt övrig icke-ordinarie personal uppginge till 7,286 kronor.

Vid samrealskolan i Trelleborg funnes en krent besökt fyraårig realskolelinje, som tillsammans med en parallellavdelning av den femåriga realskolan bildade en s. k. förenad linje. Lärjungantalet i de fyra klasserna vore respektive 3, 3, 2 och 6. Läroverkets rektor hade i skrivelse den 24 maj 1937 under instämmande av kollegiet och folkskolans inspektör hemställt, att denna linje måtte successivt avvecklas. Överstyrelsen, som den 14 oktober samma år yttrat sig över framställningen, hade för det dåvarande icke funnit tillräckligt starka skäl föreligga för den ifrågasatta organisationsändringen, och Kungl. Majt hade den 3 mars 1939 lämnat framställningen utan åtgärd. Om elevintagningen å linjen med hänsyn till nu rådande ekonomiska förhållanden provisoriskt inställdes, sparades 7 veckotimmar i läsåmnen, varigenom delposten grundavlöningar åt icke-ordinarie personal kunde minskas med 1,533 kronor.

Vidare funnes vid högre allmänna läroverket i Västerås och högre allmänna läroverket för gossar i Örebro treåriga latinlinjer med relativt lågt lärjungantal. Lärjungantalet å såväl den fyraåriga som den treåriga latinlinjen vid båda läroverken vore följande:

R i n g	V ä s t e r å s		Ö r e b r o	
	Fyraårig linje	Treårig linje	Fyraårig linje	Treårig linje
L I ⁴	17	—	16	—
L II ⁴ resp. L I ³	21	8	13	8
L III ⁴ resp. L II ³	22	9	17	5
L IV ⁴ resp. L III ³	20	15	14	12
Summa	80	32	60	25

Det kunde måhända ifrågasättas, huruvida vid dessa läroverk lärjungefrekvensen på den treåriga linjen vore stor nog att motivera upp-rätthållandet under nuvarande svåra förhållanden av en sådan linje vid sidan av en fyraårig latinlinje. Skulle såsom en provisorisk åtgärd lärjungeintagningen å de båda treåriga linjerna inställas under läsåret 1940/41, minskades utgifterna under delposten grundavlöningar åt övrig icke-ordinarie personal med (2,808 + 2,106 =) 4,914 kronor.

För såväl realskolelinjen i Trelleborg som de nu nämnda gymnasie-linjerna gällde sålunda, att kostnaderna till följd av samläsning med andra klasser vore relativt obetydliga. Då därtill komme, att ett ned-läggande av dessa linjer, som inginge i den av riksdagen fastställda grund-organisationen för respektive läroverk, torde kunna möta principiella betänkligheter, ansåge sig överstyrelsen för sin del icke böra föreslå ens ett tillfälligt inställande av elevintagningen.

Statskontoret har beträffande sistnämnda tre linjer framhållit, att, ehuru genom ett nedläggande av linjerna kostnadsbesparingen skulle automatiskt växa under fyra respektive tre år framåt, statskontoret icke ville motsätta sig, att linjerna bibehölles.

Departementschefen.

På av skolöverstyrelsen anförda skäl förordar jag, att intagning av elever i första kretsen av lyceilinjerna vid högre allmänna läroverket för gossar i Malmö samt av den klassiska försökslinjen vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm i Stockholm tills vidare skall upphöra. I enlighet med överstyrelsens beräkning vinnes härigenom för nästa budgetår en besparing å tillhopa (6,408 + 7,286 =) i runt tal 13,700 kronor.

Skolöverstyrelsen har till diskussion upptagit frågan, huruvida icke jämväl vissa andra glest besatta läroverkslinjer — den fyraåriga realskollinjen vid samrealskolan i Trelleborg samt de treåriga latinlinjerna vid högre allmänna läroverket i Västerås och högre allmänna läroverket för gossar i Örebro — borde tillfälligt indragas, men på principiella grunder funnit sig böra avstyrka en dylik åtgärd. Statskontoret har anslutit sig till samma uppfattning. Då ett av sparsamhetskäl betingat indragande av nämnda linjer icke synes kunna väcka betänkligheter, vill jag förordna, att intagningen av elever vid nämnda linjer tills vidare inställes. Härigenom ernås en besparing för nästa budgetår av tillhopa närmare 6,500 kronor.

Lämnar riksdagen vad sålunda föreslagits utan erinran, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela i ämnet erforderliga bestämmelser.

e) Sammanslagning av undervisningsavdelningar i vissa språk m. m.

I *departementspromemorian* har vidare ifrågasatts införande av strängare regler för uppdelning av klassavdelningar vid undervisning i vissa ämnen.

Överstyrelsen har i anledning härav anfört:

Genom kungörelsen den 17 mars 1933 angående timplaner för rikets allmänna läroverk hade medgivits, att klassavdelning med mer än 20 lärjungar finge delas i två undervisningsavdelningar under 1 veckotimme i vart och ett av ämnena modersmålet, tyska, engelska och franska i de klasser av realskolan, där undervisningen i dessa ämnen toge sin början. Gränsen för delning hade emellertid under senare år genom begränsning av anslagssumman hållits något högre eller vid 24 lärjungar. De medgivna möjligheterna till delning hade i största utsträckning utnyttjats. Om anordningen instundande läsår upphörde, bleve cirka 32 extra lärare i dessa ämnen överflödiga. Deras grundavlöningar, beräknade med hänsyn till en genomsnittlig placering å F-ort uppginge till omkring 175,000 kronor. Delposten för grundavlöningar åt övrig icke-ordinarie personal komme alltså att lättas med denna summa.

Enligt gällande läroverksstadga, § 9 mom. 3, anordnades tillvalsundervisning i ett ämne å det differentierade gymnasiet, om minst 5 lärjungar därtill anmälde sig. Dock anordnades undervisning redan

vid ett deltagarantal av 4 vid undervisning i specialmatematik, fysik och kemi å realgymnasiet och vid ett deltagarantal av 3 vid undervisning i grekiska å latingymnasiet. Undervisningen för dessa mycket små avdelningar vore, sedd i förhållande till lärjungantalet, givetvis relativt kostsam. Under nuvarande svåra ekonomiska förhållanden torde en tillfällig höjning av deltagarminimum till 5 i ämnena specialmatematik, fysik och kemi och till 4 i grekiska knappast kunna avvisas, hur gärna man än såge, att den kunde undvikas. Därigenom skulle något mer än 100 veckotimmar besparas. Kostnadsminskningen kunde uppskattas till cirka 26,000 kronor och fölle under delposten för grundavlöningar åt övrig icke-ordinarie personal. Överstyrelsen förutsatte likväl, att överstyrelsen bibehölles vid sin rätt att medgiva tillvalsundervisning jämväl vid ett lägre antal lärjungar i de fall, då särskilda omständigheter därtill föranledde och de tillgängliga medlen sådant medgäve.

Om besparingsaktionen måste gå mycket långt, kunde det måhända från något håll komma att ifrågasättas, huruvida icke deltagarminimum även för grekiska borde sättas till samma siffra som för andra ämnen, alltså till minst 5 lärjungar. Därigenom skulle en ytterligare besparing på omkring 11,000 kronor göras å delposten till grundavlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Med hänsyn till den stora allmänskulturella betydelsen av de klassiska studierna och vikten av att undervisning i grekiska tillhandahölles vid ett icke alltför ringa antal läroverk måste emellertid en sådan indragning anses gå avgjort för långt. Skulle grekiskan alltjämt någorlunda förmå hävda sin ställning vid läroverken, borde deltagarminimum enligt överstyrelsens bestämda mening icke höjas med mer än en lärjunge. Överstyrelsen ville i detta sammanhang även kraftigt framhålla, att inom den klassiska ämnesgruppen redan nu överproduktion av läraraspiranter förefunnes.

Statskontoret har förklarat sig biträda vad överstyrelsen föreslagit men icke kunna tillstyrka, att ämnet grekiska erhöle en annan ställning än de övriga. Ämbetsverket förordade, att deltagarminimum för anordnande av undervisning i ämnet bestämdes till fem elever. Ämbetsverket ville icke motsätta sig, att överstyrelsen bibehölles vid sin rätt att medgiva tillvalsundervisning jämväl vid ett lägre antal lärjungar i de fall, då särskilda omständigheter därtill föranledde. Statskontoret förutsatte emellertid, att sådant medgivande komme att lämnas allenast i rena undantagsfall.

Ehuru den uppdelning under en veckotimme av större undervisningsavdelningar vid undervisning i modersmålet, tyska, engelska och franska i begynnelseklassen för vederbörande språk, som för närvarande kan medgivas, ur undervisningssynpunkt är av stort värde och ehuru ett borttagande av rätten att medgiva sådan uppdelning förhållandevis starkt beskär språklärarnas anställningsmöjligheter, nödgas jag av statsfinansiella skäl för nästa läsår tillråda en sådan åtgärd. Av handlingarna i ärendet framgår, att härigenom är att vid samtidig utsträckning med en halv timme av lärarnas undervisningsskyldighet ernå en besparing av

Departementschefen.

173,000 kronor, motsvarande ett med $31\frac{1}{2}$ extra lärare minskat lärarbehov.

I besparingssyfte tillstyrker jag vidare, att tillvalsundervisning å det differentierade gymnasiet regelmässigt icke må förekomma i ämnena specialmatematik, fysik och kemi å realgymnasiet vid ett lägre elevantal än fem samt i grekiska å latingymnasiet vid ett lägre deltagarantal än fyra. De skäl, som av överstyrelsen anförts mot en höjning härutöver av lärjungeminimum för sistnämnda ämne, synas välgrundade. Jag förutsätter, att överstyrelsen skall äga rätt att medgiva tillvalsundervisning jämväl vid lägre antal lärjungar än de nämnda i de fall, då särskilda omständigheter därtill föranleda och tillgängliga medel därtill förslå. På grund av vad jag i fråga om tillvalsundervisning förordat vinnes enligt överstyrelsens beräkning en besparing av 25,000 kronor ($4\frac{1}{2}$ extra lärare), om samtidigt lärarnas undervisningsskyldighet ökas med en halv veckotimme.

f) Inskränkning av frivillig undervisning.

I anledning av vad i *departementspromemorian* yttrats om inställande helt eller delvis av frivillig undervisning i övningsämnen har *skolöverstyrelsen* anført i huvudsak följande:

Undervisning i frivillig teckning meddelades innevarande läsår under 51 veckotimmar. Undervisningens omfattning nu vore blott ungefär fjärdedelen av vad den varit vid 1930-talets början. Flertalet av de högre allmänna läroverken med reallinje kunde dock även nu erhålla en veckotimme, och för statens aftonskola hade likaledes en veckotimme beräknats. Om den frivilliga teckningsundervisningen helt borttoges, bortföle omkring 5 veckotimmar, som bestredes av ordinarie lärare, och omkring 46 veckotimmar, som bestredes av icke-ordinarie — i regel extra ordinarie teckningslärare. Härigenom skulle tillhopa omkring 8,200 kronor besparas.

Betänkligheter kunde dock resas mot indragning av denna redan starkt reducerade frivilliga undervisning. Teckningsundervisningen hade icke blott en allmänbildande uppgift. Den fyllde även en viktig plats som ett i förhållande till vissa andra ämnen stödjande och för kunskaps-tilläggnandet inom dessa ämnen betydelsefullt fackämne, särskilt viktigt för vissa kategorier av realgymnasiets lärjungar. När den obligatoriska teckningsundervisningen å det differentierade gymnasiet år 1933 hade inskränkts till hälften av sin tidigare omfattning, hade detta av 1931 års skolsakkunniga bland annat motiverats med att den frivilliga undervisningen stode till buds för de lärjungar, som vore i behov av ytterligare undervisning.

Musikundervisningen vid de allmänna läroverken intoge för närvarande en oklar ställning. Undervisningsplan hade av Kungl. Maj:t fastställts redan den 29 juni 1928 och förnyats i oväsentligt förändrad form genom 1933 års tim- och kursplaner, men nödiga anslag för dess genomförande hade hittills icke anvisats. Man brukade anse, att sång-

undervisningen vore obligatorisk för lärjungar, som icke i vederbörlig ordning befriats därför, och undervisningen i instrumentalmusik för alla lärjungar frivillig, men det finnes inga bestämmelser om hur stor del av musikundervisningen, som skulle anslås till sång respektive instrumentalmusik. Överstyrelsen saknade därför uppgifter om det exakta antalet timmar i instrumentalmusik, liksom även om dessa timmars fördelning på ordinarie och icke-ordinarie lärare. Grovt approximativt kunde man antaga, att för närvarande cirka 550 veckotimmar användes för instrumentalmusik och att av dem 425 bestredes av ordinarie lärare. Den undervisning, som meddelades av ordinarie lärare, torde draga en kostnad av omkring 95,000 kronor och den, som meddelades av icke-ordinarie lärare, en kostnad av omkring 16,400 kronor. Om undervisningen i instrumentalmusik avskaffades, kunde man således räkna med en lättnad av tillhoppa cirka 111,400 kronor. Men en sådan reduktion innebure, att lärarna i musik — ordinarie eller icke — komme att mista mer än fjärdedelen av sin lön. Det vore här fråga om förhållandevis svagt avlönade lärare. Endast en enda av de allmänna läroverkens musiklektörer hade full tjänstgöring och full lön, alla de övriga reducerad och ofta starkt reducerad tjänstgöring och lön. Indragning av instrumentalmusiken syntes därför lika litet böra komma i fråga nu som under den ekonomiska depressionen för några år sedan.

Undervisningen i manlig slöjd och i hushållsgöromål vore vid de allmänna läroverken obligatorisk endast på handelslinjerna, vilkas timplaner i varje särskilt fall fastställdes av Kungl. Maj:t, men eljest frivillig. Undervisningen sköttes uteslutande av extra lärare och timlärare. För nästa läsår hade överstyrelsen räknat med ett anslagsbehov av 112,000 kronor för manlig slöjd och 56,300 kronor för hushållsgöromål. Omkring 42 slöjdtimmar och 84 hushållstimmar beräknades ligga på handelslinjerna nästa läsår och torde således under alla förhållanden böra kvarstå på schemat. Kostnaderna utgjorde respektive 5,600 och 11,200 kronor. Borttoges den frivilliga undervisningen i manlig slöjd och hushållsgöromål, torde man sålunda kunna räkna med en utgiftsminskning på $(106,400 + 45,100 =) 151,500$ kronor.

Det vore emellertid att märka, att vissa lärare hade denna undervisning som sin huvudsakliga sysselsättning. Vid 9 läroverk omfattade undervisningen i manlig slöjd och vid 3 läroverk undervisningen i hushållsgöromål innevarande läsår minst 15 veckotimmar. Undantag torde under alla omständigheter böra göras för lärare, som av undervisningen hade sitt huvudsakliga uppehälle, men dessa lärares antal kunde fastställas först sedan uppgifter inhämtats från läroverken.

Värdet av undervisningen i de praktiska ämnena hade under senare år alltmer oreserverat vunnit skolvärldens och statsmakternas erkännande. Senast hade 1939 års riksdag i sin skrivelse nr 355 ansett sig böra framhålla önskvärdheten av att undervisningen i praktiska ämnen bereddes ett större utrymme i realskolans kursplaner än vad hittills varit möjligt och särskilt att undervisningen i hushållsgöromål främjades. Det syntes därför icke annat än i nödfall böra komma i fråga att nu borttaga denna undervisning.

Statskontoret har förordat viss inskränkning av den frivilliga undervisningen.

Med hänsyn till den betydelse den frivilliga teckningsundervisningen torde äga, särskilt för blivande ingenjörer, och den jämförelsevis ringa kostnadsbesparing, som skulle vinnas genom en indragning av undervisningen, ansåge statskontoret tveksamt, om en dylik åtgärd borde vidtagas.

Beträffande undervisningen i manlig slöjd och hushållsgöromål — liksom i fråga om undervisningen i musik — ansåge sig statskontoret böra förorda, att sådana inskränkningar vidtoges, som vore möjliga utan att de lärare, vilka av denna undervisning hade sin huvudsakliga sysselsättning, bleve berövade sina inkomstmöjligheter. Ämbetsverket förutsatte således, att överstyrelsen skulle företaga en prövning av förhållandena i varje särskilt fall. Givetvis mötte under sådana omständigheter svårigheter att på förhand bedöma besparingsmöjligheterna, men man torde måhända kunna räkna med en sammanlagd anslagsbegränsning å 100,000 kronor.

Musiklärarnas riksförbund har anhållit, att Kungl. Maj:t icke måtte vidtaga någon inskränkning av antalet musiktimmar samt att Kungl. Maj:t ville underställa riksdagen förslag i syfte att bereda musiklärarna en tryggare och stabilare löneställning.

Departementschefen.

Av skäl, som skolöverstyrelsen och statskontoret anfört, torde någon inskränkning av den nu förekommande frivilliga undervisningen i teckning icke böra ifrågasättas för nästa budgetår.

Starka skäl tala utan tvivel för att den frivilliga undervisningen även i övriga här ifrågavarande övningsämnen lämnas obesuren. Särskilt är detta fallet beträffande undervisningen i de praktiska läroämnena — manlig slöjd och hushållsgöromål. Men jämväl en beskränning av musikundervisningen synes på av överstyrelsen anförda skäl icke vara att förorda. Med hänsyn härtill vill jag icke för nästa budgetår ifrågasätta åtgärder i de av statskontoret angivna hänseendena. I anledning av vad omförmälda riksförbund anfört vill jag framhålla, att åtgärder i syfte att bereda musiklärarna en tryggare och stabilare löneställning icke torde kunna under nuvarande förhållanden ifrågasättas.

g) Anslagsberäkningar.

Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat. Gällande personalförteckning för de allmänna läroverken upptager bland annat tillhoppa 139 rektorer, 422 lektorer och 1,274 adjunkter å ordinarie stat samt 44 adjunkter å övergångsstat. Av adjunktstjänsterna må enligt personalförteckningen endast så många tjänster å ordinarie stat uppehållas, att antalet uppehållna adjunktstjänster å ordinarie stat och å övergångsstat ej överstiger sammanlagt 1,273. Den återstående adjunktstjänsten, vilken sålunda icke må uppehållas, överflyttades — på grund av riksdagens år 1938 fattade beslut om successiv ombildning av kommunala mellanskolan i Ljusdal till samrealskola — från och med den 1 juli 1938 till

nämnda samrealskola under förbehåll dock, att densamma icke skulle under tiden för förstatligandet uppehållas, så länge innehavaren av tjänsten samtidigt innehade förordnande som rektor vid den kommunala mellanskolan. Rektorsbefattningen vid den blivande samrealskolan åter skulle under övergångstiden innehavas av rektor vid den kommunala mellanskolan. Rektors löneförmåner reglerades samtidigt genom särskilda bestämmelser, innebärande ett successivt statsövertagande av nämnda förmåner.

Skolöverstyrelsens förslag innebär, vad rektorsbefattningarna beträffar, allenast den förändringen i förhållande till nu, att statens andel i kostnaderna för rektorstjänsten vid samrealskolan i Ljusdal i enlighet med planerna för skolans förstatligande ökas med 600 kronor. Härvid bortses, liksom i det följande, från överstyrelsens ovannämnda förslag om upprättande av en statlig samrealskola i Uppsala.

Beträffande ämneslärartjänsterna framlade överstyrelsen i ovannämnda skrivelse den 31 augusti 1939 förslag om nyinrättande av följande ordinarie tjänster, betingade av pågående omorganisation, nämligen

7 *lektorstjänster* (1 vid högre allmänna läroverket för flickor å Södermalm i Stockholm, 1 vid högre allmänna läroverket för flickor i Örebro, 1 vid högre allmänna läroverket å Kungsholmen i Stockholm, 2 vid högre allmänna läroverket i Majorna i Göteborg, 1 vid högre allmänna läroverket i Motala och 1 vid högre allmänna läroverket i Haparanda) samt

10 *adjunktstjänster* (2 vid högre allmänna läroverket för flickor å Norrmalm i Stockholm, 2 vid högre allmänna läroverket för flickor å Södermalm i Stockholm, 1 vid högre allmänna läroverket för flickor i Örebro, 1 vid nya elementarskolan i Stockholm, 2 vid högre allmänna läroverket i Skellefteå, 1 vid högre allmänna läroverket i Motala och 1 vid samrealskolan i Ljusdal).

Vid bifall till överstyrelsens förevarande förslag erfordrades en höjning av nu ifrågavarande delpost med 167,700 kronor.

En elfte adjunktstjänst vore enligt överstyrelsens mening erforderlig vid högre allmänna läroverket i Majorna i Göteborg. I skrivelse den 21 september 1939 har överstyrelsen sedermera hemställt om överflyttning dit av en överflödig, vakant adjunktstjänst vid Vasa högre allmänna läroverk i nämnda stad (f. d. högre realläroverket därstädes).

Statskontoret har framhållit, att behovet av dessa tjänster borde av överstyrelsen underkastas en förnyad prövning med beaktande av nuvarande läge. Därvid borde särskilt undersökas, om icke oundgängligt behov av ordinarie tjänster vid förevarande grupp av läroverk kunde tillgodoses genom en överflyttning av ordinarie tjänster från andra läroverk. Fullgoda skäl kunde, yttrar statskontoret, jämväl anföras för att — i den mån en ökning av antalet ämneslärare befunnas

oundgängligen erforderlig — tills vidare endast icke-ordinarie personal anställdes.

I anledning av statskontorets yttrande har *överstyrelsen* i utlåtande den 30 oktober 1939 tagit behovet av de nya tjänsterna under förnyad omprövning och i samband därmed verkställt en undersökning rörande möjligheterna att tillgodose nämnda behov genom överflyttning av ordinarie tjänster från andra läroverk. Överstyrelsen har därvid på anförda skäl, beträffande vilka torde få hänvisas till handlingarna, kommit till den mening, att det erbjöde stora olägenheter att icke upprätta de tjänster, som överstyrelsen föreslagit vid läroverk, som vore under upprättande, omorganisation eller förstatligande, och överstyrelsen ville därför alltjämt hemställa, att dessa tjänster måtte nyinrättas. Kostnadskillnaden bleve för övrigt tämligen obetydlig, om dessa få tjänster uppfördes å ordinarie eller icke-ordinarie stat. Men om det nuvarande läget skulle omöjliggöra ett realiserande av även detta begränsade förslag, ansåge överstyrelsen, att ett uppskov med inrättande av tre lektorstjänster (nämligen vid högre allmänna läroverket för flickor å Södermalm i Stockholm, högre allmänna läroverket för flickor i Örebro och högre allmänna läroverket i Majorna i Göteborg) skulle medföra så stora olägenheter för undervisningen vid dessa läroverk, att det under inga förhållanden borde komma i fråga.

I fråga om ordinarie övningslärartjänster har överstyrelsen vidtagit en allmän översyn av behovet av dylika tjänster och därvid kommit till det resultatet, att följande *nya tjänster* borde inrättas från och med nästa budgetår, nämligen

- i teckning 5 nya tjänster,
- i musik 2 nya tjänster,
- i gymnastik med lek och idrott 4 nya tjänster samt
- i kvinnlig slöjd 1 ny tjänst.

De å förevarande anslagspost belöpande kostnaderna för nämnda tjänster ha av överstyrelsen beräknats till 68,044 kronor. Därest förslaget icke bifalles, bör enligt överstyrelsen det av överstyrelsen till grundavlönningar till övrig icke-ordinarie personal beräknade anslagsbeloppet höjas, vartill komma utgifter för avlöningsförhöjningar. Den totala nettokostnaden för tjänsternas inrättande anges av överstyrelsen till i runt tal 14,000 kronor.

Till dessa kostnader komma vidare kostnader för *den automatiska ökningen* av timantalet i övningsämnen på grund av upprättande, förstatligande och omorganisation av läroverk samt på grund av den alltjämt fortgående ansvällningen av läroverken. Ifrågasvarande ökning beräknar överstyrelsen sålunda:

	Ökning av antalet vecko- timmar	Kostnad, kronor
Teckning och välskrivning	77	16,722
Musik	50	10,859
Gymnastik med lek och idrott	78	16,939
Kvinnlig slöjd	26	4,458

Summa kronor 48,978.

I annat sammanhang föreslås i överstyrelsens petita en *utökning av antalet undervisningstimmar i musik*, varvid för ordinarie lärare beräknas 20 veckotimmar, medförande en kostnadsökning av 4,343 kronor.

Kostnaderna för realiserande av överstyrelsens förslag beträffande de ordinarie övningslärarna skulle alltså bli:

för inrättande av nya tjänster	kronor	68,044
för den automatiska ökningen av tim- antalet	»	48,978
för ökat timantal i musik	»	4,343

Summa kronor 121,365.

I fråga om de ordinarie vaktmästartjänsterna ifrågasätter överstyrelsen icke nu någon förändring.

Jämlikt gällande bestämmelser äga kvinnliga lärare från och med nästa budgetår rätt att åtnjuta lön enligt en löneklass, som med endast en — mot för närvarande två — understiger den, som enligt avlösningsreglementet eljest skulle gälla. Enligt inom skolöverstyrelsen verkställda kalkyler skulle, såsom av handlingarna framgår, förevarande anslagspost till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat med beaktande av nämnda löneklassuppflyttning för budgetåret 1940/41 vid i övrigt oförändrade förhållanden beräknas till 21,274,000 kronor. Inom ecklesiastikdepartementet utförda beräkningar giva vid handen, att nämnda belopp bör höjas till i runt tal 21,320,000 kronor. Då posten nu är uppförd med 21,297,000 kronor, skulle alltså — trots löneklassuppflyttningen för de kvinnliga lärarna, vilken drager betydande kostnader (icke mindre än omkring 230,000 kronor enbart för de allmänna läroverken) — anslagshöjningen begränsas till 23,000 kronor.

Departement-
schefen.

Beträffande beräkningen i övrigt av nämnda post må följande anföras.

I fråga om *rektorstjänsterna* torde icke böra ifrågasättas annan förändring än en anslagshöjning med 600 kronor för ökning i enlighet med fastställd plan av rektors vid samrealskolan i Ljusdal från nämnda post utgående avlöningsförmåner.

Skolöverstyrelsen har ursprungligen föreslagit, att från och med nästa budgetår skulle nyinrättas 7 *lektors-* och 10 *adjunktstjänster*, vilka samtliga enligt överstyrelsens mening voro betingade av pågående organisatoriska förändringar, varjämte en vakant adjunktstjänst förutsatts skola

förflyttas från ett läroverk till ett annat inom Göteborg. Sedermera har överstyrelsen förklarat sig anse, att åtminstone tre av lektorstjänsterna borde inrättas jämväl under nuvarande förhållanden, medan övriga lektors- och samtliga adjunktstjänster kunde inrättas vid en senare tidpunkt, även om ett sådant uppskov vore att anse som en nödfallsutväg. Två adjunktstjänster, som bli lediga från och med den 1 januari 1941, kunna enligt handlingarna i ärendet komma i fråga för överflyttning till läroverk, som befinna sig under utbyggande.

För egen del finner jag mig med hänsyn till ovan anförda omständigheter icke kunna tillstyrka inrättande av andra nya ämneslärartjänster än förutnämnda 3 lektorsbefattningar, vilka på sätt överstyrelsen föreslagit torde böra placeras vid flickläroverken å Södermalm i Stockholm och i Örebro samt högre allmänna läroverket i Majorna i Göteborg. För ändamålet erfordras en höjning av förevarande anslagspost med omkring 32,400 kronor.

Överstyrelsens förslag om inrättande av nya ordinarie *övningslärartjänster* finner jag mig icke kunna för närvarande biträda. Icke heller kan jag nu tillstyrka en utökning av antalet undervisningstimmar i musik. I enlighet med överstyrelsens beräkning bör emellertid förevarande anslagspost höjas med omkring 49,000 kronor på grund av en automatisk ökning av de nuvarande ordinarie övningslärarnas undervisning.

I de för undervisning i kvinnlig slöjd anslagna veckotimmarna, tillhoppa 1,188, ingå 8 veckotimmars frivillig undervisning. Överstyrelsen synes, såsom av handlingarna i ärendet framgår, i sitt över departementspromemorian avgivna utlåtande ha ansett ett indragande av denna frivilliga undervisning kunna ske. Jag föreslår, att de härför avsedda medlen, omkring 1,600 kronor, inbesparas.

I fråga om övriga ordinarie tjänster ifrågasätter jag för nästa budgetår icke någon förändring.

Den erforderliga höjningen av ifrågavarande anslagspost skulle alltså uppgå till $(600 + 32,400 + 49,000 - 1,600 =)$ i runt tal 80,400 kronor och och posten alltså uppföras med $(21,320,000 + 80,400 =)$ 21,400,400 kronor.

Med hänsyn till vad av chefen för finansdepartementet i årets statsverksproposition vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor yttrat om beräkningen för nästa budgetår av anslagsposter av detta slag, bör emellertid från nämnda summa dragas det belopp, 740,000 kronor, varmed anslagsposten till rörligt tillägg på grund av levnadskostnadsökningen bör uppräknas. Den ifrågavarande anslagsposten bör alltså uppföras med $(21,400,400 - 740,000 =)$ i runt tal 20,660,000 kronor. En av överstyrelsen enligt handlingarna i ärendet ifrågasatt ytterligare reduktion med 200,000 kronor — motiverad av den beräknade belastningen å posten — anser jag mig med hänsyn till nyssnämnda beskärning icke kunna förorda.

I likhet med vad som skett för innevarande budgetår torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas att utan hinder av gällande personalförteckning för de allmänna läroverken tills vidare under nästa budgetår, då för realskolestadiet avsedd ordinarie ämneslärartjänst vid samläroverk skall tillsättas, besluta, huruvida tjänsten skall kungöras ledig såsom adjunkt-befattning eller ämneslärarinnebefattning.

Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat. I gällande avlöningsstat är uppförd en anslagspost å förslagsvis 250,000 kronor till avlöning åt tjänstemän å övergångsstat, vilken är avsedd för bestridande av kostnaderna för avlöning dels åt de i gällande personalförteckning såsom tjänstemän å övergångsstat uppförda icke adjunkt-kompetenta adjunkterna i lönegraden A 22, av vilka en kvarstår å de före den 1 januari 1938 för honom gällande lönebestämmelserna, dels ock åt en adjunkt och en ämneslärarinna, vilka likaledes kvarstå å äldre lönebestämmelser.

Av de 44 adjunkter, vilka äro uppförda i personalförteckningen såsom tjänstemän å övergångsstat, kvarstå för närvarande 39. För nästa budgetår bör personalförteckningen följaktligen upptaga 39 adjunkter å övergångsstat. Av de sistnämnda inneha 18 förordnande såsom rektorer, och adjunkt-kompetenta lärare äro förordnade i deras ställe. För dessa ha avlöningsmedel beräknats under anslagsposten till tjänstemän å ordinarie stat. Anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å övergångsstat bör sålunda upptaga avlöningsmedel för 21 adjunkter i lönegraden A 22 samt för de två övriga förutnämnda ämneslärarna, eller i runt tal 165,000 kronor.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Arvoden åt kvinnliga sakkunniga. Arvoden åt tillsynslärare. Personliga tilläggsarvoden åt första lärarinnor. Dessa poster äro för innevarande budgetår uppförda med respektive 1,260 kronor, 36,000 kronor och 3,000 kronor.

De kvinnliga sakkunniga, för närvarande 7 till antalet, åtnjuta vardera ett av Kungl. Maj:t till 180 kronor fixerat arvode. Tillsynslärarna äro för närvarande enligt av överstyrelsen lämnad uppgift 112 till antalet och åtnjuta arvoden efter överstyrelsens bestämmande, dock högst med 360 kronor. Första lärarinna åtnjuter ett till 600 kronor bestämt tilläggsarvode.

Skolöverstyrelsen har icke ifrågasatt ändring beträffande arvoden åt kvinnliga sakkunniga och första lärarinnor. Då de sistnämndas antal emellertid nedgått med en, borde vederbörande delpost minskas med 600 kronor till 2,400 kronor. Beträffande tillsynslärare har överstyrelsen, i anledning av vad i *departementspromemorian* i ämnet yttrats, anfört:

Överstyrelsen hade vid fördelningen av anslagsposten använt ett system av fixa grundarvoden och rörliga tilläggsarvoden, beräknade med hänsyn

till antalet flickor vid höstterminens början. I nuvarande statsfinansiella läge torde en sänkning av grundarvodena från 100 till 50 kronor kunna ifrågasättas vid de läroverk, där särskilt arvode till rektorsbiträde utginge. Då därjämte det nuvarande anslagsbeloppet icke till fullo tagits i anspråk, torde en anslagsminskning å 13,500 kronor kunna företagas. Anslagsbeloppet skulle därigenom nedgå till 22,500 kronor.

Statskontoret har sagt sig ingalunda vilja förneka behovet av tillsynslärare men föreställde sig, att det arbete, som vore förenat med uppdraget, ej kunde anses särskilt tidskrävande. I nuvarande krisläge torde vid sådant förhållande en avsevärt större besparing kunna vidtagas än som föreslagits av överstyrelsen. Statskontoret ville för sin del ifrågasätta, om icke sagda delpost borde kunna upptagas till högst 12,000 kronor.

Departement-
schefen.

Beträffande delposten till arvoden åt *kvinnliga sakkunniga* ifrågasätter jag icke någon ändring. Posten bör alltså uppföras med 1,260 kronor. Beträffande delposten till arvoden åt *tillsynslärare* innebär skolöverstyrelsens förslag en beskärning av anslagsmedlen med omkring $\frac{1}{3}$, medan statskontoret förordat en sänkning med $\frac{2}{3}$. För egen del vill jag förorda en något starkare beskärning än den överstyrelsen ifrågasatt, i det jag tillstyrker, att ett belopp av 18,000 kronor beräknas för ändamålet, vilket innebär en anslagsminskning med samma belopp. Delposten till personliga tilläggsarvoden åt *första lärarinnor* torde i enlighet med överstyrelsens förslag böra uppföras med 2,400 kronor.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Arvoden åt skolläkare. Arvoden åt bibliotekarier. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna. Delposten till arvoden åt *skolläkare* är för närvarande uppförd med ett belopp av 130,300 kronor, varav 53,050 kronor beräknats utgå i form av fasta arvoden och förslagsvis 77,250 kronor i form av rörliga arvoden. De fasta arvodena utgå vid högre allmänna läroverk med 500 kronor och vid realskolor med 300 kronor, dock att vissa lägre belopp utgå vid läroverk, som ännu icke färdigbildats. På grund av vissa läroverks fortgående omorganisation bör för nästa budgetår i anslutning till av *överstyrelsen* framställt förslag till fasta arvoden beräknas ett med 275 kronor till 53,325 kronor förhöjt belopp. Till rörliga arvoden, vilka utgå med 1 krona 50 öre för lärjunge, borde enligt överstyrelsen på grund av beräknad stegring i lärjungantalet för nästa budgetår beräknas ett belopp av 78,750 kronor. Med hänsyn till vad i det föregående yttrats torde en sådan höjning icke vara behöflig. Jag beräknar för ändamålet 77,275 kronor. Delposten i dess helhet bör sålunda uppföras med ett belopp av $(53,325 + 77,275 =)$ 130,600 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 300 kronor.

Till *bibliotekarier* och *biträden å rektorsexpeditionerna* utgå arvoden enligt av 1939 års lagtima riksdag godkända grunder. Skolöverstyrelsen äger rätt att vidtaga erforderliga jämkningar i arvodesbeloppen. Över-

styrelsen har för nästa budgetår föreslagit höjning av de för ifrågasatt ändamål uppförda delposterna med respektive 700 kronor och 1,400 kronor. Statskontoret har ansett, att medelsbegränsningar å sistnämnda delposter måhända torde böra övervägas. Ehuru de av överstyrelsen ifrågasatta höjningarna av nämnda poster motiverats bland annat med den fortgående utbyggnaden av vissa läroverk, anser jag mig icke kunna nu biträda överstyrelsens förslag. Medel till de arvodesförhöjningar, som i vissa fall torde erfordras, synas kunna beredas genom jämkning av i andra fall utgående arvodesbelopp. En ytterligare beskärning av arvodesgrunderna, vilka som nämnts så sent som förra året godkänts av riksdagen, vill jag icke nu föreslå. Delposterna torde sålunda böra uppföras med oförändrade belopp, 87,500 kronor respektive 85,000 kronor.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Särskilda arvoden vid provårsläroverk. *Skolöverstyrelsen* har i sitt överdepartementspromemorian avgivna yttrande beräknat denna delpost för nästa budgetår på följande sätt:

Arvoden å 1,500 kronor åt 8 provårsföreståndare	kronor	12,000
» å 360 kronor åt 263 ordinarie lärare vid provårsläroverk	»	94,680
» å 360 kronor åt 45 icke-ordinarie lärare vid provårsläroverk	»	16,200
» åt handledare	»	34,800
Ersättning för föreläsningar och övningar	»	5,500
	Summa kronor	163,180,

vilket innebär en anslagsminskning med 1,220 kronor i förhållande till nu utgående anslagsmedel och med 3,020 kronor i jämförelse med det i överstyrelsens ursprungliga petita beräknade beloppet. Sistnämnda anslagsminskning har ernåtts genom en reduktion av antalet till arvoden å 360 kronor berättigade icke-ordinarie lärare samt genom en minskning med 500 kronor av de till ersättning för föreläsningar och övningar avsedda anslagsmedlen.

Arvodena åt provårsföreståndare och ordinarie lärare äro till beloppen bestämda i civila avlöningsreglementet. Enligt civila icke-ordinarie reglementet utgår arvoden å 360 kronor jämväl till extra ordinarie ämneslärare vid provårsläroverk. Handledararvodena samt ersättningarna för föreläsningar och övningar utgå enligt grunder, som bestämmas av Kungl. Maj:t.

Statskontoret har erinrat, att provårsarvoden tillerkänts de extra ordinarie lärarna först i samband med 1937 års lönerreglering. Skälen härtill hade varit, att det från de utgångspunkter, som föranlett bibehållandet av det särskilda arvodet för de ordinarie lärarna, icke ansetts motiverat att göra någon åtskillnad mellan de ordinarie och extra ordinarie lärarna vid provårsläroverken. Under rådande statsfinansiella förhållanden an-

såge statskontoret det emellertid kunna ifrågasättas, om icke en omprövning borde ske av frågan, huruvida de extra ordinarie ämneslärarna och övningsskollärarna vid provårsläroverken kunde sägas förorsakas sådant besvär och merarbete, att särskilt arvode rimligen borde utgå till dem. Skulle så ej anses vara förhållandet, vunnas en besparing å cirka 18,000 kronor.

Departementschefen.

Jag finner icke skäl att i enlighet med statskontorets förslag helt indraga provårsarvodena åt extra ordinarie ämneslärare. Ej heller anser jag mig böra nu ifrågasätta en sänkning av nämnda arvoden eller av handledararvodena. Överstyrelsens anslagsberäkningar synas kunna biträdas. Jag förordar, att ifrågavarande delpost uppföres med i avrundat tal 163,200 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 1,200 kronor.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Särskilda arvoden vid statens aftonskola. Till särskilda arvoden vid linje för aftonundervisning i Stockholm utgår för närvarande ett belopp av 2,550 kronor. På grund av ifrågavarande linjes fortsatta utbyggande torde posten i anslutning till ett av överstyrelsen framställt förslag böra höjas med 1,790 kronor till 4,340 kronor. Posten torde därjämte böra erhålla den förändrade benämning, som framgår av rubriken här ovan.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Sammanfattning. Vid bifall till vad ovan föreslagits bör förevarande anslagspost uppföras med tillhoppa (1,260 + 18,000 + 2,400 + 130,600 + 87,500 + 85,000 + 163,200 + 4,340 =) 492,300 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med (510,010 — 492,300 =) 17,710 kronor.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal: Grundavlöningar m. m. Som förut nämnts, har överstyrelsen i sina ursprungliga anslagsäskanden för nästa budgetår beräknat en höjning av förevarande delpost med 150,000 kronor. Höjningen fördelar sig å olika ändamål på följande sätt:

	Budgetåret 1939/40 kronor	Budgetåret 1940/41 kronor	Ökning kronor
Icke-ordinarie ämneslärare	2,707,000	2,737,000	30,000
» » teckningslärare	173,000	178,400	5,400
» » musiklärare	62,000	76,300	14,300
» » gymnastiklärare	216,000	243,900	27,900
» » lärare i manlig slöjd	104,000	112,000	8,000
» » » i kvinnlig »	91,000	106,500	15,500
» » » i hushållsgöromål	46,000	56,300	10,300
» » » i praktiska läroämnen	64,000	102,000	38,000
» » vaktmästare	82,500	83,300	800
Särskilda ersättningar för vissa extra arbeten	2,500	2,500	—
Summa kronor	3,548,000	3,698,200 ¹	150,200

¹ Avrundat till 3,698,000 kronor.

Överstyrelsens förslag bygger på att dess hemställan om inrättande av nya ordinarie tjänster komme att bifallas ävensom att en samrealskola i Uppsala komme att inrättas från och med nästa budgetår. Å sistnämnda ändamål belöper ett belopp av tillhoppa omkring 7,000 kronor.

1. Icke-ordinarie ämneslärare.

Under höstterminen 1939 motsvarade, framhåller *överstyrelsen*, den undervisning i läsåmnen, som fullgjordes av icke-ordinarie ämneslärare, ungefär 486 icke-ordinarie ämneslärare med full tjänstgöring. Den för nästa läsår beräknade automatiska ökningen av antalet klassavdelningar med 64 motsvarade en ökning av det erforderliga antalet heltidstjänstgörande lärare med 79.

Vid beräkningen av detta lärarbehov hade förutsatts, att även under instundande läsår delning av avdelning i ämnena modersmålet, tyska, engelska och franska skulle kunna företagas med en veckotimme för varje ämne i de klasser av realskolan, i vilka undervisningen i nämnda ämnen toge sin början, under förutsättning att antalet lärjungar i klassen uppginge till minst 24.

Överstyrelsen ville vidare på anförda skäl föreslå, att samläsning icke vidare skulle behöva anordnas mellan realskolans avslutningsklass och gymnasiets ringar. Därest Kungl. Maj:t icke hade något att erinra mot detta yrkande, syntes det beräknade antalet erforderliga nya lärare vid de allmänna läroverken böra för nästa läsår beräknas till 80 i stället för 79.

Då överstyrelsen i annat sammanhang hemställt om inrättande av tillhoppa 73 nya ordinarie ämneslärartjänster (bortsett från förslaget om inrättandet av en samrealskola i Uppsala), beräknade överstyrelsen alltså en ökning av antalet icke-ordinarie ämneslärare med $(80 - 73 =) 7$ från 486 till 493.

Givetvis vore denna siffra osäker, yttrar *överstyrelsen*. För den händelse det för icke-ordinarie lärares grundavlöningar avsedda beloppet skulle strikt fixeras, såge sig därför *överstyrelsen* nödsakad hemställa om att ytterligare arvoden åt 10 extra lärare måtte beräknas såsom säkerhetsmarginal. Då emellertid *överstyrelsen* ansåge sig kunna utgå från att denna delpost även för framtiden komme att betecknas som förslagsanslag, funne sig *överstyrelsen* icke behöva framställa något yrkande av sådant innehåll.

Med ledning av förhållandena under vårterminen 1939 beräknade *överstyrelsen*, att de 493 erforderliga icke-ordinarie lärarna — frånsett dem, vilka komma att vikariera på ordinarie tjänster — under läsåret 1940/41 komme att fördelas sålunda:

	F. o. adjunkter	F. o. ämnes- lärarinnor	Extra adjunkter	Extra ämnes- lärarinnor	Timplärartimmar bestridna av lärare med	
					högre komp.	lägre komp.
Vårterminen 1939	143	23	154	45	714	492
Lsåret 1940/41	171	26	182	53	853	587

Kostnaderna för grundavlöningar åt icke-ordinarie ämneslärare för nästa läsår kunde i enlighet härmed och under förutsättning av oförändrad organisation beräknas till i runt tal 2,729,000 kronor, varav kallortstillägg 9,000 kronor. Bifölles förslaget om inrättande av en statlig samrealskola i Uppsala, tillkomme i runt tal 2,600 kronor.

Ur förevarande delpost utginge jämväl ersättningar för *examinationer efter läsårets slut* med ett beräknat belopp av högst 1,500 kronor samt ersättningar för vissa *föreläsningar i sexuella frågor* med ett belopp av högst 3,000 kronor. Ur den första posten skulle bestridas kostnader för inträdesprövningar till första klassen och förhör i real- och studentexamina. Den andra posten vore avsedd att möjliggöra vissa föreläsningar för lärjungarna i gymnasiet högsta ring. Sådana hade under innevarande läsår varit anordnade vid ungefär hälften av de högre allmänna läroverken. Uppskattningen av denna upplysningsverksamhet syntes vara i stigande. Det i år tillgängliga anslaget hade visat sig i knappaste laget, och det kunde med största sannolikhet antagas, att det nuvarande anslagsbeloppet redan nästa läsår bleve avgjort otillräckligt för det då framträdande behovet. På grund av erfarenheterna från innevarande år föresloge överstyrelsen, att å ena sidan posten för ersättningar vid *examinationer efter läsårets slut*, vilken innevarande år visat sig onödigt högt beräknad, nu minskades med 500 kronor till 1,000 kronor och å andra sidan posten för *föreläsningar i sexuella frågor* ökades med 500 kronor till 3,500 kronor.

Under erinran, att Kungl. Maj:t anbefallt överstyrelsen att i samband med anslagsäskanden för budgetåret 1940/41 framlägga förslag till sådan komplettering av den för de allmänna läroverken gällande personalförteckningen, som föranleddes av den numera tillämpade regeln, att av riksdagen fastställda personalförteckningar skulle omfatta jämväl *extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än den 20:e*, har överstyrelsen vidare erinrat, att de extra ordinarie tjänstemän, om vilka i förevarande avseende vore fråga, vore de extra ordinarie adjunkterna, vilka vore placerade i *lönegraden Eo 21*. Dessas antal vore tills vidare från och med budgetåret 1938/39 bestämt till högst 205. Av dem hade under vårterminen 1939 143 tjänstgjort som lärare utöver den ordinarie staten, de övriga som vikarier.

Under förutsättning att nya ordinarie tjänster upprättades i överensstämmelse med överstyrelsens *petita*, föresloge överstyrelsen, att i tjänsteförteckningen upptoges nuvarande antal av 205 *extra ordinarie adjunktstjänster*. Skulle de 56 nya adjunktstjänsterna icke komma till stånd, borde antalet extra ordinarie tjänster på av överstyrelsen anförda skäl höjas, förslagsvis till 250. Återstoden av de uteblivna adjunktstjänsterna, (56—45 =) 11 till antalet, skulle i sådant fall ersättas med extra befattningar. Merkostnaderna, därest de ifrågavarande adjunktstjänsterna icke komme till stånd, kunde i så fall beräknas till omkring 340,000 kronor. Med sistnämnda belopp borde alltså den förevarande delposten höjas, i händelse Kungl. Maj:t icke skulle finna skäl förelägga riksdagen förslag om inrättande av nya ordinarie tjänster.

Överstyrelsens förslag innebär *sammanfattningsvis* följande beräkning av de för icke-ordinarie ämneslärare avsedda medlen:

grundavlöningar vid oförändrad organisation	kronor 2,729,000
ökning vid bifall till förslaget om samrealskola i Uppsala »	2,600
ersättningar för examinationer efter läsårets slut »	1,000
föreläsningar i sexuella frågor	3,500
	<hr/>
	Summa kronor 2,736,100,

vilket belopp borde avrundas till 2,737,000 kronor.

2. I c k e - o r d i n a r i e t e c k n i n g s l ä r a r e .

För undervisning i teckning och välskrivning må enligt meddelad föreskrift under innevarande läsår ur förevarande delpost utgå vad som erfordras för högst 4,061 veckotimmars undervisning, varav högst 50 veckotimmars frivillig undervisning vid de allmänna läroverken och 1 veckotimme vid statens aftonskola, i den mån undervisningen icke bestrides av ordinarie lärare. *Överstyrelsen* har räknat med en automatisk ökning av det sammanlagt erforderliga timantalet med 128 till 4,189, varav 51 timmars frivillig undervisning. Kostnaderna för den undervisning, som komme att bestridas av icke-ordinarie lärare, beräknade *överstyrelsen* till i runt tal 177,500 kronor, vilket innebure en anslagshöjning med (177,500—173,000 =) 4,500 kronor. Härförutom erfordrades omkring 900 kronor vid bifall till förslaget om inrättande av en statlig samrealskola i Uppsala. Därest förslaget om inrättande av 5 nya ordinarie tjänster icke bifölles, erfordrades en ytterligare anslagshöjning av omkring 24,900 kronor.

3. I c k e - o r d i n a r i e m u s i k l ä r a r e .

Antalet för undervisning i musik disponibla veckotimmar utgör innevarande läsår, inklusive den undervisning, som bestrides av ordinarie musklärare, 1,999, utgörande i medeltal omkring en veckotimme per klassavdelning. För nästa läsår beräknar *överstyrelsen* — bortsett från förslaget om samrealskola i Uppsala — en ökning av 64 veckotimmar. De å förevarande delpost belöpande kostnaderna ha *överstyrelsen* uppskattat till omkring 74,700 kronor, vilket innebär en kostnadsökning av (74,700—62,000 =) 12,700 kronor. Inrättades förutnämnda samrealskola i Uppsala, erfordrades ytterligare omkring 900 kronor. Härutöver har *överstyrelsen* föreslagit en ökning av kostnadsramen, motsvarande 25 veckotimmar, närmast för att möjliggöra delning av de allra största köravdelningarna. Kostnaderna härför har *överstyrelsen* för ifrågavarande delposts vidkommande uppskattat till omkring 700 kronor. Å anslagsposten till avlöning åt tjänstemän å ordinarie stat belöper av de sammanlagda merkostnaderna ett belopp av 4,343 kronor (se ovan). Därest förslaget om inrättande av två nya ordinarie tjänster icke bleve bifallet, bör enligt *överstyrelsens* beräkning förevarande delpost ökas med ytterligare omkring 5,000 kronor.

4. I c k e - o r d i n a r i e g y m n a s t i k l ä r a r e .

Antalet tillgängliga undervisningstimmar i gymnastik är innevarande läsår 3,941, varav 100 timmar äro reserverade för undervisning i hållningsrättande gymnastik. *Överstyrelsen* har, under förutsättning av oförändrad organisation, beräknat en automatisk stegring av undervisningsbehovet för nästa

läsår med 128 veckotimmar. Den å förevarande delpost belöpande merkostnaden härför har beräknats till 26,200 kronor. Då för innevarande läsår för ändamålet vore beräknat ett belopp av 216,000 kronor, uppskattas det för nästa läsår erforderliga beloppet till 242,200 kronor. Härtill kommer ett belopp av omkring 1,700 kronor, vid bifall till förslaget om samrealskola i Uppsala, och omkring 16,200 kronor, därest de av överstyrelsen föreslagna fyra nya ordinarie gymnastiklärartjänsterna icke skulle komma till stånd.

5. Icke-ordinarie lärare i manlig slöjd.

För innevarande budgetår har för undervisning i detta, för närvarande frivilliga ämne beräknats ett belopp av 104,000 kronor. Kungl. Maj:t har emellertid den 28 juli 1939 fattat ett beslut av innebörd, att ett belopp av ytterligare 4,000 kronor finge tagas i anspråk för ändamålet. Överstyrelsen har hemställt om anvisande för nästa budgetår av 112,000 kronor till förevarande ändamål. Genom ökningen, 4,000 kronor, skulle möjliggöras utfärdande av ändrade bestämmelser om undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken i syfte att öka möjligheterna för uppdelning av slöjdivdelningar m. m.

6. Icke-ordinarie lärare i kvinnlig slöjd.

Den automatiska stegringen av behovet av undervisning i kvinnlig slöjd har *överstyrelsen* beräknat till 60 veckotimmar, motsvarande en kostnadsökning, såvitt angår förevarande anslag, av omkring 14,500 kronor. För ändamålet skulle alltså erfordras en medelsanvisning av (91,000 + 14,500 =) 105,500 kronor. Därest förslaget om upprättande av en samrealskola i Uppsala skulle realiseras, uppstår en ytterligare merkostnad av omkring 1,000 kronor. Om överstyrelsens förslag om inrättande av en ny ordinarie lärartjänst icke bifalles, erfordras ytterligare omkring 2,400 kronor till förevarande ändamål.

7. Icke-ordinarie lärare i hushållsgöromål.

För detta ändamål har beräknats ett belopp av 46,000 kronor för innevarande budgetår, motsvarande 320 veckotimmars undervisning. Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 28 juli 1939 må ytterligare 7,000 kronor tagas i anspråk för ändamålet. Till grund för nämnda beslut hade, framhåller *överstyrelsen*, legat en av överstyrelsen gjord beräkning, enligt vilken innevarande år 336 veckotimmars undervisning vore erforderlig. Sedermera hade emellertid ett par realskolor erhållit sökt befrielse från skyldigheten att anordna undervisning i hushållsgöromål för lärjungar å handelslinje. På grund härav hade endast 324 veckotimmar i verkligheten tagits i anspråk.

Överstyrelsen utginge i det följande från att undervisningen i hushållsgöromål även under läsåret 1940/41 skulle vara frivillig på de allmänna linjerna men obligatorisk å husliga linjer och handelslinjer. De tre skolor med inbyggda praktiska linjer, som ännu icke anordnat skolkök — samrealskolorna i Arboga, Mariestad och Nässjö — torde redan nästa år bliva i stånd att meddela föreskriven undervisning, och i samband därmed torde även frivillig undervisning böra tillhandahållas lärjungar å de allmänna linjerna vid samma läroverk. Man torde av denna anledning ha att räkna med en automatisk ökning av undervisningsbehovet med cirka 20 vecko-

timmar. Därtill komme ett visst behov för undervisning i ämnet å nya praktiska linjer, för utvidgning av den frivilliga undervisningen vid vissa läroverk och för startande av frivillig undervisning vid läroverk, där ämnet hittills alls icke varit representerat. Det torde vara en mycket låg beräkning, om detta behov uppskattades till 20 veckotimmar. Totala behovet av undervisning i ämnet kunde under sådana omständigheter icke gärna sättas lägre än till $(324 + 20 + 20 =)$ 364 veckotimmar. Kostnaderna härför uppskattade överstyrelsen till 56,300 kronor, vilket motsvarade en höjning med 10,300 kronor i förhållande till det för innevarande budgetår beräknade beloppet.

8. Icke-ordinarie lärare i praktiska läroämnen.

För detta ändamål har för innevarande budgetår beräknats ett belopp av 64,000 kronor. *Överstyrelsen* har erinrat om Kungl. Maj:ts beslut den 28 juli 1939, varigenom medgivits, att vid de högre allmänna läroverken i Västervik och Ystad samt vid samrealskolorna i Filipstad, Mariestad, Sala, Sunne och Söderköping finge från och med innevarande läsår successivt anordnas handelslinjer såsom i realskolan inbyggda praktiska utbildningslinjer, omfattande realskolans två högsta klasser. Hela antalet i allmänna läroverk inbyggda praktiska realskollinjer uppginge nu till 20, nämligen 17 handelslinjer, 2 tekniska linjer och 1 huslig linje. Samtliga dessa linjer vore med budgetåret 1940/41 fullt utbyggda. Sannolikt komme under loppet av nästkommande budgetår ytterligare ett antal sådana linjer att upprättas med sin första årsklass. *Överstyrelsen* beräknade, att detta skulle inträffa i åtta fall, och att därigenom organisationen skulle tillföras 7 nya handelslinjer och 1 teknisk linje.

Ersättning åt ifrågavarande lärare utginge under höstterminen 1939 enligt av Kungl. Maj:t den 9 december 1938 meddelade bestämmelser. *Överstyrelsen* hade emellertid på uppdrag av Kungl. Maj:t avgivit förslag till nya bestämmelser i ämnet. Därest bestämmelser komme att utfärdas i enlighet med *överstyrelsens* förslag, kunde medelsbehovet för nästa budgetår beräknas till 96,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 32,000 kronor. *Överstyrelsen* hade emellertid vid anslagsberäkningen utgått från hittills gällande bestämmelser och under denna förutsättning beräknat medelsbehovet till 102,000 kronor, varav för nya linjer omkring 13,200 kronor.

9. Icke-ordinarie vaktmästare.

Sedan de icke-ordinarie vaktmästare, vartill medel för innevarande budgetår beviljats, numera av *överstyrelsen* fördelats å respektive läroverk, kan enligt *överstyrelsen* medelsbehovet fixeras till 83,300 kronor, eller 800 kronor mera än för innevarande budgetår beräknats.

Överstyrelsens förslag innebär, om man bortser från vad som belöper på den föreslagna samrealskolan i Uppsala, en höjning av förevarande delpost med omkring 143,000 kronor, varvid *överstyrelsen* dock förutsatt, att dess framställning om inrättande av ordinarie tjänster komme att av statsmakterna bifallas. Enligt det föregående har jag emellertid icke ansett mig kunna framlägga förslag om inrättande av vare sig de av *överstyrelsen* ifrågasatta 56 nya ordinarie adjunktstjänster, vilkas inrättande icke sammanhänger med organisatoriska förändringar, eller nya ordinarie övnings-

Departementschefen.

lärartjänster. Enligt överstyrelsens beräkning skulle förevarande delpost vid sådant förhållande erfordra en ytterligare förhöjning med $(340,000 + 24,900 + 5,000 + 16,200 + 2,400 =)$ 388,500 kronor. I anledning av mitt förutnämnda förslag om inrättande av allenast tre nya lektorstjänster mot av överstyrelsen föreslagna 7 lektors- och 10 adjunktstjänster beräknar jag i anslutning till av överstyrelsen i utlåtandet över departementspromemorian verkställda kalkyler en ytterligare höjning av förevarande delpost med i runt tal 76,700 kronor.

I detta sammanhang vill jag erinra, att vid nya elementarskolan i Stockholm alltsedan läsåret 1927/28 inom det fyraåriga gymnasiet varit anordnad en linje med ryska. Kungl. Maj:t har varje år sedan dess plågat medgiva, att en ny sådan linje finge påbörjas och fullföljas upp genom de fyra gymnasielinjerna. Såsom villkor har därvid föreskrivits ett elevantal av lägst fyra. Kostnaderna för linjen — för innevarande budgetår högst 7,200 kronor — ha hittills utgått från anslaget till Allmänna läroverken: Diverse oförutsedda behov. Ifrågavarande linje torde numera få anses ha passerat försöksstadiet och ha befunnits ändamålsenlig, och det lär under sådana omständigheter vara riktigast, att medel för ändamålet beräknas under förevarande delpost. Då kostnaderna för kursen, beräknade efter ett belopp av 300 kronor för veckotimme, torde komma att för nästa budgetår liksom för det innevarande uppgå till 7,200 kronor, beräknar jag till avlöning åt icke-ordinarie ämneslärare under ifrågavarande delpost en höjning med sistnämnda belopp.

Därest överstyrelsens förslag i övrigt skulle läggas till grund för anslagsberäkningarna för nästa budgetår, skulle alltså beträffande ifrågavarande delpost erfordras en höjning med $(143,000 + 388,500 + 76,700 + 7,200 =)$ 615,400 kronor till $(3,548,000 + 615,400 =)$ 4,163,400 kronor.

Från sistnämnda belopp böra i första hand dragas de belopp, som avgå vid bifall till vad jag i det föregående i besparingssyfte föreslagit, nämligen i anledning av förslagen om

ökning av ämneslärarnas undervisningsskyldighet	kronor	280,000
höjning av elevantalet i realskolans avslutningsklasser	»	172,000
begränsning av antalet nybörjaravdelningar	»	68,000
tillfälligt indragande av vissa läroverkslinjer (13,700 + 6,500)	»	20,200
sammanslagning av undervisningsavdelningar i vissa språk m. m. (173,000 + 25,000)	»	198,000

Summa kronor 738,200.

Utöver detta belopp, 738,200 kronor, synas vissa ytterligare reduktioner böra i den nuvarande situationen vidtagas.

Överstyrelsen har såsom alternativ till sin framställning om inrättande av förutnämnda 56 nya ordinarie adjunktstjänster föreslagit, att antalet

extra ordinarie adjunkter skulle höjas med 45 till 250. Ehuru vissa skäl enligt min mening tala för en höjning av de extra ordinarie adjunkternas antal, torde emellertid sådana åtgärder icke böra under nuvarande förhållanden vidtagas. Jag utgår från att under nästa budgetår skola vid de allmänna läroverken finnas anställda högst 205 extra ordinarie adjunkter och räknar fördenskull — i anslutning till vissa av överstyrelsen i dess yttrande över departementspromemorian verkställda kalkyler — med en minskning med i runt tal 33,000 kronor av det belopp, varmed förevarande delpost enligt överstyrelsens ursprungliga kalkyler skulle ha uppförts. I enlighet med vad som förutsatts vid den lönerreglering, som trätt i kraft vid ingången av budgetåret 1939/40, torde antalet extra ordinarie adjunkter böra fastställas av riksdagen. Jag förordar därför, att i personalförteckningen för de allmänna läroverken under rubriken Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än den 20:e upptagas 205 extra ordinarie adjunkter i lönegraden Eo 21. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att någon ökning för nästa budgetår av antalet extra ordinarie lärare av övriga kategorier icke bör ske.

Överstyrelsen har enligt det föregående ifrågasatt en anslagshöjning, motsvarande avlöningen för en heltidstjänstgörande lärare, för att möjliggöra slopande av nu förekommande samläsning mellan realskolans avslutningsklasser och gymnasiets lägre ringar. Kostnaderna härför kunna uppskattas till omkring 5,500 kronor. Vidare har överstyrelsen hemställt om ökat antal undervisningstimmar i musik i syfte att möjliggöra en uppdelning av de större köravdelningarna; merkostnaden härför har beräknats till ett belopp av omkring 5,000 kronor, varav 700 kronor belöpa å förevarande delpost. Härjämte har överstyrelsen ifrågasatt en höjning med 4,000 kronor av de för icke-ordinarie lärare i manlig slöjd avsedda anslagsmedlen i syfte, bland annat, att öka möjligheterna för uppdelning av slöjdvadlingar. Enligt min mening ha för dessa förslag anförts bärande skäl, och jag skulle under normala förhållanden ha tillstyrkt desamma; i nuvarande läge ser jag mig dock icke i stånd att tillmötesgå överstyrelsens förslag i dessa delar.

Vid bifall till den av överstyrelsen äskade höjningen med 10,300 kronor av de för undervisning i hushållsgöromål avsedda medlen skulle möjliggöras en utvidgning av den frivilliga undervisningen i ämnet. Ehuru denna undervisning är förtjänt av kraftigt stöd, kan jag med hänsyn till den ståndpunkt, som vid budgetbehandlingen i allmänhet intagits till frågor om utvidgning av den statliga verksamheten, icke tillstyrka större höjning av nämnda medel än den, som kan anses vara i viss mån av automatisk karaktär. Detta medför en beskärning av det av överstyrelsen ifrågasatta beloppet med omkring 3,300 kronor.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 10 november 1939 fastställt ändrade grunder för ersättning åt lärare i praktiska läroämnena i huvudsaklig överensstämmelse med överstyrelsens förut berörda förslag. De ändrade bestämmelserna avse visserligen allenast första halvåret 1940, men jag förut-

sätter, att enahanda bestämmelser komma att bli gällande under budgetåret 1940/41. Med hänsyn härtill torde medelsanvisningen för ändamålet — under förutsättning att under nästa budgetår, på sätt överstyrelsen antagit skola bliva fallet, åtta nya linjer av ifrågavarande slag skulle komma till stånd — kunna begränsas till det av överstyrelsen angivna lägre beloppet, 96,000 kronor, och en minskning sålunda uppstå i förhållande till överstyrelsens förslag med 6,000 kronor. Såsom av handlingarna i ärendet framgår, har statskontoret i yttrande över förutnämnda departementspromemoria föreslagit, att under nuvarande förhållanden överhuvudtaget nya linjer av denna art icke skulle upprättas. Då det emellertid enligt min mening är av betydelse ej minst under nuvarande förhållanden, att hinder icke resas mot upprättandet inom läroverksorganisationen av sådana på praktiska utbildningsmål inriktade linjer, som kunna anses fylla ett påtagligt behov, anser jag mig icke böra förutsätta direkt förbud mot inrättandet av sådana linjer men väl en viss återhållsamhet vid bedömningen av framställningar om anslag för ändamålet. Med hänsyn härtill torde en ytterligare begränsning av ifrågavarande anslagsmedel vara befogad, förslagsvis med 6,000 kronor. För ändamålet torde alltså böra beräknas inalles 90,000 kronor. Detta belopp torde medgiva inrättande av fyra nya handelslinjer. Det bör framhållas, att överstyrelsen i sitt över förutnämnda departementspromemoria avgivna yttrande förklarat sig finna en något strängare prövning av behövligheten av sådana linjer vara av förhållandena påkallad.

I sistnämnda yttrande har överstyrelsen anfört, att det måhända icke vore nödvändigt att för ersättningar i anledning av examinationer efter läsårets slut, av överstyrelsen tidigare beräknade till 1,000 kronor, upptaga större belopp än 500 kronor och vidare att en nedsättning från 2,500 kronor till 1,500 kronor av anslagsmedlen till särskilda ersättningar för vissa extra arbeten möjligen skulle kunna ske, under förutsättning att endast de bäst dokumenterade behoven tillgodosåges. I anslutning härtill föreslår jag en ytterligare minskning av förevarande delpost med 1,500 kronor.

Mot överstyrelsens anslagsberäkningar i övrigt har jag icke funnit anledning till erinran. Jag har sålunda icke ansett mig böra för nästa budgetår räkna med någon beskränning av anslagsmedlen till hållningsrättande gymnastik. En indragning av dessa medel skulle visserligen enligt av överstyrelsen i sistnämnda yttrande verkställda beräkningar medföra en minskning av förevarande anslag med inalles omkring 19,000 kronor. Denna undervisning är emellertid enligt min mening av sådant värde, att jag icke anser mig nu böra ifrågasätta en besparing av denna art.

I enlighet med det anförda beräknar jag ifrågavarande delpost till (4,163,400 — 738,200 — 33,000 — 5,500 — 700 — 4,000 — 3,300 — 6,000 — 6,000 — 1,500 =) 3,365,200 kronor, vilket belopp torde böra avrundas till 3,365,000 kronor. Mitt förslag innebär en anslagsminskning med (3,548,000 — 3,365,000 =) 183,000 kronor.

I likhet med vad för närvarande är fallet torde förevarande anslagspost böra betecknas förslagsvis.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal: Avlöningsförhöjningar m. m. För detta ändamål är för innevarande budgetår uppfört ett belopp av förslagsvis 240,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har för nästa budgetår ifrågasatt en höjning av delposten med 100,000 kronor, varvid överstyrelsen utgått från kostnaderna, därest vederbörande lärare tillhörde den näst högsta löneklassen inom sin lönegrad.

En uppräknig av delposten med 60,000 kronor till 300,000 kronor synes böra ske. Anmärkas må, att avlöning till icke-ordinarie lärare under tjänstledighet, som föranledes av inkallelse till värnpliktstjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering, skall, där ej Kungl. Maj:tt annorlunda förordnar, utgå från den anslagspost, från vilken lärarnas avlöningsförmåner under tjänstgöring vid läroanstalten eljest bestridas, alltså från delposten till grundavlöningar m. m.

Departement-
schefen.

Särskilda löneförmåner till ordinarie tjänstemän. I fråga om denna anslagspost, nu 900 kronor, torde icke böra ifrågasättas ändring.

Rörligt tillägg. Anslagsposten till rörligt tillägg hade, beräknat efter sex procent, bort för nästa budgetår vid bifall till mina i det föregående framställda förslag uppföras med i runt tal 1,480,000 kronor. I likhet med vad som skett i årets statsverksproposition bör emellertid för nästa budgetår räknas med ett procenttal av nio. Nämnda belopp bör alltså höjas med 50 procent eller med i runt tal 740,000 kronor till $(1,480,000 + 740,000 =) 2,220,000$ kronor. För avrundning av anslaget slutsumma torde sistnämnda belopp böra höjas till 2,223,400 kronor. Av skäl, som chefen för finansdepartementet i statsverkspropositionen närmare utvecklat, bör — såsom redan nämnts — anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat samtidigt minskas med 740,000 kronor under det belopp, vartill posten i enlighet med hittills brukliga beräkningsgrunder skolat uppföras. I det föregående har detta iakttagits.

Särskilda uppbördsmedel. Denna inkomstpost torde böra uppföras med oförändrat belopp, 926,600 kronor.

Sammanfattning. Vid bifall till vad av mig i det föregående förordats bör förevarande anslag uppföras med ett belopp av $(20,660,000 + 165,000 + 492,300 + 3,365,000 + 300,000 + 900 + 2,223,400 - 926,600 =) 26,280,000$ kronor, vilket innebär en anslagsminskning med $(26,436,500 - 26,280,000 =) 156,500$ kronor i förhållande till nu utgående anslag.

4. Förslagsanslaget till bidrag till kommunala flickskolor.

Till följd av 1927 års beslut om det högre skolväsendets omorganisation har detta anslag successivt ökat. Vid 1938 års riksdag beslöts därjämte lönereglering för lärarpersonalen vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor, grundad på det vid nyreglerade statliga verk gällande lönesystemet. Tillika bestämdes, att statsbidraget till skolorna skulle utgå med viss kvotdel ($\frac{3}{4}$) av lärarlönerna. Dessa bestämmelser trädde i kraft den 1 januari 1939. Enligt beslut vid 1939 års lagtima riksdag har lönesystemet för nämnda läroanstalter i avbidan på en ny definitiv lönereglering för budgetåret 1939/40 provisoriskt anpassats efter civila avlöningsreglementets bestämmelser, framför allt i fråga om avlöningsbeloppen (jfr kungörelsen nr 471/1939). I samband med genomförandet av denna provisoriska lönereglering bestämdes statsbidraget till förevarande skolor för budgetåret 1939/40 till 78 procent av vederbörande löneförmåner (jfr kungörelsen nr 358/1939). På grundval av de provisoriska löne- och statsbidragsbestämmelserna har förevarande anslag för budgetåret 1939/40 bestämts till 4,050,000 kronor.

I propositionen nr 293 till 1939 års lagtima riksdag förutsattes, att provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg skulle i enlighet med tidigare gällande grunder under budgetåret 1939/40 tillkomma, bland andra, sådana lärare vid de nu nämnda skolorna, å vilka de nyssberörda provisoriska avlöningsbestämmelserna icke bleve tillämpliga. I anledning härav medgav riksdagen (skrivelse nr 443), att provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg finge åt nämnda befattningshavare i överensstämmelse med i propositionen förordade grunder under budgetåret 1939/40 utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelades av Kungl. Maj:t.

Skolöverstyrelsen har i sina anslagsberäkningar för nästa budgetår utgått från ifrågavarande provisoriska löne- och statsbidragsreglering och efter ingående kalkyler uppskattat anslagsbehovet för nämnda budgetår till 4,125,000 kronor. Beträffande detaljerna i överstyrelsens beräkningar torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Vid sina beräkningar har överstyrelsen i fråga om uppdelning av klass i grupper vid undervisningen i vissa ämnen i huvudsak följt de föreskrifter, som finnas i anmärkningarna till timplanerna för rikets allmänna läroverk och vilka gälla även för de kommunala mellanskolorna. Utom beträffande undervisningen i begynnelsespråk funnes, yttrar överstyrelsen, numera dylika föreskrifter för de kommunala flickskolorna endast i form av en i anmärkningarna till normalundervisningsplanerna för dessa skolor intagen allmän bestämmelse, att i ämnen, där undervisningens art sådant påkallade, uppdelning av lärjungarna i smärre

grupper finge vidtagas efter skolstyrelsens bestämmande. Denna bestämmelse syntes emellertid vara alltför kortfattad och mångtydig för att utan vidare kunna tillämpas efter ikraftträdandet av de nya bestämmelserna för statsbidrag. Överstyrelsen funne sig därför böra föreslå, att anmärkningarna till den kommunala flickskolans undervisningsplaner omarbetades så, att de i stort sett komme att innehålla samma, mera detaljerade bestämmelser, som gällde för läroverken och de kommunala mellanskolorna. Endast i ett fall, nämligen vid undervisning i hållningsrättande gymnastik, hade överstyrelsen ansett sig ej kunna följa sistnämnda föreskrifter, enär i för närvarande gällande bestämmelser för kommunala flickskolor icke funnes någon föreskrift om hållningsrättande gymnastik. De flickskolor, som hittills önskat anordna dylik gymnastikundervisning, hade helt fått betala denna med kommunala medel. En omarbetning av anmärkningarna till normalundervisningsplanerna för kommunala flickskolor i huvudsaklig överensstämmelse med anmärkningarna till timplanerna för rikets allmänna läroverk skulle komma att innebära ett ökat anslagsbehov med hänsyn till hållningsrättande gymnastiks införande med därtill utgående statsbidrag. Överstyrelsen uppskattade, att härför i runt tal skulle bli erforderligt 80 veckotimmar, vilka, bestridda av timlärare å exempelvis F-ort, skulle medföra en kostnad av 13,680 kronor. Statsbidraget härtill skulle belöpa sig på $(78 \text{ procent} \times 13,680 =) 10,670$ kronor. Ett bifall härtill skulle sålunda dels innebära, att kungörelsen den 30 juni 1937 (nr 697) angående uppdelning av klass vid undervisningen i vissa ämnen vid kommunal flickskola komme att upphävas, dels medföra en ökning av det sammanlagda statsbidraget till kommunala flickskolor med ovan nämnda 10,670 kronor till 4,125,000 kronor.

Statskontoret har icke funnit anledning till erinran emot grunderna för de av överstyrelsen verkställda beräkningarna i vidare mån än att beräkningen av kostnaderna för de extra ordinarie lärarna torde böra ske med utgångspunkt ifrån den löneklass, som låge närmast under den, varmed överstyrelsen räknat. Med hänsyn till det statsfinansiella läget syntes för närvarande icke några sådana dispositioner böra vidtagas, vilka vore ägnade att föranleda en ökning av statens utgifter. Med hänsyn härtill kunde statskontoret icke tillstyrka, att, på sätt överstyrelsen föreslagit, något som helst bidrag av statsmedel anvisades för undervisning i hållningsrättande gymnastik. Vid sin anslagsberäkning hade överstyrelsen vidare utgått från att beträffande de kommunala flickskolorna för framtiden skulle gälla bestämmelser av enahanda art som dem, vilka förekomme i de vid de allmänna läroverkens och kommunala mellanskolornas timplaner fogade anmärkningarna. Då det torde kunna förväntas, att en dylik åtgärd skulle komma att medföra ökning av antalet klassavdelningar och följaktligen ha till följd ökade krav på bidrag från statens sida, kunde statskontoret av ovan angivna skäl ej heller i denna del biträda överstyrelsens förslag.

Riksräkenskapsverket har i infortrat utlåtande anfört bland annat följande:

Skolöverstyrelsen hade uppskattat medelsbehovet för budgetåret 1940/41 till det belopp, som skulle åtgå, därest anslaget i fråga belastades med samtliga de på nämnda budgetår belöpande utgifterna. På grund av förfaringssättet vid utbetalning och redovisning av förskott å statsbidrag komme anslaget för ett budgetår att belastas dels med förskotten å statsbidraget för budgetåret i fråga, dels ock med slutavräkningarna å statsbidrag för nästföregående budgetår. Då emellertid med hänsyn till gällande statsbidragsbestämmelser förskotten komme att anpassas efter storleken av statsbidraget för löpande budgetår, syntes den av överstyrelsen tillämpade beräkningsmetoden, vilken jämväl kommit till användning vid beräkning av innevarande budgetårs anslag, kunna godtagas.

Vid beräkning av lönekostnaderna hade överstyrelsen placerat de ordinarie lärarna i högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad, dock med iakttagande av gällande övergångsbestämmelse för kvinnlig lärare. Överstyrelsen hade därvid placerat de kvinnliga ordinarie ämneslärare, som ägde adjunktskompetens, i 24 löneklassen och annan kvinnlig ordinarie ämneslärare i 22 löneklassen. Då emellertid med hänsyn till bestämmelserna i avlöningsreglementet kvinnlig lärare icke ägde rätt åtnjuta lön enligt högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad och någon ändring härutinnan av statsmakterna icke beslutats, hade ifrågasvarande kvinnliga lärare icke bort placeras högre än i 23 respektive 21 löneklassen. Motsvarande gällde de kvinnliga ordinarie övningslärarna, vilka av överstyrelsen vid beräkningen placerats, lärare i teckning, musik och gymnastik i 21 löneklassen samt lärare i slöjd och hushållsgöromål i 18 löneklassen, men som icke bort placeras högre än i 20 respektive 17 löneklassen.

Mot beräkningen av lönekostnaderna för övriga lärare hade riksräkenskapsverket intet att erinra.

Överstyrelsen hade beräknat avlöningarna för lärare vid kommunala flickskolor till 5,629,572 kronor, däri inräknat rörligt tillägg. Å sistnämnda belopp hade statsbidrag beräknats efter 78 procent med 4,391,066 kronor. Härifrån hade dragits dubbla summan av tjänstepensionsavdragen enligt tjänstepensionsreglementet den 22 juni 1939 (nr 376) för ifrågasvarande befattningshavare eller 265,587 kronor. Det så erhållna beloppet 4,125,479 kronor hade överstyrelsen avrundat till 4,125,000 kronor. Enär emellertid pensionsavdragen, vilka innehölls vid statsbidragets utanordnande, sedermera utbetalades till statens pensionsanstalt och belastade statsbidragsanslaget, borde de ej vid anslagsberäkningen frändragas.

Med hänsyn till vad riksräkenskapsverket anfört beträffande de kvinnliga lärarnas placering i löneklass borde det av överstyrelsen beräknade sammanlagda lönebeloppet minskas. Denna minskning uppginge enligt inom riksräkenskapsverket verkställd beräkning till 251,737 kronor. Statsbidraget torde sålunda böra beräknas till 78 procent av (5,629,572 — 251,737 =) 5,377,835 kronor eller till 4,194,711 kronor, vilket belopp lämpligen kunde avrundas till 4,200,000 kronor.

Departement-
schefen.

Jag vill till en början beröra ett par spörsmål, som avse icke blott de kommunala flickskolorna utan jämväl kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor.

Vid sin anmälan i årets statsverksproposition av frågan om finansplan och beräkning av inkomster å! driftbudgeten för budgetåret 1940/41 jämte därmed sammanhängande frågor har chefen för finansdepartementet anfört, att som allmän regel vid budgetarbetet gällt, att förslag om anslag till nya ändamål eller om anslag, som avse utvidgning av redan tillgodosedda ändamål, avvisats och att som konsekvens härav löneregleringsarbetet avbrutits. Med hänsyn härtill torde förslag om ny definitiv lönereglering för lärarpersonalen vid nämnda skolor icke böra föreläggas 1940 års riksdag. De för budgetåret 1939/40 tillämpade provisoriska grunderna för avlöning åt lärare vid ifrågavarande skolor liksom även de för nämnda budgetår gällande provisoriska grunderna för statsbidrag till nämnda läroanstalter torde på grund härav böra utsträckas att gälla även för budgetåret 1940/41. Av skäl, som chefen för finansdepartementet tidigare i dag anfört bör emellertid den jämkningen vidtagas i de provisoriska avlöningsbestämmelserna, att den s. k. minimiregeln göres tillämplig å ordinarie lärare, som erhållit tjänstledighet för fullgörande i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering av militärtjänstgöring i egenskap av reservofficer eller vad därmed är likställt. Även förutnämnda bestämmelser om provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg böra tillämpas under budgetåret 1940/41. Jämväl det särskilda förfarande för beräkning och utbetalande av förskott, som tillämpats för innevarande budgetår i syfte att åstadkomma största möjliga överensstämmelse mellan löneutgifter och anslagsbelastning (jfr kungörelsen nr 358/1939), torde böra i huvudsak komma till användning även för budgetåret 1940/41.

I nuvarande statsfinansiella läge torde upprättande av nya statliga läroanstalter eller överhuvudtaget utbyggnad av det statliga undervisningsväsendet som regel icke kunna ifrågakomma. Motsvarande restriktioner böra i det hela gälla jämväl beträffande det statsunderstödda högre kommunala undervisningsväsendet. I överensstämmelse härmed utgår jag från att tillstånd till upprättande av nya statsunderstödda högre kommunala skolor tills vidare i allmänhet icke skola av Kungl. Maj:t lämnas. Från nämnda regel skulle jag dock vilja särskilt göra det undantaget, att ombildning av yrkesbestämd högre folkskola till praktisk mellanskola bör kunna medgivas, om vid prövning av i sådant hänseende gjord framställning förutsättningarna för en dylik ombildning befunnits särskilt gynnsamma. Till stöd för vad sålunda föreslås hänvisar jag till vad av mig i det föregående yttrats rörande inrättande av praktiska realskollinjer vid de allmänna läroverken.

I detta sammanhang vill jag erinra, att särskilda sakkunniga avgivit förslag rörande viss omorganisation av de kommunala flickskolorna.

Detta förslag är för närvarande under remissbehandling och kan sålunda icke här behandlas.

Vad därefter angår beräkningen för nästa budgetår av förevarande anslag till kommunala flickskolor, må — under erinran om att skolöverstyrelsen vid sina kalkyler räknat med de nu gällande lönebestämmelserna och med oförändrat antal skolor — anföras följande.

Undervisning i hållningsrättande gymnastik har sedan några år tillbaka försöksvis varit anordnad vid de allmänna läroverken och har givit påfallande goda resultat. Det är utan tvivel önskvärt, att undervisning av denna art i vidgad utsträckning anordnas även vid de kommunala flickskolorna, och jag skulle under normala förhållanden icke ha tvekat tillstyrka överstyrelsens föreliggande framställning om statsbidrag till ändamålet. I nuvarande läge anser jag mig emellertid i likhet med statskontoret icke kunna förorda nämnda framställning. Det torde liksom hittills ankomma på vederbörande kommuner att utan statsbidrag bestrida kostnaderna för undervisning i hållningsrättande gymnastik i de fall, då sådan undervisning finnes böra anordnas.

Vad statskontoret anført i fråga om överstyrelsens förslag, att bestämmelserna rörande uppdelning av klass i grupper vid undervisningen i vissa ämnen skulle för de kommunala flickskolorna anslutas till föreskrifterna i detta hänseende beträffande de allmänna läroverken och de kommunala mellanskolorna, kan jag icke biträda. Överstyrelsens förslag synes nämligen icke syfta till någon utvidgning av rätten att verkställa uppdelning av klass utan tvärtom till restriktioner i den nu alltför fria rätt, som i detta hänseende anses tillkomma skolornas styrelser. Mot nämnda förslag synes därför icke vara något att i och för sig erinra, och jag ämnar framdeles föreslå Kungl. Maj:t att meddela de bestämmelser i ämnet, som kunna finnas erforderliga i anledning av förslaget, vilket icke synes vara av beskaffenhet att böra underställas riksdagens prövning. I det följande ämnar jag dock med avseende på nästa budgetår föreslå, att uppdelning av klassavdelningar som regel icke skall förekomma.

På sätt riksräkenskapsverket anført torde på grund av gällande övergångsbestämmelser de kvinnliga lärarnas löner böra beräknas efter lägre löneklasser än dem, som överstyrelsen vid sina kalkyler utgått ifrån.

Likaså bör, såsom riksräkenskapsverket erinrat, vid anslagsberäkningen avdrag icke göras för vissa pensionsavdrag. Beträffande denna fråga må erinras, att för 1939 års riksdag i proposition nr 278 framlades förslag angående ändrade pensionsbestämmelser för lärare vid högre kommunala skolor. Förslaget innebar, att de i civila tjänstepensionsreglementet och allmänna familjepensionsreglementet innefattade pensioneringsgrunderna i princip skulle göras tillämpliga å ordinarie och extra ordinarie lärare vid dessa skolor. I propositionen erinrades, att enligt tidigare gällande bestämmelser vederbörande huvudman bidroge till tjänstepensionskost-

naderna med en årlig avgift, som ungefärligen motsvarade den dubbla befattningshavaravgiften. I propositionen förutsattes, att i fråga om bestridandet av pensionskostnaderna anordningen med huvudmansavgift skulle i princip bibehållas och att denna avgift skulle bestämmas till dubbla tjänstepensionsavdraget. På anförda skäl föreslogs, att bestämmelserna angående sådan avgift skulle intagas i vederbörande kungörelse om statsbidrag till dessa skolor. Ett förslag om att avgiften skulle uttagas genom jämkning nedåt av det procenttal, efter vilket statsbidrag till avlöningar utgår, avvisades. Sedan riksdagen lämnat det i propositionen framlagda ifrågavarande förslaget utan erinran, ha genom kungörelsen nr 358/1939 meddelats föreskrifter i ämnet. Till grund för beräkning av statsbidrag till avlöning av lärare vid ifrågavarande skolor lägges enligt nämnda kungörelse ett belopp motsvarande 78 procent av vederbörande avlöningsförmåner. Statsbidraget utgår med sagda belopp, minskat med dubbla summan av tjänstepensionsavdragen för befattningshavare, underkastade tjänstepensionsreglementet för högre kommunala skolor. Meningen är, att huvudmansavgiften, d. v. s. dubbla summan av tjänstepensionsavdragen, skall av den utanordnande myndigheten inlevereras till statens pensionsanstalt. Följaktligen kommer, såsom riksräkenskapsverket påpekat, sagda avgift att belasta statsbidragsanslaget, varför reduktion med avgiften icke kan vid beräkningen av detta anslag ske. Hela anordningen kan sägas ha kommit till stånd för att förenkla upp-
börden av huvudmansavgiften.

Vidare synas kostnaderna för löner åt de extra ordinarie lärarna kunna i enlighet med statskontorets förutnämnda påpekande beräknas till ett något lägre belopp än av överstyrelsen angivits. Den av överstyrelsen beräknade kostnaden för dessa lärares avlöning torde kunna minskas med omkring 30,000 kronor.

Det av riksräkenskapsverket uppskattade totalbeloppet för lärarlö-
nerna, i runt tal 5,380,000 kronor, bör således i anslutning till vad jag nu anført minskas dels med nyssnämnda 30,000 kronor, dels ock med det för hållningsgymnastik beräknade beloppet, i runt tal 14,000 kronor. Då det rörliga tillägget bör för nästa budgetår beräknas efter nio procent mot nu sex procent, bör emellertid en ökning ske med i runt tal 135,000 kronor.

Totalkostnaden för lönerna skulle enligt det ovanstående bli (5,380,000 — 30,000 — 14,000 + 135,000 =) 5,471,000 kronor och statsbidraget alltså 78 procent av sistnämnda belopp, d. v. s. i avrundat tal 4,265,000 kronor, innebärande en anslagsökning med 215,000 kronor.

Emellertid torde de besparingsåtgärder, jag förordat i fråga om de allmänna läroverken, böra erhålla motsvarande tillämpning beträffande nu förevarande anslag. Sålunda torde ämneslärares medeltjänstgörings-
tid böra tillfälligt höjas med en halv veckotimme, vilket enligt av överstyrelsen i utlåtandet över förutnämnda departementspromemoria verk-

ställd beräkning kommer att medföra en besparing för statsverket av i runt tal 43,000 kronor, motsvarande indragning av omkring 255 timlärartimmar. Högsta elevantalet i de två översta klasserna bör vidare, i analogi med vad jag förordat beträffande realskolans avslutningsklass, för nästa läsår höjas från 30 till 35, vilket enligt överstyrelsens kalkyler kan antagas medföra en anslagsminskning med i runt tal 115,000 kronor. Härvid har överstyrelsen räknat med att 21 klassavdelningar skulle kunna inbesparas och 7 extra ordinarie ämneslärartjänster — förutom visst antal timlärartimmar — bortfalla. De restriktiva bestämmelser, jag för de allmänna läroverkens del ifrågasatt beträffande uppdelning av vissa klasser vid undervisning i modersmålet och främmande språk, torde böra gälla jämväl beträffande de kommunala flickskolorna, vilket enligt överstyrelsens kalkyler i nyssnämnda utlåtande medför en besparing för statsverket av omkring 30,000 kronor (179 timlärartimmar). Överstyrelsen har i nyssnämnda utlåtande förutsatt att, därest tillsynsläraryvodena vid kommunala mellanskolor begränsades, en motsvarande nedskärning skulle genomföras jämväl vad beträffade de vid de kommunala flickskolorna utgående arvoden av denna art. Häremot har jag intet att erinra. Då sådana arvoden vid de sistnämnda skolorna utgå endast i två fall, blir besparingen dock så obetydlig, att den icke torde böra tagas i beräkning vid anslagskalkylerna.

Överstyrelsen har i nämnda utlåtande ej tagit ställning till frågan om begränsning för de högre kommunala skolornas del av antalet nybörjaravdelningar på sätt av överstyrelsen ifrågasatts beträffande de allmänna läroverken. Jag förutsätter emellertid, att motsvarande åtgärder vidtagas beträffande de förstnämnda läroanstalterna, dock med de undantag som föranledas av vad av mig anförts rörande ombildning av vissa högre folkskolor till praktiska mellanskolor och av under budgetåret 1939/40 eller framdeles upprättade skolor i övrigt. Enligt vad från överstyrelsen under hand meddelats, påverkas icke härigenom anslagsberäkningarna för nästa budgetår.

Sammanlagt kunna sålunda de av mig tillstyrkta åtgärderna väntas medföra en besparing av $(43,000 + 115,000 + 30,000 =)$ 188,000 kronor.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med $(4,265,000 - 188,000 =)$ i runt tal 4,080,000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 30,000 kronor.

5. Förslagsanslaget till bidrag till kommunala mellanskolor.

Detta anslag är nu uppfört med 3,325,000 kronor. Beträffande de under de senaste åren beslutade löneregleringarna för lärarpersonalen vid, bland andra, de kommunala mellanskolorna hänvisas till den kortfattade redogörelsen under nästföregående punkt.

I sina anslagsberäkningar för nästa budgetår har *skolöverstyrelsen* jämväl i fråga om förevarande anslag utgått från fortsatt giltighet av de för budgetåret 1939/40 gällande provisoriska löne- och statsbidragsbestämmelserna. Överstyrelsens ingående beräkningar, beträffande vilka torde få hänvisas till handlingarna i ärendet, utvisa ett anslagsbehov av 3,276,000 kronor. *Statskontoret* har i fråga om överstyrelsens beräkning av kostnaderna för de extra ordinarie ämneslärarna vid de kommunala mellanskolorna hänvisat till vad av statskontoret yttrats beträffande motsvarande beräkningar för de kommunala flickskolornas del (jfr nästföregående punkt). Även *riksräkenskapsverket* har hänvisat till sina erinringar rörande beräkningen av anslaget till kommunala flickskolor. Då alltså kostnaden för de kvinnliga ordinarie lärarnas löner borde beräknas efter en lägre löneklass än överstyrelsen utgått från och tjänstepensionsavdragen icke borde frändragas, har riksräkenskapsverket verkställt omräkning av medelsbehovet, varvid ämbetsverket funnit, att detta torde kunna uppskattas till i avrundat tal 3,425,000 kronor.

Såsom jag under närmast föregående punkt anført, torde förevarande anslag för budgetåret 1940/41 böra beräknas med utgångspunkt från den nu gällande provisoriska löne- och statsbidragsregleringen. Överstyrelsens kalkyler torde i huvudsak kunna läggas till grund för anslagsberäkningen, dock med de ändringar, som framgå av det följande. Vad särskilt beträffar tjänstepensionsavdragens frånräknande, vill jag hänvisa till vad jag härom yttrat i fråga om de kommunala flickskolorna.

Riksräkenskapsverket har, såsom av handlingarna i ärendet framgår, uppskattat lärarlönerna för nästa budgetår till i runt tal 4,389,000 kronor. Kostnaderna för de extra ordinarie lärarnas löner torde emellertid, med anledning av vad statskontoret framhållit, kunna uppskattas till ett belopp, som med cirka 40,000 kronor understiger det av riksräkenskapsverket antagna. Å andra sidan bör på grund av ändrade indexförhållanden det rörliga tillägget beräknas efter procenttalet nio, vilket gör, att lönekostnaderna kunna beräknas stiga med omkring 106,000 kronor. Lönerna kunna alltså vid i övrigt oförändrade förhållanden beräknas till sammanlagt $(4,389,000 - 40,000 + 106,000 =)$ 4,455,000 kronor och anslaget alltså till 78 procent av sistnämnda belopp eller i runt tal 3,475,000 kronor, vilket skulle innebära en anslagshöjning med 150,000 kronor.

Emellertid böra även beträffande de kommunala mellanskolorna vidtagas besparingsåtgärder, motsvarande dem, som jag förordat i fråga om de statliga läroverken och de kommunala flickskolorna. Härigenom vinnas enligt en av överstyrelsen i yttrande över förutnämnda departementspromemoria verkställd beräkning följande besparingar för stats-

Departementschefen.

verket, nämligen, i avrundade tal, 36,000 kronor vid höjning av ämneslärarnas medeltjänstgöringstid med en halv veckotimme (omkring 212 timlärartimmar bortfalla), 58,000 kronor vid höjning av det högsta tillåtna elevantalet i avslutningsklassen från 30 till 35 (nio klassavdelningar kunna härigenom indragas, vilket medför minskat behov av timlärare), 31,000 kronor vid genomförandet av förutnämnda restriktioner i fråga om uppdelning av vissa klasser vid undervisning i modersmålet och främmande språk (175 timlärartimmar bortfalla) samt 1,900 kronor genom sänkning av tillsynsläraryrvodena. Om — vilket torde böra ske — sistnämnda arvoden sänkas i samma proportion, som av mig förutsatts i fråga om de allmänna läroverken, kommer besparingen för statsverket att ökas till omkring 4,000 kronor. Tillhoppa medföra sålunda nämnda åtgärder för statsverket en besparing med omkring 130,000 kronor.

Förevarande anslag lärers alltså för nästa budgetår böra uppföras med (3,475,000 — 130,000 =) i runt tal 3,340,000 kronor. Mitt förslag innebär en anslagsökning med 15,000 kronor.

6. Anslag till bidrag till praktiska mellanskolor.

De praktiska mellanskolorna tillkommo år 1933, då riksdagen medgav, att ett antal yrkesbestämda högre folkskolor finge försöksvis anordnas såsom praktiska mellanskolor, vid vilka — till skillnad från högre folkskolorna — undervisningen skulle avslutas med realexamen. Statsbidrag till de praktiska mellanskolorna skulle utgå såsom till yrkesbestämda högre folkskolor, och även i de flesta andra avseenden kommo för de praktiska mellanskolorna att gälla samma regler som för de högre folkskolorna. Under de följande åren medgav riksdagen inrättandet av ytterligare praktiska mellanskolor, och vid 1937 års riksdag erhöll Kungl. Maj:t generellt bemyndigande att bestämma om yrkesbestämd högre folkskolas erkännande såsom praktisk mellanskola. Vid 1938 års lönereglering för lärarpersonalen vid de högre kommunala skolorna jämställdes lärarna vid de praktiska mellanskolorna med lärare vid kommunala flick- och mellanskolor, medan lärarpersonalen vid de högre folkskolorna hänfördes till en särskild kategori. I samband med nämnda lönereglering bestämdes statsbidraget till de högre kommunala skolorna till viss del av kostnaden för lärarnas avlönande. Den i det föregående berörda provisoriska löne- och statsbidragsregleringen för de högre kommunala läroanstalterna avser även de praktiska mellanskolorna.

Bidrag till de praktiska mellanskolorna utgår nu ur det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget å 3,450,000 kronor till Högre folkskolor: Understöd.

Skolöverstyrelsen har med hänsyn därtill, att särskild stadga för praktiska mellanskolorna torde komma att utfärdas, och jämväl av andra skäl föreslagit, att statsbidraget till praktiska mellanskolor uppföres såsom ett särskilt anslag. Vid oförändrad skolorganisation och fortsatt tillämpning av de provisoriska lönebestämmelserna skulle kostnaden för lärarlöner vid de praktiska mellanskolorna under nästa budgetår enligt överstyrelsens kalkyler uppgå till sammanlagt 2,256,526 kronor. Statsbidraget (78 procent) skulle då med frånräknande av dubbla tjänstepensionsavdrag — 88,392 kronor — bli 1,671,698 kronor. Emedan ytterligare klassavdelningar eller skolor kunde komma att inrättas, borde dock anslaget bestämmas till 1,700,000 kronor.

Statskontoret, som anser goda skäl kunna anföras för överstyrelsens förslag om uppförande av ett särskilt anslag för de praktiska mellanskolorna, har tillstyrkt överstyrelsens förslag.

Sedermera har *skolöverstyrelsen* inkommit med utlåtande i anledning av vad i förutnämnda *departementspromemoria* anförts rörande besparingsåtgärder beträffande bland annat de praktiska mellanskolorna. Häröver har *statskontoret* yttrat sig.

Överstyrelsen har beräknat besparingen i lärarlöner vid tillämpande av mera rigorösa bestämmelser för delning av klass till 67,000 kronor, motsvarande ett statsbidrag av omkring 52,300 kronor. Antalet behöfliga lärare med full tjänstgöring skulle nedgå med 11.

Beträffande frivillig undervisning i övningsämnen förutsatte överstyrelsen, att en indragning av undervisningen ej skulle ske i fråga om sådana övningsämnen, som vore av särskild vikt för utbildningen. Ej heller ville överstyrelsen ifrågasätta en indragning av undervisningen i hushållsgöromål i de fall, då eleverna icke åtnjutit sådan undervisning före sitt inträde i skolan. En indragning av den frivilliga undervisningen i övningsämnen för övrigt och av undervisningen i hållningsgymnastik skulle medföra en besparing av omkring 14,400 kronor i löner och 11,200 kronor i statsbidrag.

Därest uppdelning i undervisningsavdelningar icke för nästa läsår medgaves vid undervisning i modersmålet, tyska och engelska i vederbörande begynnelseklasser — en besparingsåtgärd, som torde vara möjlig att genomföra — uppstode en besparing i löner av 21,700 kronor och i statsbidrag av 16,900 kronor.

Ämneslärarnas undervisning uppginge vid de flesta praktiska mellanskolorna till omkring 26 $\frac{1}{2}$ veckotimmar, vid andra vore den högre. Därest i medeltal vid varje skola fordrades 27 veckotimmars undervisning, bleve besparingen 20,000 kronor i löner och 15,600 kronor i statsbidrag. Vid samtidigt genomförande av övriga ifrågasatta besparingsåtgärder skulle lärarbehovet minskas med 5 lärare med full tjänstgöring.

Statskontoret har i ett den 24 februari 1940 till ecklesiastikdepartementet inkommet utlåtande förutsatt, att de besparingsåtgärder, som

ansågs böra ifrågakomma vid de statliga läroanstalterna, självfallet även borde genomföras vid de statsunderstödda kommunala läroanstalterna.

Departement-
schefen.

Överstyrelsens förslag om redovisning av bidragen till de praktiska mellanskolorna under ett särskilt riksstatsanslag är ägnat att medföra en bättre överblick över statens utgifter för olika skoländamål och tillstyrkes av mig.

Jag har i det föregående, på sätt överstyrelsen vid föreliggande anslagsberäkningar förutsatt, utgått från att de provisoriska löne- och statsbidragsbestämmelserna för praktiska mellanskolor skola gälla även under budgetåret 1940/41. Vid sina kalkyler rörande anslagsbehovet för nästa budgetår har överstyrelsen, liksom i fråga om kommunala flick- och mellanskolor, räknat med högre löneklasser för de kvinnliga ordinarie lärarna än som enligt gällande bestämmelser skola tillämpas. Överstyrelsens beräkningar torde böra revideras jämväl med hänsyn därtill, att — såsom jag i det föregående närmare utvecklat — de dubbla tjänstepensionsavdragen, d. v. s. huvudmansavgift, icke böra avdragas vid anslagsberäkningen. Vidare bör rörligt tillägg beräknas utgå efter nio procent. Med iakttagande av vad nu anmärkts kunna kostnaderna för lärarlöner beräknas till i runt tal 2,280,000 kronor. Statsbidraget skulle under förutsättning av oförändrade förhållanden i övrigt kunna beräknas till 78 procent av sistnämnda belopp, eller i runt tal 1,780,000 kronor. Vid denna kalkyl har jag, i anslutning till vad under punkten 4 av mig yttrats, räknat med ombildning i begränsad utsträckning av yrkesbestämda högre folkskolor till praktiska mellanskolor.

Emellertid böra jämväl beträffande de praktiska mellanskolorna vidtagas besparingsåtgärder, motsvarande dem, jag i det föregående förordat. Mot överstyrelsens beräkningar av de belopp, som därvid skulle inbesparas, har jag icke funnit anledning till erinran; på grund av det rörliga tilläggets stegring bli dock besparingarna något större än de av överstyrelsen angivna. Jag vill emellertid framhålla, att jag liksom beträffande de allmänna läroverken icke för närvarande ifrågasätter någon beskärning av den frivilliga undervisningen i övningsämnen. Jag uppskattar med beaktande av det anförda anslagsbehovet för nästa budgetår till (1,780,000 — 52,300 — 16,900 — 20,600 =) i runt tal 1,700,000 kronor. Jag vill nämna, att de vid dessa skolor utgående tillsynsläraryvodena torde böra beskärmas i samma proportion som motsvarande arvoden vid de allmänna läroverken; den härigenom uppstående besparingen blir dock så ringa, att anslaget kan beräknas med bortseende härifrån.

7. Förslagsanslaget till bidrag till högre goss- och samskolor.

Förevarande anslag har, sedan 1927 års riksdag beslutat omorganisation av det högre undervisningsväsendet, successivt minskats. 1933 års riksdag beslöt av statsekonomiska skäl en sänkning med 5,000 kronor av anslagsmedlen till undervisning i slöjd eller annat praktiskt arbete. Med hänsyn till att anslag för undervisning i manlig slöjd från och med läsåret 1937/38 i full utsträckning utgått vid bland annat kommunala mellanskolor, höjdes nämnda anslagsmedel från och med budgetåret 1938/39 med 3,000 kronor i syfte att möjliggöra en successiv återgång till de förut rådande anslagsförhållandena jämväl vid förevarande läroanstalter. I besparingssyfte beslöts vidare av 1933 års riksdag beträffande den nuvarande anslagsposten till tillfällig löneförbättring en utvidgning av ämneslärarnas tjänstgöringsskyldighet och restriktioner i fråga om uppdelning av årsklass i parallellavdelningar, vilka regler i princip ännu gälla.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 538,800 kronor, varav disponeras till understöd till högre goss- och samskolor ett till 200,300 kronor bestämt belopp, till lönetillägg åt lärarinnor vid dessa skolor förslagsvis 42,500 kronor och till tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid samma skolor förslagsvis 296,000 kronor. Statsbidrag får enligt beslut av 1939 års riksdag utgå till sammanlagt högst 155 parallellavdelningar vid samtliga statsunderstödda privatläroverk.

Styrelsen för Stockholms samgymnasium har anhållit om understöd med 7,500 kronor till gymnasiets aftonundervisning. *Styrelsen för Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk* har anhållit om höjning av det till läroverket utgående understödet — anslaget till slöjdundervisningen obräknat — från 7,000 kronor till 15,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1939 har *skolöverstyrelsen* föreslagit ökning av anslaget med 162,200 kronor till 701,000 kronor.

Beträffande anslagsposten till understöd tillstyrker överstyrelsen framställningen om högre bidrag till Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk, varemot ansökningen om understöd till Stockholms samgymnasiums aftonundervisning avstyrkes. Överstyrelsen föreslår vidare ökning av delposten till undervisning i huslig ekonomi med 300 kronor, då sådan undervisning från och med läsåret 1938/39 införts vid Palmgrenska skolan i Stockholm, och höjning av delposten till undervisning i slöjd eller annat praktiskt arbete med 1,225 kronor, emedan tre skolor anhållit om större anslag för detta ändamål. Anslagsposten till understöd till högre goss- och samskolor skulle således ökas till 209,825 kronor.

I fråga om anslagsposten till lönetillägg åt lärarinnor föreslår överstyrelsen ingen ändring.

För tillfällig löneförbättring beräknas ett med 21,000 kronor till 317,000 kronor förhöjt belopp, dels med hänsyn till eventuell ökning

av antalet lärare vid Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk, vartill 6,000 kronor av höjningen hänförs sig, dels ock på grund av belastningen å förevarande anslagspost under de senaste budgetåren, vilken anses böra medföra en ökning med 15,000 kronor. Överstyrelsen förutsätter, att förutberörda bestämmelser angående parallellavdelningar komma att gälla även för nästa budgetår, dock med ändring av det föreskrivna maximiantalet avdelningar, vilket på grund av ombildning av vissa skolor kunde minskas med 9 till 146.

Slutligen har överstyrelsen förnyat sin för innevarande budgetår gjorda framställning om provisorisk avlöningsförbättring åt lärare och lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda skolorna, som numera vore de enda, för vilka en reglering av lönerna ej genomförts i sammanhang med den på senare år genomförda allmänna regleringen av lönerna för lärare vid de högre skolorna. För provisorisk avlöningsförbättring åt lärare och lärarinnor vid högre goss- och samskolor föreslår överstyrelsen ett belopp av 131,675 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 22 september 1939 förklarat sig med hänsyn till den nu rådande statsfinansiella situationen icke kunna tillstyrka ökning av anslagsposten till understöd åt högre goss- och samskolor. För den händelse emellertid ytterligare statsbidrag skulle anses böra utgå till Sigtuna humanistiska läroverk, syntes sådant bidrag kunna rymmas inom ramen för det till goss- och samskolorna utgående understödet. Vad anginge understödet för undervisning i slöjd eller annat praktiskt arbete, ville statskontoret ifrågasätta, huruvida icke — i likhet med vad som skett genom beslut av 1933 års riksdag i en med den förevarande likartad ekonomisk situation — en reducering av de till skolorna utgående bidragsbeloppen borde företagas.

Såsom förut erinrats, har i särskild *departementspromemoria* ifrågasatts vissa besparingsåtgärder beträffande de allmänna läroverken samt uttalats, att vad i sådant hänseende yttrats syntes äga motsvarande tillämpning beträffande bland annat privatläroverken. *Skolöverstyrelsen* har med anledning härav anfört i huvudsak följande:

Genom utökning av lärjungantalet i vissa klasser kunde icke vinnas någon besparing vid de högre goss- och samskolorna. Beträffande de högre flickskolorna skulle däremot en höjning av maximelevantalet i de två högsta klasserna från 30 till 35 medföra en besparing å anslagsposten till tillfällig löneförbättring med i runt tal 1,600 kronor, och beträffande de enskilda mellanskolorna skulle en dylik höjning i fråga om elevantalet medföra en besparing å motsvarande anslagspost av likaledes i runt tal 1,600 kronor.

Genom indragning av medel till delning av vissa klasser vid nybörjarundervisning i språk m. m. vunnas beträffande nämnda delpost omkring 300 kronor vid de högre goss- och samskolorna, omkring 1,000 kronor vid de högre flickskolorna och 200 kronor vid de enskilda mellanskolorna.

Vad angående möjligheten att vinna besparingar genom ökad tjänstgöringsskyldighet, torde en sådan åtgärd icke rimligtvis böra ifrågasättas beträffande de enskilda skolorna. Överstyrelsen hade anhållit om provisorisk lönereglering för de privatanställda lärarna och visat, att löneskillnaden mellan dessa och de kommunala läroanstalternas vore mycket stor, ända till ett par tusen kronor, vid samma tjänstgöring och samma kompetensfordringar. Den utjämning under en kris, som skulle kunna beräknas ske genom att dyrtidstilläggen jämförda med de rörliga tilläggen dels utginge vid smärre indexförändringar, dels stege utan begränsning, torde vara av mindre betydelse i förhållande till de löneskillnader, det här gällde. Då de kvarstående privatskolorna utgjorde endast ett fåtal, torde icke heller den besparing, statsverket kunde påräkna av en åtgärd av ifrågavarande slag, vara av större betydelse. Det torde alltså kunna anses billigt, att de enskilda skolornas lärare i det längsta skonades för att mot betydligt lägre ersättning än övriga prestera ökad tjänstgöring.

Statskontoret har förutsatt, att den ökning av lärarnas tjänstgöringsskyldighet med en timme per vecka, som av ämbetsverket tillstyrks i fråga om de allmänna läroverken och övriga statliga läroanstalter ävensom de statsunderstödda kommunala läroanstalterna, jämväl genomfördes vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna.

Framställningarna om höjning av anslagen till Stockholms samgymnasium och Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk finner jag mig redan av hänsyn till det uppkomna krisläget icke kunna förorda. Jag tillåter mig, vad angår samgymnasiet, jämväl hänvisa till vad vid anmälan av motsvarande anslagsfråga för innevarande budgetår yttrades (proposition 252/1939, sid. 32). I motsats till statskontoret anser jag mig däremot böra tillstyrka höjning av understödet till huslig ekonomi med det föreslagna jämförelsevis ringa beloppet 300 kronor, då utvidgningen av den berörda skolans organisation redan skett och skolan bör vara likställd med övriga samskolor. Anslagsposten till tillfällig löneförbättring torde med hänsyn till belastningen böra höjas med 15,000 kronor.

Med hänsyn till den ståndpunkt, jag intagit i fråga om den frivilliga undervisningen i övningsämnen vid de högre kommunala skolorna, anser jag mig icke för närvarande böra föreslå någon inskränkning av medelsanvisningen till undervisning vid privatläroverken i slöjd eller annat praktiskt ämne.

Vad beträffar frågan om provisorisk avlöningsförbättring åt lärarna vid de statsunderstödda privatläroverken, vill jag visserligen icke förneka, att mycket starka skäl tala för en snar förbättring av ifrågavarande lärares löner. I rådande läge anser jag mig dock icke böra tillstyrka överstyrelsens i detta hänseende framställda förslag, som för övrigt helst bör ses i sitt samband med frågan om statsbidrag till dessa skolor.

Jag vill vid sådant förhållande i varje fall icke för närvarande ifråga-

sätta någon utökning av tjänstgöringsskyldigheten för lärarna vid privatläroverken. Det bör anmärkas, att tjänstgöringsskyldigheten för dessa lärare under den senaste krisen utsträcktes från 22—26 till 24—28 veckotimmar å stadium, motsvarande real- och flickskola, och att löneförmånerna sedan dess icke förbättrats. Å stadium, motsvarande gymnasium, skall tjänstgöringsskyldigheten motsvara den, som är föreskriven för lektor vid högre allmänt läroverk. Om tjänstgöringsskyldigheten för ifrågavarande lärare vid privatläroverken icke utsträcker, torde den sist anförda föreskriften (jfr kungörelserna 259/1933 och 270/1939) böra ändras därhän, att den icke avser den provisoriska utökning av tjänstgöringsskyldigheten för läroverkslektorerna, som i det föregående tillstyrkts.

I övrigt torde de besparingsåtgärder, jag förordat i fråga om de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, böra få motsvarande tillämpning beträffande privatläroverken. Av överstyrelsens utredning framgår dock, att förevarande anslag av denna anledning kan sänkas med endast 300 kronor.

Anslaget bör således ökas med $(300 + 15,000 - 300 =)$ 15,000 kronor till i runt tal 554,000 kronor.

Maximiantalet parallellavdelningar vid privatläroverken synes i enlighet med överstyrelsens förslag böra bestämmas till 146. I övrigt torde beträffande statsunderstöd för budgetåret 1940/41 till ifrågavarande läroanstalter gällande bestämmelser böra i huvudsak äga tillämpning, dock med den ändringen att elevmaximum i stadium, motsvarande flickskolas två högsta klasser eller realskolas högsta klass, höjes från 30 till 35. Härvid har förutsatts, att någon utökning av antalet intagningsklasser icke kommer att ske.

8. Förslagsanslaget till bidrag till högre flickskolor.

På grund av 1927 års beslut om omorganisation av det högre skolväsendet har detta anslag undergått en successiv minskning. Härförutom företog 1933 års riksdag av besparingsskäl en sänkning av anslaget genom nedsättning av de till högre flickskolor utgående grundunderstöden till högst 4,800 kronor. I fråga om den nuvarande anslagsposten till tillfällig löneförbättring bestämdes därjämte utsträckt tjänstgöringsskyldighet för lärarna och skärpta villkor för uppdelning av klass i parallellavdelningar (jfr nästföregående punkt). De sålunda i besparingssyfte meddelade bestämmelserna äro alltjämt i huvudsak gällande.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 650,000 kronor, disponerat med 111,000 kronor till understöd till högre flickskolor, med förslagsvis 93,000 kronor till lönetillägg åt lärarinnor, med förslagsvis 416,000 kronor till tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor samt med 30,000 kronor såsom bidrag till nedbringande av

terminsavgifterna vid vissa högre flickskolor i Stockholm. Sistnämnda belopp utgår under villkor, att Stockholms stad bidrager med enahanda belopp på sätt angivits i propositionen nr 252/1939.

Skolöverstyrelsen har föreslagit en sänkning av anslagsposten till understöd med 30,100 kronor, till lönetillägg med 17,500 kronor och till tillfällig löneförbättring med 84,000 kronor. Dessa minskningar betingas av den fortgående ombildningen av högre flickskolor till kommunala flickskolor m. m. Överstyrelsen har dock härvid räknat med en höjning med 600 kronor av de ur anslagsposten till understöd utgående anslagsmedlen² till undervisning i huslig ekonomi. Vidare har överstyrelsen föreslagit en höjning av anslaget med 184,600 kronor vid bifall till överstyrelsens under nästföregående punkt³ berörda förslag om provisorisk avlöningsförbättring åt⁴ lärarpersonalen. Anslaget, som i övrigt skulle disponeras⁵ enligt oförändrade grunder och med tillämpning av förutnämnda restriktiva bestämmelser, skulle alltså för budgetåret 1940/41 höjas med $(184,600 - 30,100 - 17,500 - 84,000 =)$ 53,000 kronor till 703,000 kronor.

Statskontoret har anfört, att ämbetsverket med hänsyn till den nu rådande situationen icke ansåge sig kunna tillstyrka den av överstyrelsen föreslagna medelsökningen för undervisning i huslig ekonomi.

Skolöverstyrelsens förslag om höjning av understöden för undervisning i huslig ekonomi vid tre skolor finner jag mig böra biträda av samma skäl, som föranlett mig att tillstyrka motsvarande under nästföregående punkt berörda förslag. Såsom av nämnda punkt framgår, anser jag mig icke böra ifrågasätta anvisande av medel till provisorisk avlöningsförbättring. Mot överstyrelsens beräkningar i övrigt har jag intet annat att erinra, än att anslagsposten till tillfällig löneförbättring, med hänsyn till vad jag under nästföregående punkt anfört i fråga om besparingsåtgärder vid privatläroverk, torde böra utöver den av överstyrelsen föreslagna sänkningen reduceras med ytterligare i runt tal 2,600 kronor på grund av den ifrågasatta utökningen av lärjungantalet i vissa klasser och indragningen av anslagsmedlen till nybörjarundervisning i språk m. m. Anslaget synes med utgångspunkt härifrån böra bestämmas till $(703,000 - 184,600 - 2,600 =)$ i runt tal 516,000 kronor. I likhet med överstyrelsen förutsätter jag, att gällande restriktiva bestämmelser beträffande grundunderstöd till högre flickskolor skola tillämpas även under nästa budgetår.

Departementschefen.

9. Förslagsanslaget till bidrag till enskilda mellanskolor.

Anslaget, som nu är uppfört med 77,300 kronor, fördelas med 14,400 kronor till understöd, förslagsvis 8,400 kronor till lönetillägg åt lärarinor och förslagsvis 54,500 kronor till tillfällig löneförbättring. I fråga

om sistnämnda anslagspost gälla även de under de två närmast föregående punkterna omnämnda, av 1933 års riksdag beslutade bestämmelserna rörande uppdelning av klass i parallellavdelningar och utsträckt tjänstgöringsskyldighet för lärarna.

Skolöverstyrelsen har hemställt, att ingen annan ändring måtte för nästa budgetår vidtagas i fråga om förevarande anslag, än att för provisorisk avlöningsförbättring åt lärarna anvisas 19,500 kronor.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag vid behandlingen av anslaget till högre goss- och samskolor anfört rörande besparingsåtgärder vid privatläroverk samt rörande provisorisk avlöningsförbättring åt lärare föreslår jag, att detta anslag på grund av den ifrågasatta utökningen av lärjungantalet i vissa klasser och indragningen av anslagsmedlen till nybörjarundervisning i språk m. m. minskas med 1,800 kronor, avseende anslagsposten till tillfällig löneförbättring, och sålunda uppföres med (77,300 — 1,800 =) 75,500 kronor.

10. Förslagsanslaget till understöd till högre folkskolor.

För innevarande budgetår är detta anslag, som nu avser även understöd åt praktiska mellanskolor, uppfört med 3,450,000 kronor. Såsom i samband med anslaget till kommunala flickskolor omnämnts, ha löne- och statsbidragsregleringar för högre folkskolor beslutats vid 1938 och 1939 års lagtima riksdagar; den vid sistnämnda riksdag beslutade är av provisorisk karaktär. *Skolöverstyrelsen* har — såsom förut anmälts — föreslagit, att understödet till praktiska mellanskolorna utbrytes till ett särskilt anslag. Med utgångspunkt från de nu gällande lönebestämmelserna har överstyrelsen uppskattat kostnaderna för lärarlöner vid de högre folkskolorna under budgetåret 1940/41 till 2,018,975 kronor och statsbidraget till 78 procent därav, d. v. s. till 1,574,801 kronor. Efter frånräknande av dubbla tjänstepensionsavdrag (huvudmansavgift) — 73,782 kronor — har överstyrelsen beräknat anslagsbehovet till 1,501,019 kronor eller, avrundat, till 1,502,000 kronor. *Statskontoret* har ej funnit anledning till erinran mot grunderna för överstyrelsens beräkningar.

Sedermera har *överstyrelsen* i anledning av omförmälda *departementspromemoria* utfört beräkningar angående de i promemorian ifrågasatta besparingsåtgärderna.

Höjning av elevantalet från högst 30 till högst 35 i skolornas avslutningsklass beräknas medföra en löneminskning av 28,100 kronor, motsvarande ett statsbidrag av 21,900 kronor. Behovet av lärare med full tjänstgöring väntas härigenom nedgå med 5.

Beträffande frivillig undervisning i övningsämnen har överstyrelsen förutsatt, att indragning ej skall ske i fråga om sådana övnings-

ämnen, som äro av särskild vikt för utbildningen i de yrkesbestämda högre folkskolorna, liksom ej heller av undervisningen i hushållsgöromål i de fall, då eleverna icke åtnjutit sådan undervisning före sitt inträde vid skolan. Indragning av undervisningen i övningsämnen för övrigt samt av undervisningen i hållningsrättande gymnastik skulle medföra en besparing i löner av 6,900 kronor och i statsbidrag av 5,400 kronor.

Därest grundarvodet till tillsynslärare vid skolor med minst 4 klassavdelningar sänkes från nu utgående 90 kronor till 50 kronor och motsvarande reduktion vidtoges vid skolor med mindre antal klassavdelningar skulle, under förutsättning att maximiarvodet icke sänktes, besparingen för statsverket uppgå till 640 kronor.

Vid de högre folkskolorna är undervisningsskyldigheten, framhåller överstyrelsen, i medeltal större än 26 $\frac{1}{2}$ veckotimmar. Vid många högre folkskolor låge den vid eller i närheten av maximigränsen. Överstyrelsen hade granskat förhållandet vid varje skola och därvid undersökt, vilka besparingar som skulle ha kunnat göras, därest en tjänstgöring av minst 27 respektive minst 27 $\frac{1}{2}$ veckotimmar under innevarande läsår hade fordrats. Det hade visat sig, att vid det förra alternativet skulle ha inbesparats 6,900 kronor i löner och 5,400 kronor i statsbidrag.

Ett återkallande av medgivandet att uppdelna vissa klassavdelningar vid undervisning i språk skulle medföra en besparing för statsverket av 1,500 kronor.

Överstyrelsen har vidare påpekat, att vissa äldre högre folkskolor funnes, vilkas elevantal vore så lågt, att det kunde vara tveksamt, huruvida de fortfarande borde uppehållas. Särskilt gällde detta en del skolor i Skåne, där dessutom avståndet mellan skolorna vore så kort, att det kunde ifrågasättas, om icke en centralisering av dessa skolor i någon form borde genomföras. Då undervisningen vid dessa skolor huvudsakligen uppehölls av ordinarie lärarkrafter, torde en eventuell rationalisering emellertid icke kunna genomföras omedelbart. Då även eljest betydande svårigheter torde möta vid genomförandet av en sådan anordning, hade överstyrelsen hittills icke ansett sig böra vidtaga några åtgärder, som skulle kunna medföra nedläggandet av dessa skolor, av vilka några hörde till vårt lands äldsta högre folkskolor. Därest Kungl. Maj:t emellertid skulle anse, att det nuvarande tidsläget fordrade, att åtgärder i den nu anförda riktningen vidtoges, vore överstyrelsen givetvis beredd att med vederbörande folkskolinspektörens medverkan företaga en utredning i ärendet. Någon besparing av utgifter under budgetåret 1940/41 kunde dock icke påräknas.

Statskontoret har yttrat, att de åtgärder i besparingssyfte, som ansåges böra ifrågakomma vid de statliga läroanstalterna, självfallet även borde genomföras vid de statsunderstödda kommunala läroanstalterna. De besparingsmöjligheter, som av skolöverstyrelsen påvisats föreligga beträffande vissa högre folkskolor med alltför lågt elevantal, borde enligt ämbetsverkets mening i största möjliga utsträckning tillvaratagas så fort ske kunde. I nuvarande läge torde det nämligen icke kunna försvaras, att en uppenbar och för det allmänna kostsam överorganisation på något område finge kvarstå längre än vad som vore alldeles

ofrånkomligt. Något hinder för att redan vid utgången av innevarande läsår vidtaga en omorganisation av här avsedda skolor torde icke föreligga med hänsyn till den lärarna åvilande skyldigheten att underkasta sig förflyttning.

Departementschefen.

I det föregående har jag i enlighet med överstyrelsens förslag förutsett, att statsunderstödet till praktiska mellanskolor skulle uppföras såsom ett särskilt förslagsanslag, för nästa budgetår bestämt till 1,700,000 kronor.

Jag har vidare utgått från att den provisoriska löne- och statsbidragsregleringen fortfarande skall äga giltighet. Mot överstyrelsens anslagsberäkning har jag i och för sig intet annat att invända än att — såsom även anmärkts i fråga om anslaget till kommunala flickskolor — lönerna för de ordinarie kvinnliga lärarna böra beräknas efter lägre löneklasser än de av överstyrelsen tillämpade och att belopp, motsvarande huvudmansavgift, ej bör frånräknas. Vidare bör det rörliga tillägget beräknas efter procenttalet nio. Med dessa ändringar torde totala lönekostnaden böra beräknas till 2,035,000 kronor och anslaget till 78 procent därav eller till i runt tal 1,590,000 kronor.

Från sistnämnda summa böra emellertid dragas de belopp, som bortfalla på grund av de åtgärder i besparingssyfte, som torde böra genomföras jämväl för de högre folkskolornas vidkommande. Jag tillstyrker i sådant hänseende höjning av det högsta elevantalet i vederbörande avslutningsklasser från 30 till 35, höjning av undervisningsskyldigheten upp till en medeltjänstgöring vid varje skola av 27 veckotimmar, återkallande av medgivandet att uppdelna vissa klassavdelningar vid språkundervisningen samt beskärning av tillsynslärarnas arvoden i samma proportion, som jag förordat beträffande de allmänna läroverken. I anslutning till överstyrelsens beräkningar uppskattar jag anslagsminskningen för nästa budgetår vid bifall till vad jag sålunda förordat till i runt tal 30,000 kronor. Förevarande anslag torde sålunda böra uppföras med $(1,590,000 - 30,000 =) 1,560,000$ kronor.

De av mig förordat anslagen till understöd åt högre folkskolor och praktiska mellanskolor skulle sålunda uppföras med tillhoppa $(1,700,000 + 1,560,000 =) 3,260,000$ kronor. Då motsvarande anslag för innevarande budgetår är uppfört med 3,450,000 kronor, skulle alltså uppstå en minskning med 190,000 kronor.

Med anledning av vad överstyrelsen anfört i fråga om förekomsten av vissa mindre frekventerade högre folkskolor, vill jag framhålla, att det synes välbetänkt att företaga en utredning av den art, som av överstyrelsen angivits. Utredningen torde böra utföras av skolöverstyrelsen och färdigställas i så god tid, att resultatet kan beaktas vid uppgörandet av riksstat för budgetåret 1941/42.

11. Förslagsanslaget till Läroanstalter för blinda: Avlöningar.**a) Inledning.**

Förslagsanslaget till Läroanstalter för blinda: Avlöningar är för innevarande budgetår uppfört med 282,400 kronor, förslagsanslaget till omkostnader vid samma läroanstalter med 200,500 kronor, tillhopa sålunda 482,900 kronor.

Förslagsanslaget till avlöningar vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte är för innevarande budgetår uppfört med 98,700 kronor och förslagsanslaget till omkostnader med 155,700 kronor, tillhopa alltså 254,400 kronor.

Beträffande nämnda anslags disposition hänvisas till statsliggaren för budgetåret 1939/40, sid. 530 ff.

Skolöverstyrelsen har i skrivelser den 31 augusti och den 1 december 1939 framlagt anslagsäskanden för ifrågavarande läroanstalter och vårdanstalt, utmynnande i hemställen, att nämnda avlönings- och omkostnadsanslag måtte för nästa budgetår uppföras med följande belopp:

Läroanstalterna för blinda:

Avlöningar	kronor 374,300
Omkostnader	» 157,600
	<u>Summa kronor 531,900</u>

Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte:

Avlöningar	kronor 203,600
Omkostnader	» 84,700
	<u>Summa kronor 288,300.</u>

Överstyrelsens förslag innebär sålunda, att anslagen till avlöningar och omkostnader vid läroanstalterna för blinda skulle höjas med tillhopa (531,900—482,900 =) 49,000 kronor och vid vårdanstalten med tillhopa (288,300—254,400 =) 33,900 kronor. Förslaget innebär vidare en överflyttning av vissa kostnader från vederbörande omkostnadsanslag till avlöningsanslagen. Sagda kostnader avse löner för vårdare och tjänstepersonal; överflyttningen sammanhänger med att överstyrelsen ifrågasatt lönerreglering för nämnda personal.

Statskontoret, *allmänna lönenämnden* och *riksräkenskapsverket* ha avgivit utlåtanden i anledning av överstyrelsens ifrågavarande framställning.

b) Lönerreglering för vårdare och tjänstepersonal.

I gällande omkostnadsstat för läroanstalterna för blinda finnes uppförd en förslagsvis beräknad delpost å 26,950 kronor till vårdare och tjänstepersonal, därav 23,450 kronor vid institutet och förskolan för blinda å Tom-

teboda och 3,500 kronor vid hantverksskolan i Växjö för blinda kvinnor. Motsvarande delpost i omkostnadsstaten för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, benämnd »vårdar- och ekonomipersonal», är uppförd med förslagsvis 50,000 kronor. Vid hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män, vilken är anordnad såsom externat, finnes ej motsvarande vårdar- och tjänstepersonal. Däremot finnes vid materialdepån därstädes anställd viss personal, vilken avlönas av medel, som uppförts under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal; för ändamålet har beräknats ett belopp av 4,900 kronor.

1. Nuvarande löneförmåner m. m.

Den personal, varom här är fråga, är enligt handlingarna följande (löneförmåner i kronor inom parentes):

Tomteboda: 1 gårdskarldare (1,700), 1 linneförestånderska ($12 \times 72 = 864$), 7 vårdarinnor, 1 första köksbiträde ($12 \times 70 = 840$), 1 tvättföreståndarinna, 2 sömmerskor, 1 kokerska ($12 \times 68 = 816$), 1 husa, 2 tvätterskor, 9 städerskor och 2 köksbiträden ($12 \times 67 = 804$). Samtliga 28 befattningshavare åtnjuta ålderstillägg, gårdskarlen-eldaren 4 à 200 kronor om året och övrig personal 3 à 4—10 kronor i månaden jämte fri bostad med värme och lyse (utom den förstnämnde), fri kost, fri tvätt och fri läkarvård. Alla ha rätt till semester, varierande mellan 21—30 dagar årligen. Arbets-tiden har icke kunnat exakt uppgivas men uppgår enligt skolans rektor till avsevärt mer än 48 timmar i veckan för samtliga befattningshavare.

Växjö: 1 hushållerska ($12 \times 82 = 984$), 1 vårdarinna ($12 \times 75: 30 = 903: 60$), 1 kokerska ($12 \times 71: 55 = 858: 60$), 1 städerska och 1 köksbiträde ($12 \times 49 = 588$). I angivna löneförmåner ingår oregerlat dyrtidstillägg och i förekommande fall intjänade ålderstillägg. Samtliga befattningshavare åtnjuta därjämte fri bostad och fri kost. Semestern uppgår till 42 dagar årligen. Tjänstgöringstiden uppgives utgöra cirka 60 timmar i veckan.

Kristinehamn: 1 packmästare, 1 kontorsbiträde ($12 \times 140 = 1,680$), 1 manligt depåbiträde ($12 \times 80 = 960$) och 1 kvinnligt depåbiträde ($12 \times 60 = 720$). Ingen av nämnda befattningshavare åtnjuter fri bostad eller fri kost. Semestern utgör för de två förra 20 dagar, för de två senare 14 respektive 12 dagar. Arbetstiden uppgives till 40—43 timmar i veckan.

Lund: 1 sjuksköterska ($12 \times 116 = 1,392$), 1 andra husmoder ($12 \times 100 = 1,200$), 1 sjukvårdsbiträde, 1 första slöjdbitråde, 5 nattsköterskor, 10 asylsköterskor, 2 första kokerskor, 1 tvättföreståndarinna, 1 sömmerska ($12 \times 71 = 852$), 6 sköterskor å skola och arbetshem, 2 reservsköterskor, 2 andra sömmerskor, 2 andra slöjdbiträden, 1 första tvätterska ($12 \times 65 = 780$), 2 husor, 1 tvätterska, 7 städerskor och 3 köksbiträden ($12 \times 59 = 708$). Samtliga nämnda 49 befattningshavare åtnjuta fri kost och dessutom (utom sjuksköterskan) fri bostad. Asylsköterskorna åtnjuta dessutom fri tvätt och fria arbetskläder. Semestern varierar mellan 30 till 15 dagar. Arbetstiden utgör 48 à 50 timmar i veckan. För innevarande eldningssäsong är dessutom anställd 1 trädgårdsbiträde-eldare mot en månadslön av 160 kronor.

Beträffande blindinstitutet å *Tomtebodas* har rektor, tillika inspektör för blindundervisningen, anfört, att det hittills varit möjligt att med dessa avlöning villkor erhålla erforderlig personal, men numera förelåge härvidlag stora svårigheter. Avlöningarna vid anstalterna inom Stockholms stad vore långt större. Så vore ock förhållandet vid de nyligen i närheten av blindinstitutet uppförda institutionerna: vanförestalten, radiumhemmet, karolinska sjukhuset m. fl. Följden härav vore, att så snart platser vid dessa inrättningar bleve lediga, sökte sig institutets personal till dessa. Sedan de blivit vana vid arbetet vid institutet, mötte dem inga svårigheter att erhålla plats vid någon av de andra anstalterna. Som jämförelse kunde nämnas, att personalen inom den lägst avlönade gruppen vid psykiatriska sjukhuset hade en begynnelselön av över 80 kronor per månad, vid vanförestalten 100 kronor, vid radiumhemmet 95 kronor och vid Stockholms stads inrättningar över 100 kronor per månad. Härtill komme ålderstillägg och samma naturförmåner som vid *Tomteboda*.

För att i någon mån kunna tävla med andra anstalter om lämplig arbetskraft vore det nödvändigt, att avlöningarna vid institutet och förskolan underginge en lämplig förhöjning, detta så mycket mer som arbetet bland de blinda torde vara mera påkostande och därför mindre eftersökt än vid andra inrättningar.

Jämväl vad hantverksskolan i *Växjö* anginge, yttrar inspektören, vore en höjning av lönerna av behovet starkt påkallad. De nuvarande lönerna vore avsevärt lägre än de löner, som utbetalades till motsvarande befattningshavare vid det närbelägna av staten upprättade S:t Sigfrids sjukhus. Att två intill varandra belägna statsanstalter hade vitt skilda avlöningsbestämmelser vore till stort förfång för den av anstalterna, som betalade de lägre lönerna.

Styrelsen för hantverksskolan i *Kristinehamn* har på grund av de låga lönerna för depåpersonalen anhållit om medel till löneförhöjningar.

Vidkommande vårdanstalten i *Lund* har inspektören framhållit, att denna anstalt med sina blinda och därtill dövstumma, sinnesslöa, vanföra och epileptiker eller sinnessjuka hade ett övermåttan svårhanterligt klientel, varför svårigheterna att där erhålla personal, som i längden ville utföra det uppoffrande arbetet, vore mer än vanligt stora.

Sammanfattningsvis har inspektören yttrat, att gällande lönebestämmelser vid blindskolorna ej motsvarade de avlöningar, som för närvarande utginge till personal vid andra statliga och kommunala verk och inrättningar. Under sista tiden hade allt större svårigheter gjort sig gällande vid anställandet av för dessa skolor lämplig personal.

2. Föreliggande förslag.

I skrivelse till skolöverstyrelsen den 30 juni 1939 har *inspektören för blindundervisningen* upplyst, att civilförvaltningens personalförbund till

direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas ingivit en framställning om reglering av den vid institutet och förskolan anställda icke-ordinarie vårdar- och tjänstepersonalens löne- och anställningsvillkor genom kollektivavtal. Inspektören har med anledning därav efter samråd med rektorerna vid landets övriga blindanstalter upprättat ett preliminärt förslag till kollektivavtal mellan blindanstalternas styrelser och anstalternas icke-ordinarie personal, vilket inspektören överlämnat till överstyrelsen med hemställan, att överstyrelsen måtte efter förhandlingar med civilstatens personalförbund framlägga förslag till kollektivavtal mellan sistnämnda styrelser och personal.

Inspektören erinrar, att personalförbundet tidigare hemställt om kollektivavtal för motsvarande personal vid dövstumskolorna och att överstyrelsen efter förhandlingar med förbundet upprättat förslag till sådant avtal. I förbundets framställning till institutets direktion hade hemställts, att till grund för förhandlingarna måtte läggas det upprättade förslaget till avtal för dövstumskolornas personal. Det av inspektören uppgjorda förslaget bygger i stort sett på nämnda avtalsförslag för dövstumskolorna.

Såsom framgår av vad i det följande yttras, ingingos sedermera kollektivavtal mellan dövstumskolastyrelserna och personalförbundet, med tillämpning för tiden den 1 juli 1939—den 30 juni 1941, i överensstämmelse med det uppgjorda förslaget. Genom beslut den 29 september 1939 ställde Kungl. Maj:t erforderliga medel till förfogande.

Skolöverstyrelsen har nu efter förhandlingar med civilförvaltningens personalförbund genom dess ordförande upprättat ett förslag till kollektivavtal för vid blindanstalterna anställda icke-ordinarie befattningshavare, vilket finnes bifogat handlingarna i ärendet.

Enligt förslaget skulle avtalet reglera arbets- och lönevillkoren för den personal, för vilken arbets- och löneförhållandena icke blivit fastställda genom av Kungl. Maj:t efter riksdagens beslut utfärdade avlöningsreglementen eller andra bestämmelser.

Arbetstiden skulle utgöra 208 timmar för månad om 30 dagar. Avlöningsförmånerna skulle utgå enligt särskild löneplan, omfattande 17 s. k. lönegrupper, vardera indelad i 5 löneklasser. Lönebeloppen skulle vara dyrortsgrupperade enligt ortsgrupperna A—I och angivas såsom månadslöner. Lägsta lönebeloppet å A-ort skulle utgöra 106 kronor 50 öre, högsta lönebeloppet i samma ortsgrupp 274 kronor 25 öre. Motsvarande belopp å I-ort skulle utgöra 138 kronor 50 öre respektive 366 kronor 25 öre. Den lönegrupp, till vilken befattning vore att hänföra, skulle angivas i en vid avtalet fogad tjänsteförteckning. Löneklassuppflyttning skulle kunna ske efter tre års tjänstgöring inom vederbörande löneklass.

Semestertiden skulle utgöra 20 dagar, intill dess befattningshavaren fyllt 40 år, därefter 30 dagar. Vid behörigen styrkt sjukdom, som ej vore att hänföra till olycksfall i arbete, skulle befattningshavaren äga åtnjuta full lön under högst 30 dagar under ett och samma kalenderår, $\frac{2}{3}$ av lönen under därpå följande två månader och hälften av lönen under följande

de tre månader. Under ledighet till följd av olycksfall i arbete o. d. skulle full lön utgå. Läkarpården skulle vara fri. Särskild ersättning skulle utgå vid fullgörande av åligganden, som ankomme på befattningshavare med högre löneställning.

Befattningshavare skulle vara skyldig bebo anvisad t j ä n s t e b o s t a d mot löneavdrag med belopp, som skulle bestämmas i enlighet med ett i särskild bilaga till avtalet fastställt värde. På enahanda sätt skulle värdet av fri kost och fri tvätt fastställas.

De vid avtalets ikraftträdande anställda, som åtnjöte bättre villkor än som stipulerades i avtalet, skulle bibehållas vid desamma.

Avtalet skulle träda i kraft den 1 juli 1940 och gälla till och med den 30 juni 1941. Uppsades icke avtalet senast tre månader före sistnämnda dag, skulle giltighetstiden förlängas ytterligare ett år.

Förslaget överensstämmer, framhåller överstyrelsen, i huvudsak med det för motsvarande personal vid statens läroanstalter för dövstumma träffade avtalet. De föreslagna löneskalorna vore desamma, likaså de i olika dyrtorsgrupper föreslagna avdragen för naturaförmåner, och de båda avtalens bestämmelser i övrigt sammanfölla i sak.

Det uppgjorda förslaget till kollektivavtal vore, yttrar överstyrelsen, godkänt av civilförvaltningens personalförbund, dock under förutsättning, att detsamma i oförändrat skick godtoges av även blindanstalternas styrelser.

I sina yttranden över förslaget hade direktionen över institutet och förskolan för blinda samt styrelserna för de båda hantverksskolorna för blinda uttalat vissa önskemål. Det av civilförvaltningens personalförbund uppställda villkoret, att avtalet i oförändrat skick skulle godtagas av även blindanstalternas styrelser, torde dock få anses uppfyllt beträffande läroanstalterna för blinda. Styrelsen för vårdanstalten i Lund gjorde däremot i sitt yttrande bestämda yrkanden av sådan art, att ovannämnda villkor knappast kunde anses uppfyllt. Denna styrelse upplyste även, att vårdanstaltens ifrågasatt personal vore ansluten till svenska sjukhuspersonalförbundet. Enligt vad överstyrelsen hade sig bekant, påginge undersökningar, om icke vårdanstaltens personal kunde ansluta sig till civilförvaltningens personalförbund. Vid sådant förhållande och då de av vårdanstaltens styrelse ifrågasatta ändringarna i avtalet icke torde nämnvärt påverka anslagsbehovet för denna anstalt, utginge överstyrelsen i det följande vid beräkningen av detta anslagsbehov från att det föreliggande förslaget till kollektivavtal komme att bli antaget även för vårdanstaltens del.

För egen del hade överstyrelsen intet att erinra mot nämnda förslag.

Den i kollektivavtalet förutsatta regleringen av arbetstiden till 48 timmar i veckan medförde behov av sex nya befattningshavare, nämligen vid institutet och förskolan för blinda 2 vårdarinnor, 1 tvätterska tillika städerska och 1 köksbiträde, vid hantverksskolan för blinda kvinnor 1 tvätterska och vid vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte 1 kokerska.

I fråga om beräkningen av anslagsbehovet för avlöningar till samtliga de befattningshavare, för vilka kollektivavtal nu ifrågasatts, ville överstyrelsen framhålla, att anslag till dessa avlöningar hittills varit så gott som ute-

slutande förslagsvis beräknade. Antalet befattningshavare, som berördes av avtalet, överstege 90, och av dessa hade endast de fyra vid Kristinehamnsskolan anställda avlönats från anslag, som icke fått överskridas. Med hänsyn härtill och svårigheterna att redan nu i alla hänseenden överblicka de konsekvenser, kollektivavtalets tillämpning kunde medföra i olika avseenden, syntes det angeläget, att anslagsbehovet icke beräknades alltför knappt. En annan synpunkt, som vid anslagets beräkning syntes böra tillmätas betydelse, vore önskvärdheten av att icke anslaget varje år skulle behöva omräknas av sådan anledning som att en eller flera befattningshavare under följande år beräknades komma att bli berättigade till ytterligare ett ålderstillägg, eller att utgifterna för ålderstillägg minskades i anledning av äldre befattningshavares avgång och ersättande med ny.

I föreliggande förslag till kollektivavtal hade löneförmånerna i stor utsträckning bestämts efter grunder liknande dem, vilka tillämpades beträffande tjänstemän med enligt civila icke-ordinariereglementet reglerade löner.

Sålunda ägde ifrågavarande personal enligt kollektivavtalet rätt till sådana löneförmåner som efter viss tids tjänstgöring inträdande avlöningsförhöjning, att vid sjukdom, olycksfall i tjänsten m. m. i viss utsträckning uppbära lön, fri läkarvård m. m., allt förmåner, som kunde föranleda kostnader för staten, vilka icke i förväg kunde beräknas, varför de lämpligen borde bestridas ur förslagsvis beräknad post. Vid beräkningen av anslagsbehovet syntes det därför önskvärt, att liknande grunder tillämpades som vid beräkningen av anslag till befattningshavare med enligt civila icke-ordinariereglementet reglerade löner. Överstyrelsen hade därför vid beräkningen av avlöningskostnaderna för vårdare och tjänstepersonal vid läroanstalterna för blinda samt för vårdar- och ekonomipersonal vid vårdanstalten i Lund uppdelat anslagsposten till avlöningar till nämnda befattningshavare på en post till grundavlöningar m. m., som ej syntes böra få överskridas, och en post till avlöningsförhöjningar m. m., som borde betecknas förslagsvis. Ur förstnämnda post borde lämpligen bestridas kostnader av motsvarande slag, som beträffande icke-ordinarie tjänstemän med enligt civila icke-ordinariereglementet reglerade löner utginge ur den under anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal uppförda delposten till grundavlöningar m. m., och ur sistnämnda post kostnader, motsvarande dem, som plägade bestridas ur under nyssnämnda anslagspost uppförd delpost till avlöningsförhöjningar m. m.

Vid beräkningen av posterna till grundavlöningar m. m. hade överstyrelsen räknat med lönerna i lägsta löneklassen till ifrågavarande befattningshavare samt ersättning till semestervikarier, beräknade efter 30 dagars semester för varje befattningshavare. Den marginal, som uppstode på grund av att en del av befattningshavarna endast hade 20 dagars semester, torde kunna anses tillräcklig för bestridande av kostnader för övertidserättning och tillfälligt arbetsbiträde m. m. På grund av under hand inhämtade upplysningar hade överstyrelsen beträffande institutet och förskolan endast räknat med hälften av vad som enligt ovan skulle beräknats till semestervikarier, och för hantverksskolan i Växjö hade intet belopp beräknats för detta ändamål. Personlig lönefyllnad till nu anställda befattningshavare, som enligt kollektivavtalet skulle få sänkta löner, torde böra bestridas ur grundavlöningspost. Posterna till avlöningsförhöjningar m. m. hade beräknats till hälften av högsta möjliga avlöningsförhöjningar.

Kollektivavtalets genomförande medförde, att därav berörda befattnings-

havare framdeles skulle lämna ersättning för bostad med värme och lyse, kost och tvätt. Ersättningen för bostad borde inlevereras till byggnadsstyrelsen, varemot ersättning för värme, lyse, kost och tvätt borde redovisas som inkomst å vederbörande anstalters omkostnadsstater.

De avlöningkostnader, som med tillämpning av nämnda grunder borde upptagas under en särskild anslagspost i vederbörande *a v l ö n i n g s t a t e r*, har överstyrelsen beräknat sålunda:

Läroanstalterna för blinda:

Anslagspost	Institutet och förskolan för blinda kronor	Hantverks- skolan för blinda män kronor	Hantverks- skolan för blinda kvinnor kronor	Summa kronor
Avlöningar till vårdare och tjänstepersonal:				
a. Grundavlöningar m. m.	64,650	9,200	9,450	83,300
b. Avlöningsförhöjningar m. m., förslagsvis	5,950	1,000	850	7,800
Summa kronor	70,600	10,200	10,300	91,100

Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte:

Avlöningar till vårdar- och ekonomipersonal:

a. Grundavlöningar m. m.	kronor 96,000
b. Avlöningsförhöjningar m. m., förslagsvis	8,000
	Summa kronor 104,000.

Med sistnämnda belopp, 104,000 kronor, bör avlöningsanslaget vid vårdanstalten höjas vid bifall till överstyrelsens förslag. Beträffande avlöningsanslaget vid läroanstalterna för blinda bör anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal minskas med de nuvarande kostnaderna, 4,900 kronor, för den personal vid hantverksskolan i Kristinehamn, som skulle beröras av kollektivavtalet; anslaget i sin helhet bör alltså höjas med (91,100 — 4,900 =) 86,200 kronor.

Å andra sidan böra vederbörande *o m k o s t n a d s s t a t e r* minskas *dels* med de nu i dessa anslag ingående avlöningsmedlen för ifrågavarande personal, *dels ock* med de belopp, vartill av personalen erlagda ersättningar för värme och lyse, kost samt tvätt kunna beräknas. En viss utgiftsökning inträder dock även på grund av att den föreslagna arbetstidsregleringen medför behov av ny personal. Enligt överstyrelsens beräkningar, beträffande vilkas detaljer hänvisas till handlingarna i ärendet, skulle minskningarna å omkostnadsanslagen komma att uppgå till följande belopp:

Läroanstalterna för blinda:

Överflyttning av avlöningsmedel	kronor 26,950	
Ökad ersättning för värme, lyse och tvätt	» 2,300	
» » » kost	» 16,450	kronor 45,700
Ökade utgifter för kosthållet	» 2,650	
		Summa minskning kronor 43,050.

Vårdanstalten i Lund:

Överflyttning av avlöningsmedel	kronor 50,000	
Ökad ersättning för värme och lyse	» 1,700	
» » » kost	» 19,700	
» » » tvätt	» 1,500	kronor 72,900
Ökade utgifter för kosthållet	» 400	
		Summa minskning kronor 72,500.

Till byggnadsstyrelsen såsom förvaltare av statens allmänna fastighetsfond skulle därjämte inlevereras erlagda ersättningar för bostad, beräknade till *12,200 kronor* vid läroanstalterna för blinda och *13,750 kronor* vid vårdanstalten i Lund.

Merkostnaderna för statsverket vid bifall till överstyrelsens förslag skulle alltså beträffande läroanstalterna för blinda bli (*86,200 — 43,050 — 12,200 =*) *30,950 kronor* och beträffande vårdanstalten (*104,000 — 72,500 — 13,750 =*) i runt tal *17,750*, eller tillhoppa *48,700 kronor*.

3. Myndigheternas yttranden.

Allmänna lönenämnden har erinrat, att de i kollektivavtalsförslaget intagna bestämmelserna i allt väsentligt anslöte sig till det gällande kollektivavtalet för motsvarande personal vid dövstumskolorna. Sålunda vore avlöningsbeloppen i löneplanen desamma. De för de särskilda dyrortsgrupperna föreslagna avdragen för naturaförmåner sammanföle, och de övriga bestämmelserna överensstämde såväl i sakligt som — med ett par undantag — i formellt hänseende.

De avvikelser, som sålunda föreläge, yttrar lönenämnden vidare, torde vara föranledda av vissa av de erinringar, lönenämnden efter granskning av kollektivavtalet för dövstumskolorna framställt i sitt i ämnet avgivna utlåtande. Såsom därav framginge, hade lönenämnden funnit anledning till erinringar i åtskilliga hänseenden mot de i sistnämnda avtal intagna föreskrifterna. Sålunda hade lönenämnden i fråga om lönebeloppen och befattningshavarnas lönegruppering framhållit, att avsikten, enligt vad lönenämnden inhämtat, vore att vid avtalstidens utgång till ny behandling upptaga frågan om vissa befattningshavares inplacering i högre lönegrupper. De beräknade avlöningskostnaderna skulle således, därest överenskommelse i sådan riktning träffades, komma att ytterligare ökas. Lönenämnden hade vidare ansett sig böra särskilt framhålla, att de i avtalet intagna bestämmelserna rörande semester, avlöning under ledighet för styrkt sjukdom samt läkar- och sjukhusvård i åtskilliga avseenden vore förmånligare än de bestämmelser, som i motsvarande hänseenden gällde

såväl enligt civila icke-ordinariereglementet i vad anginge extra tjänstemän samt extra ordinarie tjänstemän i de lägre lönegraderna som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 15 juni 1939 angående avlöningsföreskrifter för extra ordinarie kvinnliga ekonomister av 3 och 4 klass vid statens sinnessjukhus. Jämväl hade erinrats, att nämnda avtal i vissa hänseenden vore förmånligare än vad som gällde för exempelvis motsvarande personal enligt mellan försvarsväsendets centrala förvaltningsmyndigheter och försvarsverkens civila personals förbund träffade kollektivavtal och därtill hörande specialavtal.

Vad lönenämnden sålunda anfört vore i full utsträckning tillämpligt även å nu föreliggande avtalsförslag.

I detta sammanhang ville lönenämnden erinra, att enligt avtalsförslaget kollektivavtal för ifrågavarande personal vore avsett att träffas mellan direktionen respektive styrelserna för blindanstalterna å ena sidan och civilförvaltningens personalförbund å andra sidan. Såsom regel inginges emellertid kollektivavtal för statens räkning mellan vederbörande centrala förvaltningsmyndighet och personalorganisationen. Med hänsyn härtill ansåge lönenämnden, att eventuellt blivande kollektivavtal för personalen vid ifrågavarande anstalter borde avslutas mellan skolöverstyrelsen — givetvis efter samråd med vederbörande anstalts direktion respektive styrelse — och vederbörande personalförbund.

Liksom i sitt förberörda utlåtande funne lönenämnden även beträffande nu föreliggande förslag till kollektivavtal anledning framhålla, att de föreslagna föreskrifterna givits ett innehåll, som i åtskilliga hänseenden avveke från de principer, vilka eljest kommit till uttryck vid meddelandet av avlöningsföreskrifter för jämförlig personal inom andra förvaltningsområden. Härtill komme, att även i fråga om bestämmelsernas formella avfattning erinringar vore att framställa.

Därest emellertid särskilda skäl ansåges föreligga för att ifrågavarande personals anställnings- och avlöningsförhållanden reglerades enligt de föreslagna grunderna och sålunda bringades till överensstämmelse med vad som i samma hänseende nu gällde för motsvarande personal vid dövstumskolorna, förutsatte lönenämnden, att såväl detta avtal som det för personalen vid dövstumskolorna nu gällande endast komme att avse tiden intill den 1 juli 1941. I fråga om förandet av de förhandlingar rörande nytt avtal, som därvid syntes bli erforderliga, ville lönenämnden erinra om att nämnden i sitt ovannämnda utlåtande ansett sig böra framhålla, att företräddet av statens intressen vid förhandlingar om kollektivavtal krävde en betydande förfarenhet på detta område. För detta ändamål syntes åtgärder böra vidtagas i syfte att bereda statlig myndighet, som föranletts att träda i förhandlingar om träffande av kollektivavtal, möjlighet att kunna anlita av Kungl. Maj:t utsedd person med sakkunskap i frågor rörande kollektivavtal såsom biträde vid dylika förhandlingar.

Lönenämnden har vidare framställt åtskilliga detaljerinringar mot det föreliggande avtalsförslaget, beträffande vilka torde få hänvisas till handlingarna i ärendet. En ledamot av nämnden har anfört, att han för sin del icke funnit anledning till erinran mot förslaget.

Statskontoret har förklarat sig icke ha något att i och för sig erinra mot att ifrågavarande personalgrupper finge sina löneförmåner reglerade genom kollektivavtal. Beträffande innehållet i det föreliggande, på kollektivavtalet för dövstumskolorna byggda förslaget har statskontoret förklarat sig finna

den stegring av utgifterna för ifrågavarande personal, som skulle inträda, därest en löneroglering genomfördes i enlighet med det föreslagna kollektivavtalets bestämmelser, påfallande kraftig. Statskontoret har vidare erinrat om sitt utlåtande över nämnda avtal, vari ämbetsverket bland annat anfört:

Då en granskning av avtalet gäve vid handen, att dövstumskolornas vårdar- och tjänstepersonal i åtskilliga avseenden skulle erhålla en förmånligare ställning än motsvarande extra ordinarie och extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen, kunde statskontoret icke tillstyrka, att avtalet oförändrat lades till grund för bestämmandet av löneförhållandena för personalen i fråga.

Så till exempel syntes föreskrifterna om löneklassuppflyttning böra utformas i nära överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i avlöningsreglementena. Även syntes stadgandet om vikariatsersättning böra underkastas en liknande överarbetning, därest sådan ersättning överhuvud ansåges böra förekomma för ifrågavarande personal. Vid behörigen styrkt sjukdom borde givetvis icke utgå full lön under 30 dagar, då liknande förmån medgivits extra ordinarie tjänstemän under allenast sju dagar av ett och samma kalenderår.

Vad vidare anginge de föreslagna värdena å naturaförmåner, ville statskontoret fästa uppmärksamheten vid vad som i sådant avseende gällde för folk- och småskollärare enligt kungörelsen nr 868/1937. En avsevärd ökning av värdet av dessa förmåner å de dyrare orterna i förhållande till vad som föreslagits syntes nödvändig, därest den behållna nettolönen skulle bli likvärdig å de olika orterna.

Slutligen ville statskontoret ifrågasätta, om icke med hänsyn till önskvärdheten av såvitt möjligt likformiga bestämmelser i de kollektivavtal, som kunde komma att avslutas av statliga myndigheter, överenskommelse borde — på sätt skett beträffande städningsarbetet hos myndigheter och institutioner — träffas rörande ett normerande kollektivavtal.

Statskontoret ville i anslutning till det sålunda anförda framhålla angelägenheten av att sådana bestämmelser meddelades, som närmare reglerade frågan om rätten för vederbörande myndigheter att genom kollektivavtal eller eljest fastställa avlöningsförmånerna för den icke-ordinarie personal, varom här vore fråga. I detta avseende kunde nämligen erinras, att vederbörande ämbetsverk för närvarande syntes vara oförhindrade att efter eget gottfinnande bestämma avlöningsförmånerna för den i 57 § civila icke-ordinariereglementet avsedda personalen. Ämbetsverket hade i ett den 16 december 1939 avgivet utlåtande angående en av allmänna lönenämnden gjord framställning om särskilda föreskrifter rörande ersättning till vissa vikarier hemställt om en närmare reglering av avlöningsförmånerna för de befattningshavare, som avsåges i 57 § civila icke-ordinariereglementet. Med hänsyn till att bland dessa befattningshavare funnes åtskilliga grupper, för vilka kollektivavtal kunde tänkas ifrågakomma, borde enligt ämbetsverkets mening vid den blivande utredningen rörande nya bestämmelser särskild uppmärksamhet ägnas frågan, i vilken utsträckning dylika avtal borde förekomma samt även spörsmålet om vilken myndighet, som skulle äga att ingå dylika avtal.

Då det för blindanstalterna föreslagna kollektivavtalet icke skulle tillämpas förrän från och med den 1 juli 1940, utginge statskontoret ifrån att innan dess resultatet av den utav statskontoret förordade utredningen skulle föreligga.

Överstyrelsens förslag om sättet för anvisande av avlöningsmedel till avlönande av kollektivanställd personal syntes statskontoret vara värt beaktande. Hinder syntes icke böra möta mot att i avlöningsstaterna en särskild anslagspost anvisades till grundavlönningar åt ifrågavarande personal och en särskild förslagsvis beräknad post till avlöningsförhöjningar m. m. åt samma personal. Ämbetsverket utginge emellertid ifrån, att jämväl detta spörsmål komme att bli föremål för närmare övervägande i samband med nämnda utredning angående avlöningsbestämmelserna för den icke-ordinarie personalen.

I övrigt hade överstyrelsens förevarande framställning icke givit statskontoret anledning till särskilt uttalande.

Riksräkenskapsverket har förordat, att, på sätt skolöverstyrelsen föreslagit, en anslagspost »Avlöningar till vårdare och tjänstepersonal» införes i avlöningsstaten för läroanstalterna för blindas, respektive vårdanstalten i Lund. Posterna borde, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, anvisas förslagsvis samt maximeras av Kungl. Maj:t.

Vid bedömandet av den förevarande frågan måste först övervägas, vilken form en reglering av löne- och anställningsförhållandena för ifrågavarande personal bör erhålla. Det må erinras, att i viss mån motsvarande personal vid sinnessjukhusen innehava ställning såsom extra ordinarie tjänstemän med avlöning enligt en av Kungl. Maj:t fastställd löneplan. Detsamma blir förhållandet vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet vid bifall till det förslag om den lägre sjukvårds- och ekonomipersonalens vid nämnda sjukhus avlöning m. m., som framlagts i särskild proposition till årets riksdag. För egen del är jag icke beredd att nu taga ställning till frågan, om och i vad mån den sålunda vid sinnessjukhusen tillämpade ordningen bör ytterligare utsträckas. Efter samråd med finansministern har jag kommit till den uppfattningen, att detta spörsmål bör, när omständigheterna så medgiva, upptagas till närmare utredning, därvid jämväl bör prövas vilka myndigheter, som skola äga ingå kollektivavtal beträffande personal, som icke erhåller tjänstemannaställning.

I avbidan på nyss berörda utredning torde provisoriska lönebestämmelser böra meddelas för den nu ifrågavarande personalen vid blindanstalterna. Att en viss förbättrad löneställning härvid bör beredas personalen synes mig påkallat. Utan att därmed slutlig ståndpunkt får anses ha tagits till frågan, huruvida lönebeloppen böra höjas i den utsträckning varom här

Departementschefen.

är fråga, synes det i ärendets nuvarande läge nödvändigt att för provisorietiden i stort sett godtaga den föreslagna höjningen. Detta ställningstagande innebär tillika, att bruttolöneprincipen skall tillämpas. Det torde böra ankomma på skolöverstyrelsen att meddela de provisoriska lönebestämmelserna. I fråga om bestämmelsernas närmare innehåll utgår jag från, att de av statskontoret och allmänna lönenämnden framställda erinringarna komma att beaktas av överstyrelsen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, kunna merkostnaderna för statsverket vid bifall till den ifrågasatta löneregleringen beräknas till i runt tal 48,700 kronor. Merutgifterna å anslagen till löner och omkostnader vid förevarande anstalter uppgå dock till icke oväsentligt högre belopp, nämligen omkring 75,000 kronor, vilket sammanhänger med att av personalen erlagda ersättningar för tjänstebostäder, på sätt överstyrelsen förutsatt, torde böra tillgodoföras byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond och alltså icke avräknas å de nu nämnda anslagen.

Överstyrelsens förslag om överflyttning av löneutgifterna för ifrågasatt vårdar- och tjänstepersonal från omkostnads- till avlöningsanslagen har tillstyrkts av statskontoret och riksräkenskapsverket. För egen del finner jag goda skäl tala för förslaget och förordar detsamma. Nämnda myndigheter ha även tillstyrkt förslaget om lönekostnadernas uppförande å avlöningsstaten under en särskild anslagspost, varvid de dock torde ha utgått ifrån att kollektivavtal skulle komma till stånd. Förslaget torde emellertid vara att förorda även om lönebestämmelserna, på sätt jag förutsatt, meddelas i annan ordning, varför jag för egen del ansluter mig därtill.

Jag återkommer i det följande till löneregleringens inverkan på de särskilda därav berörda avlönings- och omkostnadsanslagen.

c) Anslagsberäkningar.

Överstyrelsens förslag rörande lönereglering för vårdare och tjänstepersonal och om lönekostnadernas överflyttande i samband därmed från omkostnadsanslaget har förut berörts. Härutöver har *överstyrelsen* anfört bland annat:

Direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas hade — med åberopande av från rektor vid institutet, tillika inspektör för blindundervisningen, till direktionen ingiven skrivelse — hemställt, att en i avlöningsstaten för läroanstalterna för blinda från och med budgetåret 1938/39 uppförd extra lärarbefattning i kunskapsämne vid institutet måtte förändras till extra ordinarie. Då av verkställd beräkning av elevantalet vid institutet under de närmaste åren syntes framgå, att nämnda befattning även framdeles torde komma att bli erforderlig, tillstyrkte överstyrelsen framställningen.

Statskontoret har framhållit, att enligt dess mening ytterligare erfarenhet borde avvaktas, innan befattningen i fråga erhöle extra ordinarie karaktär.

I den förut berörda *departementspromemorian* förutsattes, att utredning borde ske, huruvida icke de däri antydda besparingsåtgärderna borde utsträckas jämväl till läroanstalterna för blinda och vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte. *Överstyrelsen* har i anledning härav anfört i huvudsak följande:

Antalet lärjungar per klassavdelning vid dessa läroanstalter måste av naturliga skäl hållas relativt lågt. Sålunda borde i läroanstalter för blinda elevantalet, vare sig det gällde teoretisk eller praktisk undervisning, i regel icke överstiga 15. I flera klasser vid institutet och förskolan å Tomteboda vore det emellertid avsevärt större. Vid de båda hantverksskolorna i Kristinehamn och Växjö, som vardera hade tre arbetsavdelningar, uppginge elevantalet i var och en av dem visserligen icke fullt till nämnda maximum, men en sammanslagning till endast två avdelningar måste i varje fall anses utesluten, fränsett att innehavarna av lärarbefattningarna vore ordinarie. Vid vårdanstalten i Lund hade elevantalet sedan år 1922 ökat från 81 till 117, medan lärarpersonalens antal samtidigt minskats från 13 till 9. En ytterligare reducering av lärarkrafternas antal vid denna anstalt med dess synnerligen krävande undervisningsteknik kunde ej påräknas.

För undervisning i musik vore vid institutet å Tomteboda anställda en ordinarie och en extra ordinarie lärare samt en timlärare, och vid förskolan funnes en timlärare i sång. De båda timlärarna hade en tjänstgöring av fyra veckotimmar vardera. Vid hantverksskolan i Kristinehamn meddelades sedan läsåret 1937/38 frivillig undervisning i instrumental-musik och sång med 15 timmar per arbetsår, och vid hantverksskolan i Växjö undervisades av en timlärarinna i sång en timme i veckan. Vid vårdanstalten i Lund inginge sångundervisningen i en av de ordinarie lärarinnornas tjänstgöring. Musik- och sångundervisning utgjorde för de blinda eleverna ett av de viktigaste glädjementen och avsåge i vissa fall verklig utbildning för blivande verksamhet på området.

Vad slutligen anginge frågan om tillfällig höjning av lärarnas tjänstgöringsskyldighet, kunde följande framhållas. Antalet undervisningstimmar per vecka för ämneslärare vore vid Tomteboda innevarande läsår bestämt till 27, vartill komme 10 timmar för tillsyn över eleverna, tillhoppa sålunda 37 veckotimmar. Motsvarande tjänstgöringsskyldighet vore för manlig arbetslärare 46 och för kvinnlig arbetslärare 41 veckotimmar. Vid hantverksskolorna utgjorde arbetslärares tjänstgöringstid 40 veckotimmar förutom tillsyn. Vid vårdanstalten i Lund undervisade lärarinna i kunskapsämne 29 och slöjdlärarinna 31 veckotimmar, vartill komme för var och en omkring 4 timmars tillsyn över eleverna jämte vakt-tjänstgöring var sjätte söndag samt tre veckor årligen under ferierna.

Av det anförda torde framgå, yttrar överstyrelsen till sist, att besparingar för statsverket genom utökning av klassernas elevantal, inskränkning i musikundervisningen eller höjning av lärarnas tjänstgöringsskyldig-

het vid läroanstalter för blinda samt vårdanstalten i Lund icke skäligen kunde förordas.

Statskontoret har lämnat vad sålunda anförts utan erinran.

Departementschefen.

Förslaget om beredande av extra ordinarie anställning åt en extra lärare i kunskapsämne vid institutet för blinda å Tomtebodas, vilket avstyrkts av statskontoret, anser jag mig icke kunna nu förorda.

Vad överstyrelsen anfört rörande åtgärder i besparingssyfte beträffande förevarande anslag och anslaget till avlöningar vid vårdanstalten i Lund synes mig ådagalägga, att dylika åtgärder icke böra för närvarande sättas i fråga.

Till följd av den av mig i det föregående förordade löneregleringen för vårdare och tjänstepersonal bör i avlöningsstaten uppföras en särskild anslagspost, avsedd för bestridande av löneutgifter för sådan personal. Mot överstyrelsens förslag i detta hänseende, för vilket tidigare redogjorts, har jag intet att erinra. Posten torde förty böra benämnas Avlöningar till vårdare och tjänstepersonal samt uppdelas i två delposter, den ena, Grundavlöningar m. m., uppförd med 83,300 kronor och den andra, Avlöningsförhöjningar m. m., uppförd med 7,800 kronor. Lämpligen böra båda de ifrågasvarande posterna anvisas förslagsvis men grundavlöningsposten maximeras av Kungl. Maj:t. I samband härmed bör den under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal uppförda delposten till grundavlöningar m. m. minskas med 4,900 kronor till (16,520 — 4,900 =) 11,620 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg bör på grund av ändrade indexförhållanden höjas med 7,900 kronor till (15,800 + 7,900 =) 23,700 kronor. Å andra sidan bör av skäl, som chefen för finansdepartementet i annat sammanhang berört, anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat sänkas med enahanda belopp till (245,200 — 7,900 =) 237,300 kronor. Vid beräkningen av posten bör emellertid hänsyn jämväl tagas till förutberörda löneklassuppflyttning för de kvinnliga lärarna, vilken synes medföra en höjning med omkring 6,200 kronor till 243,500 kronor.

Förevarande anslag, nu uppfört med 282,400 kronor, bör alltså, vid bifall till vad jag föreslagit, uppföras med (282,400 + 83,300 + 7,800 — 4,900 + 6,200 =) 374,800 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 92,400 kronor.

12. Förslagsanslaget till Läroanstalter för blinda: Omkostnader.

Av det föregående framgår vilka ändringar som vid bifall till den ifrågasatta löneregleringen för vårdare och tjänstepersonal böra vidtagas i den för läroanstalterna för blinda gällande omkostnadsstaten. I anslagsäskan-

dena för ifrågasatt läroanstalter ha därutöver av *skolöverstyrelsen* ifrågasatts vissa ändringar i övrigt. Sålunda har anslagsposten till kosthället uppräknats bland annat på grund av stigande priser. För hantverksskolan i Kristinehamn har beräknats en höjning av posten till övriga expenser med 1,700 kronor, av vilket belopp 700 kronor skulle användas till inköp av fem punktskriftmaskiner à 140 kronor. Skolans punktskriftmaskiner vore nästan fullständigt utslitna. Posterna ha i övrigt i vissa fall anpassats efter medelsåtgången under de senare budgetåren.

Sammanfattningsvis innebära överstyrelsens beräkningar av anslagsbehovet till omkostnader följande förändringar i jämförelse med innevarande budgetår:

	Budgetåret 1939 40	Budgetåret 1940/41
<i>Utgifter.</i>		
1. Expenser, <i>förslagsvis</i>	64,550	65,300
2. Övriga utgifter:		
a. Undervisnings- och arbetsmateriel, <i>förslagsvis</i>	15,500	15,500
b. Kosthället, <i>förslagsvis</i>	55,000	60,700
c. Beklädnad för elever vid institutet och förskolan för blindas å Tomteboda, <i>förslagsvis</i>	16,500	16,500
d. Utrustningsbidrag till avgående elever, <i>förslagsvis</i>	7,500	8,500
e. Läkare och sjukvård, <i>förslagsvis</i>	8,600	8,600
f. Vårdare och tjänstepersonal, <i>förslagsvis</i>	26,950	—
g. Utackorderingsbidrag till elever vid hantverksskolan i Kristinehamn för blindas män, <i>förslagsvis</i>	20,300	19,500
h. Utgifter för från institutet och förskolan för blindas boda till hantverksskolan i Kristinehamn för blindas män dimitterade elever, <i>förslagsvis</i>	16,000	16,000
Summa utgifter kronor	230,900	210,600
<i>Inkomster.</i>		
1. Elevavgifter	6,350	6,900
2. Ersättning för värme, elektrisk ström, städning, tvätt m. m.	1,250	3,550
3. Försäljning av slöjdalster m. m.	9,500	9,500
4. Kustersättning m. m.	6,300	26,550
5. Nettoinkomst av affärsverksamheten vid hantverksskolan i Kristinehamn för blindas män	7,000	6,500
Summa inkomster kronor	30,400	53,000
Nettoutgift kronor	200,500	157,600

Statskontoret har ifrågasatt, huruvida icke medel för inköp av punktskriftmaskinerna vid hantverksskolan i Kristinehamn rätteligen borde utgå från den under omkostnadsstaten uppförda delposten till undervisnings- och arbetsmateriel. Några ytterligare medel till övriga expenser ansåge sig statskontoret med hänsyn till det ekonomiska läget icke böra tillstyrka. Posten torde böra beräknas till samma belopp som under föregående budgetår.

Departementschefen.

Skolöverstyrelsens förslag innebär i förhållande till nu utgående anslag en minskning med (200,500 — 157,600 =) 42,900 kronor. Till övervägande delen föranledas de föreslagna förändringarna av den av mig i princip förordade löneregleringen för vårdare och tjänstepersonal. Mot överstyrelsens beräkningar har jag icke funnit anledning till annan erinran än att de för övriga expenser avsedda medlen, tillhoppa omkring 32,000 kronor, samt anslagsmedlen för undervisnings- och arbetsmateriel, 15,500 kronor, av besparingskäl torde böra nedsättas med tillhoppa omkring 5,000 kronor. Vad av statskontoret anförts läser böra beaktas vid anslagsfördelningen. Jag beräknar alltså förevarande anslag till (157,600 — 5,000 =) 152,600 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 47,900 kronor.

13. Förslagsanslaget till Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar.

Beträffande storleken av de nu utgående anslagen till förevarande vårdanstalt hänvisas till redogörelsen under punkten 11.

Anstaltens styrelse har hemställt, att maskinistbefattningen vid anstalten måtte uppflyttas från lönegraden A 8 till A 10 och de båda vaktmästarbefattningarna från A 6 till A 7 samt att eldarbefattningen, som nu är extra ordinarie, måtte göras till ordinarie med placering i lönegraden A 5. *Inspektören för blindundervisningen* och *överstyrelsen* ha tillstyrkt styrelsens förslag beträffande maskinistbefattningen, vilket i särskild framställning understötts av *civilförvaltningens personalförbund*, men avstyrkt förslaget i vad det avser de båda vaktmästarna och eldaren.

Då frågan om lönegradsplacering av samtliga här ifrågavarande befattningshavare varit under omprövning så sent som vid 1939 års riksdag och några på förevarande fråga inverkan förhållanden utöver dem, som vid frågans förutvarande prövning varit kända, icke tillkommit, har *statskontoret* ansett sig icke kunna tillstyrka vad styrelsen sålunda hemställt.

Departementschefen.

På av statskontoret anförda skäl finner jag mig böra avstyrka det föreliggande förslaget om förbättrad löneställning åt maskinisten och viss vaktmästarpersonal.

Vid bifall till överstyrelsens av mig i det föregående i princip förordade förslag om lönereglering för vårdare och ekonomipersonal vid vårdanstalten böra, på sätt överstyrelsen med tillstyrkan av statskontoret och riksräkenskapsverket föreslagit, löneutgifterna för nämnda personal uppföras under en särskild anslagspost, vilken torde böra benämnas Avlöningar till vårdare och ekonomipersonal och uppdelas på två delposter, den ena avseende grundavlöningar m. m. och uppförd med 96,000 kronor och den andra avseende avlöningsförhöjningar m. m. och upptagen med 8,000 kronor. I likhet med motsvarande poster i avlöningsstaten för läroanstalterna för

blinda torde berörda poster böra betecknas förslagsvis men maximeras av Kungl. Maj:t.

Vidare bör anslagsposten till rörligt tillägg, nu uppförd med 5,500 kronor, höjas på grund av ändrade indexförhållanden med 2,700 kronor till 8,200 kronor. Anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat bör uppföras med i runt tal 67,000 kronor, vilket innebär en minskning med 11,200 kronor. Härvid har beaktats, *dels* att medel ej böra beräknas till en av de å personalförteckningen uppförda tjänsterna som lärarinna i kvinnlig slöjd, vilken tills vidare skall hållas obesatt, *dels* att kvinnliga lärare enligt gällande bestämmelser från och med den 1 juli 1940 äga rätt att åtnjuta lön enligt den näst högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad, *dels ock* vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av årets statsverksproposition anfört rörande beräkning av avlöningsanslag.

I övrigt ifrågasätter jag icke några förändringar beträffande förevarande anslag, vilket alltså för nästa budgetår bör höjas med (96,000 + 8,000 + + 2,700 — 11,200 =) 95,500 kronor till 194,200 kronor.

14. Förslagsanslaget till Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Omkostnader.

I det föregående har framhållits, att det av mig i princip förordade förslaget om löneroglering för vårdare och ekonomipersonal skulle medföra en minskning av nu utgående anslag till omkostnader vid vårdanstalten med 72,500 kronor till (155,700 — 72,500 =) 83,200 kronor. *Skolöverstyrelsen* har emellertid hemställt om anvisande för ändamålet av 84,700 kronor i enlighet med följande sammanställning:

	Nuvarande belopp kronor	Beräknade belopp kronor
<i>Utgifter:</i>		
1. <i>Expenser, förslagsvis</i>	41,900	41,900
2. <i>Övriga utgifter:</i>		
a. <i>Undervisnings- och arbetsmateriel, förslagsvis</i>	6,500	6,500
b. <i>Kosthållet, förslagsvis</i>	54,800	56,200
c. <i>Beklädnad, förslagsvis</i>	8,000	8,000
d. <i>Läkare och sjukvård, förslagsvis</i>	7,000	7,500
e. <i>Vårdar- och ekonomipersonal, förslagsvis</i>	50,000	—
Summa utgifter kronor	168,200	120,100
<i>Särskilda uppbördsmedel:</i>		
1. <i>Ersättning för värme och elektrisk ström jämte återbäring till vårdanstalten av rabatt å elektrisk ström (m. m.)</i>	1,600	3,300
2. <i>Försäljning av slöjdalster</i>	6,000	6,000
3. <i>Kostersättning</i>	4,500	24,200
4. <i>Ersättning för städning (och tvätt)</i>	400	1,900
Summa särskilda uppbördsmedel kronor	12,500	35,400
Nettoutgift kronor	155,700	84,700

De utgiftsökningar, som föreslås utöver dem, vilka föranledas av nämnda lönerreglering, avse höjning med 1,000 kronor av utgifterna för kosthållet och med 500 kronor av utgifterna för läkare och sjukvård. Överstyrelsen har tillstyrkt höjningarna under återopande av medelsåtgången.

Departement-
schefen.

Överstyrelsens anslagsberäkningar ha icke givit mig anledning till annan erinran än att jag i besparingssyfte föreslår en sänkning av de för övriga expenser avsedda medlen, 18,900 kronor, och anslagsmedlen till undervisnings- och arbetsmateriel, 6,500 kronor, med tillhoppa 1,500 kronor. Jag förordar sålunda, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med (84,700 — 1,500 =) 83,200 kronor.

15. Förslagsanslaget till Dövstumskolorna: Avlöningar.

Förslagsanslaget till läroanstalter för dövstumma: Avlöningar är nu uppfört med 1,119,500 kronor samt disponeras enligt personalförteckning och avlöningsstat, införda å sid. 535 f. i statsliggaren för budgetåret 1939/40.

Skolöverstyrelsen har för nästa budgetår föreslagit en anslagshöjning med 149,125 kronor. Överstyrelsen förordar anställande av ett ordinarie skriv- och bokföringsbiträde i lönegrad A 11 vid dövstumskolan i Vänersborg samt en ordinarie vaktmästare i lönegrad A 6 vid vardera av dövstumskolorna i Vänersborg och Växjö. Vissa arvoden anses böra höjas. Till följd av tillkomsten av kollektivavtal för vårdar- och tjänstepersonalen föreslås, att lönerna till denna personal beräknas till högre belopp och uppföras såsom en särskild anslagspost, i samband varmed delposten till grundavlöningar m. m. till icke-ordinarie personal skulle minskas. Lärjungantalet beräknas under läsåret 1940/41 bli i det närmaste lika stort som under innevarande läsår.

Av överstyrelsens skrivelse inhämtas beträffande framställningen om höjda arvoden bland annat följande:

Arvodena till läkare vid skolorna å Broby och i Gävle borde höjas från respektive 400 kronor till 650 kronor och 1,000 kronor till 1,200 kronor. Vid skolan å Broby komme lärjungantalet att ökas från 26 till 40. Den för Gävle begärda höjningen motiverades med att en icke obetydlig personal genom kollektivavtalet komme att åtnjuta fri läkarvård av skolans läkare.

Det till skolan i Vänersborg för budgetåren 1938/39 och 1939/40 utgående anslaget till arvode åt tandläkare, 600 kronor, utgjorde samma belopp, som landstingen tidigare beviljat till tandvård vid den egentliga dövstumskolan. Då det visat sig omöjligt att få någon tandläkare att för detta belopp åtaga sig tandvården vid båda skolorna, borde arvodet höjas till 1,200 kronor. Till skolan i Örebro hade för innevarande budgetår anvisats arvode åt tandläkare med 800 kronor. Då det icke vore möjligt att för detta belopp bereda eleverna ordentlig tandvård, hade sty-

relsen vänt sig till Örebro tandläkarförenings poliklinik, som förklarat sig villig att lämna den för skolans elever erforderliga tandvården mot samma taxa, som tillämpades vid klinikens skoltandvård. Arvodet borde därför höjas till 2,000 kronor. I Växjö hade kostnaden för tandvården vid skolan under budgetåret 1938/39 uppgått till 526 kronor för 25 elever, varför överstyrelsen ansåge sig böra beräkna minst 1,000 kronor för 75 elever under budgetåret 1940/41. Motsvarande arvode vid skolan å Broby gård borde höjas från 300 kronor till 500 kronor.

Till arvode till skriv- och bokföringshjälp vid skolan i Växjö hade för innevarande budgetår anvisats 1,000 kronor. Då elevantalet komme att kraftigt utökas, borde arvodet höjas till 1,750 kronor.

Överstyrelsen hemställde vidare, att arvode med 350 kronor måtte beviljas för anordnande av undervisning i trädgårdsskötsel vid Växjöskolan samt att arvoden för särskild undervisning vid dövstumlärarseminariet måtte höjas med 200 kronor till 500 kronor.

Rörande omförmälda kollektivavtal för vårdar- och tjänstepersonalen m. m. yttrar överstyrelsen:

Under innevarande budgetår utginge avlöningar till dylik personal ur anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

Då avlöningarna för vårdar- och tjänstepersonal och arbetsförhållandena i övrigt vid dövstumskolorna ej ansetts tillfredsställande, hade civilförvaltningens personalförbund, till vilken denna personal vore ansluten, hemställt om kollektivavtal. I anledning härav hade förslag till sådant upprättats av överstyrelsen i samarbete med nämnda förbund. Genom tillämpningen av detta kollektivavtal skulle kostnaderna för denna personal komma att ökas dels på grund av vederbörande befattningshavares placering i vissa lönegrupper, dels till följd av att ett större antal befattningshavare än de för närvarande anställda bleve erforderliga, då en reglering av arbetstiden genomförts, dels ock på grund av övertids- och vikariatsersättningar, läkar- och sjukvårdskostnader, begravningshjälp m. m. Då avtalet beräknades komma att tillämpas från och med den 1 juli 1939, hade överstyrelsen hemställt om ett tilläggsanslag för budgetåret 1939/40 å 80,000 kronor.

Då överstyrelsen vore tveksam om lämpligheten att å samma delpost redovisa avlöningar till personal med löner enligt kollektivavtal och till personal med enligt avlöningsreglemente reglerade löner, föresloge överstyrelsen, att medel till vårdare och tjänstepersonal m. fl. vid läroanstalter för dövstumma upptoges under en särskild anslagspost. Denna syntes lämpligen böra uppföras med ett förslagsvis beräknat belopp, vilket ej borde utan Kungl. Maj:ts medgivande få överskridas.

Vid beräkningen av anslagsbehovet för den av kollektivavtalet berörda personalen under budgetåret 1940/41 hade överstyrelsen räknat med följande befattningshavare:

Befattningshavare	Samtliga	Broby	Gävle	Härnösand	Lund	Manilla	Vänersborg	Växjö	Örebro
Värmeledningsskötare, tillika reparatör	3	—	1	—	1	1	—	—	—
Eldare	5	—	1	1	—	1	2	—	—
Trädgårdsbiträde	1	—	1 ¹⁾	—	—	—	—	—	—
Gårdskarlar	5	—	—	1	1	1	1	1	—
Vårdarinna	26	—	5	4	3	4	8	2	—
1:a kokerska	5	1	—	1	1	1	1	—	—
Kokerska	7	1	2	1	—	1	1	1	—
Sömmerska	6	1	1	—	—	1	2	—	1
Tvättföreståndarinna	3	—	—	—	—	1	1	1	—
Bagerska	2	—	—	—	—	—	1	1	—
Tvätterska	11	1	2	1	2	2	3	—	—
Städerska	18	1	5	2	2	3	4	—	1
Biträde	24	1	3	5	2	5	6	2	—
Summa	116	6	21	16	12	21	30	8	2

För dessa befattningshavare skulle avlöningsförmånerna efter den i kollektivavtalet intagna löneplanen uppgå till ett belopp av 241,382 kronor. I detta belopp inginge vissa naturaförmåner, såsom bostad, kost och tvätt, beräknade till ett belopp av 74,341 kronor 75 öre. Genom kollektivavtalets tillämpning uppkomme dessutom vissa kostnader för övertids- och vikariatsersättningar, läkare och sjukvård, begravningshjälp m. m. Dessa beräknades uppgå till 13,281 kronor 50 öre. Anslag ur denna post borde beviljas av överstyrelsen efter framställning av vederbörande dövstumskolestyrelse.

Under anslagsposten till tjänstepersonal syntes även bära upptagas kostnaderna för arvoden till viss personal, som icke berördes av kollektivavtalet. Till denna kategori hörde en del av Brobypersonalen, såsom husmoder, rättare, ladugårdsförman och trädgårdsmästare samt en hufvader i Vänersborg och tre portvakter, en vid skolan å Manilla och en vid vardera av skolorna i Vänersborg. Vid skolan i Broby borde dessutom med hänsyn till det utökade lärjungantalet få nyanställas en slöjdare och smed. Kostnaderna för denna personal beräknade överstyrelsen till 11,780 kronor.

Därest överstyrelsens förslag vunne bifall, skulle sammanlagda kostnaden under anslagsposten avlöningar till vårdar- och tjänstepersonal m. fl. uppgå till $(241,382 + 13,281:50 + 11,780 =)$ 266,443 kronor 50 öre.

Vid bifall till överstyrelsens sistberörda förslag kunde delposten till gundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal, nu 256,000 kronor, minskas. I fråga om beräkningen av denna post inhämtas av överstyrelsens skrivelse följande:

¹⁾ Under sex månader.

I barndomsskolorna komme inga nya elever att intagas höstterminen 1940, medan ett femtiotal elever komme att överföras till fortsättnings-skolorna. På grund av denna förskjutning syntes de nuvarande tre extra lärartjänsterna i kunskapsämnen kunna indragas. I stället erfordrades nya extra arbetslärare, nämligen två i Gävle och en i Växjö. Vid sistnämnda skola behövdes därjämte en extra skolkökslärarinnetjänst. Antalet timlärartimmar beräknades komma att ökas med 20, beroende på att hänsyn tagits till de ändrade bestämmelser rörande lärjungarnas fördelning i undervisningsgrupper, som den blivande stadgan för statens läroanstalter för dövstumma väntades komma att innehålla. Vid bifall till överstyrelsens förslag syntes delposten till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal böra beräknas till 124,600 kronor.

Riksräkenskapsverket har tillstyrkt överstyrelsens förslag om uppförande i avlöningsstaten av en särskild anslagspost för avlöningar till vårdar- och tjänstepersonal.

Statskontoret, som förklarar sig icke ha något att i princip erinra mot sistnämnda förslag, har avstyrkt överstyrelsens hemställan om inrättande av nya ordinarie tjänster, anvisande av arvode för undervisning i trädgårds-skötsel vid Växjöskolan och höjning av arvoden för särskild undervisning vid dövstumläroarseminariet. Ämbetsverket har därjämte anfört bland annat följande:

Mot de föreslagna höjningarna av läkararvoden vid skolorna å Broby och i Gävle hade statskontoret icke något att erinra. Det kunde ifrågasättas, huruvida icke det till läkararvoden vid skolan å Manilla anvisade beloppet å 3,000 kronor borde kunna nedsättas så mycket, att den sammanlagda kostnaden för läkarvård bleve oförändrad. Vissa höjningar av arvoden till tandläkare syntes påkallade. Emellertid torde de förordade arvodessökningarna för skolorna å Broby, i Vänersborg, Örebro och Växjö kunna något begränsas, förslagsvis så, att arvoden bestämdes till respektive 400 kronor, 1,000 kronor, 1,200 kronor och 750 kronor. Då tandvården vid skolorna i Örebro och Växjö icke handhades av viss mot arvode anställd tandläkare utan tillgodosåges genom anlåtande av kliniker, syntes för dessa skolor erforderliga medel böra upptagas å omkostnadsstaten under posten sjukvård, tandvård och bad. Höjningen av arvodet till skriv- och bokföringshjälp m. m. vid skolan i Växjö torde kunna begränsas till 500 kronor och posten således upptagas till 1,500 kronor.

Statskontoret ifrågasatte vidare, om icke åtgärder kunde vidtagas för minskning av den icke-ordinarie personalen till vad som kunde anses oundgängligt erforderligt.

Med anledning av sistnämnda uttalande har *skolöverstyrelsen* anfört i huvudsak följande:

De föreslagna två extra arbetslärartjänsterna vid fortsättningsskolan i Gävle syntes möjligen kunna inbesparas genom att eleverna liksom hittills undervisades av arbetslärarna i specialskolan. Överstyrelsen funne det dock skäligt, att de sistnämnda lärarna, vilka åtnjöte lön enligt 11 lönegraden, erhöle någon ersättning för den utsträckta undervisningsskyldighet, som med en sådan anordning pålades dem. För innevarande budgetår hade överstyrelsen föreslagit övertidsersättning åt dessa lärare med 80 kronor för

varje full arbetsvecka, varmed tjänstgöringen överstege 39 veckor per läsår.

Av de beräknade timlärartimmarna torde fem veckotimmar i hushållsgöromål, avsedda för specialskolan i Gävle, kunna bortfalla.

Överstyrelsen kunde icke förorda reducering av vårdar- och tjänstepersonalen. Behovet av dylik personal hade noga prövats. Den enda anordning, som skulle kunna möjliggöra en minskning av denna personal, vore att låta eleverna övertaga en del av dess arbete. Detta skulle dock vara ytterst olämpligt, då barnen med undantag av de allra yngsta vore sysselsatta med skolarbetet mer än åtta timmar om dagen.

I ovannämnda *departementspromemoria* ha ifrågasatts ytterligare besparingsåtgärder även beträffande dövstumskolornas avlöningsanslag. Här om har *skolöverstyrelsen* anfört huvudsakligen följande:

Av de 58 ordinarie lärartjänster i kunskapsämne, som tilldelats dövstumskolorna, hade 13 placerats vid dövstumskolan i Härnösand. Samtliga 13 hade varit besatta med ordinarie innehavare intill utgången av december 1939, då tvenne tjänster blivit lediga. De båda tjänsterna hade ännu icke ledigförklarats utan uppehölls med extra befattningshavare. Vid denna skola beräknades elevantalet nästa läsår bli kraftigt reducerat på grund av att nyintagning av elever icke företoges, medan däremot en klass avginge. Under innevarande läsår, då nyintagning skett, erfordrades 14 lärare (13 ordinarie och 1 extra), då däremot läsåret 1940/41 endast 11 lärare komme att behövas. Överstyrelsen hade haft för avsikt att senare hos Kungl. Maj:t hemställa, att de båda vakanta befattningarna icke skulle behöva uppehållas under läsåret 1940/41. Därigenom kunde räknas med en besparing, motsvarande utgifterna för två ordinarie dövstumslärartjänster.

Vidare syntes en ordinarie lärartjänst i kunskapsämne vid dövstumskolan i Vänersborg, som tilldelats 10 dylika tjänster, kunna indragas från och med nästa läsår. Genom sammanslagning av klassavdelningar erfordrades för detta läsår endast 10 lärare mot förut beräknade 11. Då en lärare vid slutet av vårterminen 1940 avginge med pension, syntes dennes tjänst kunna indragas och ersättas med en nu befintlig extra ordinarie lärartjänst.

För budgetåret 1940/41 hade tidigare begärts 13 extra ordinarie lärartjänster i kunskapsämne. Genom sammanslagning av klassavdelningar vid dövstumskolorna i Gävle och Örebro torde detta antal kunna minskas med 2 tjänster.

Genom de ovan föreslagna indragningarna skulle sålunda antalet lärartjänster i kunskapsämne vid dövstumsskolorna under budgetåret 1940/41 komma att uppgå till 55 ordinarie och 11 extra ordinarie i stället för tidigare föreslagna 58 respektive 13.

Av övriga för ifrågavarande budgetår begärda lärartjänster vid dövstumskolorna funne sig överstyrelsen icke kunna föreslå någon minskning.

Överstyrelsen ville emellertid i anslutning härtill framhålla, att överstyrelsen såsom bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda dövstumslärare äskat ett belopp av 12,700 kronor för budgetåret 1940/41. Anslagsäskandet vore beroende därav, att två ordinarie lärare vid före detta tredje dövstumskoldistriktet i Lund, Evert Lundberg och Ebba Sjölin Borgström, vägrat övergå till statstjänst, ehuru de erbjudits

tjänstgöring vid upptagningskolan i Lund. Överstyrelsen ifrågasatte, huruvida icke under nuvarande ekonomiska situation åtgärd borde vidtagas i syfte att hindra ifrågavarande båda lärare från att uppbära lön utan arbete. Överstyrelsen kunde såsom eventuellt möjlig utväg i denna riktning ifrågasätta förslag från Kungl. Maj:ts sida till 1940 års riksdag att ställa två av lärartjänsterna vid upptagningskolan i Lund till Malmöhus läns landstings förfogande. Om så skedde kunde landstinget omedelbart beordra de båda nämnda lärarna till tjänsterna i fråga och därmed skulle ifrågavarande anslagspost kunna inbesparas.

Beträffande statsbidrag till avlöning åt sistberörda två lärare må erinras om att Kungl. Maj:t under punkten 174 i 1940 års åttonde huvudtitel föreslagit riksdagen att såsom bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda dövstumslärare för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 12,700 kronor. I fråga om nämnda statsbidrag har förekommit bland annat följande:

Enligt lag den 31 maj 1889 voro landsting och stadsfullmäktige i de städer, som icke deltaga i landsting, skyldiga att föranstalta om undervisning åt dövstumma barn. Landstingsområdena och städerna indelades i dövstumskoldistrikt. Tredje distriktet, som hade en dövstumskola i Lund, omfattade Kristianstads län, Malmöhus län, Malmö stad, Hälsingborgs stad och Blekinge län. Enligt beslut vid 1938 års riksdag upphävdes nämnda lag och staten övertog ansvaret för dövstumundervisningen. I anslutning härtill övertog staten dövstumskolan i Lund. Vid statsövertagandet förut-sattes, att dövstumslärarna skulle finna det med sin fördel förenligt att övergå i statstjänst. I varje fall åsyftades att skapa garantier för att lärarna ej skulle lida minskning i sina löneförmåner på grund av övergång till statstjänst. I händelse någon ordinarie lärare icke skulle komma att övergå till tjänstgöring vid statlig dövstumskola utan uppföras å indragningsstat hos något landsting, skulle statsbidrag utgå till lärarens avlöning i den mån läraren på grund av anställningsvillkoren eller förhållandena i övrigt kunde ifråga om nämnda avlöning gentemot huvudmannen göra gällande rättsligt grundade anspråk (jfr propositionen 212/1938, sid. 76 ff., och riksdagens skrivelse 241/1938, sid. 11).

De ifrågavarande ordinarie lärarna vid tredje distriktets dövstumskola i Lund, Evert Lundberg och Ebba Sjölin Borgström, antogos den 27 december 1929 respektive den 31 december 1930 av styrelsen för tredje dövstumskoldistriktet till ordinarie lärare vid dövstumskolan i Lund med rättighet att tillgodonjuta de löneförmåner, vilka utginge till lärare i bokliga ämnen vid skolorna inom sagda distrikt, och med skyldighet att ställa sig noggrant till efterrättelse såväl gällande författningar angående dövstumundervisningen i riket som även det för skolorna antagna reglementet och de för lärarpersonalen för det dåvarande eller framdeles utfärdade instruktioner. Nämnda lärare förklarade sig icke vilja övergå till tjänstgöring vid statlig dövstumskola, oaktat de erbjödos att fortsätta sin tjänstgöring vid dövstumskolan i Lund efter denna förstatligande. De ha därför uppförts å indragningsstat hos landstinget i Malmöhus län, varefter landstinget begärt statsbidrag till deras avlöning. I ärendet hörda myndigheter ha ansett lärarna kunna gentemot vederbörande landsting göra gällande rättsligt grun-

dade anspråk på hela deras kontanta grundlön, inklusive rörligt tillägg, jämte vid tiden för överflyttningen intjänade ålderstillägg. Statsbidrag skulle utgå med belopp, motsvarande nämnda löneförmåner, vilka beräknats till sammanlagt 12,700 kronor.

Statsutskottet vid 1939 års riksdag yttrade i sitt utlåtande nr 8 (sid. 118), att utskottet hade den uppfattningen, att ifrågavarande två befattningshavares handlingssätt måste betecknas såsom synnerligen anmärkningsvärt. Varken deras ålder eller andra omständigheter torde enligt vad utredningen i ärendet gäve vid handen lägga hinder i vägen för deras fortsatta lärarverksamhet.

Rörande orsaken till att de icke velat övergå till statstjänst ha Lundberg och Ebba Sjölin Borgström i särskilda yttranden, vilka äro i huvudsak likalydande, anført bland annat: En övergång skulle i flera avseenden innebära försämringar i jämförelse med de förmåner, som tillförsäkrats dem i egenskap av lärare vid tredje dövstumskoldistriktets skola. Visserligen skulle någon minskning i de direkta löneförmånerna ej åsamkas dem, men garantier hade ej skapats för att de efter övergången finge behålla vissa andra förmåner, som tillförsäkrats dem i landstingets tjänst men som antingen icke alls eller också endast indirekt kunde rubriceras såsom löneförmåner. Såsom exempel nämndes, att de statliga lärarna vore underkastade flyttningsskyldighet, att pensionsavgifterna skulle ökats utan motsvarande verklig förbättring i pensionsförhållandena, att de enligt landstingets bestämmelser ej behöfve vidkännas löneavdrag under första månaden av sjukledighet samt att det statliga dyrtidstillägget ej hade lika fast karaktär som dem tillkommande rörligt tillägg. Vidare anfördes, att de statliga lärarnas lönegradsplacering framkallat besvikelse. Därjämte hade nedläggandet av Råbylunds dövstumskola minskat möjligheterna till extra inkomster. I tjänstgöringshänseende skulle den statliga tjänsten ha varit mindre fördelaktig än den förutvarande.

Kungl. Maj:t har ännu icke meddelat beslut om statsbidrag till Malmöhus läns landsting för bestridande av de på nämnda båda lärare belöpande lönekostnaderna. Enligt handlingarna i ärendet har landstinget förskotterat lönerna från och med den 1 juli 1938, därvid utbetalats för senare halvåret 1938 och för år 1939 ett belopp av 18,013 kronor 95 öre förutom pensionsavgifter med 1,234 kronor 50 öre.

Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott har icke funnit något vara att från landstingets synpunkt erinra mot skolöverstyrelsens förenämnda förslag under förutsättning, att staten komme att svara för de förpliktelser, landstinget komme att åtaga sig gentemot lärarna.

Statskontoret har förklarat sig vilja livligt förorda nämnda förslag. Såvitt statskontoret kunde finna, syntes förslaget innebära en framkomlig utväg att bereda de två lärarna vid f. d. tredje dövstumdistriktet mot deras löneförmåner svarande tjänstgöringsmöjligheter med bibehållande av anställningen i landstingets tjänst.

Departementschefen.

Förslaget om inrättande av nya *ordinarie tjänster* kan jag icke nu tillstyrka. Fastmer torde i enlighet med skolöverstyrelsens i yttrandet över de i departementspromemorian framställda förslagen antalet ordinarie lärare i

kunskapsämne böra minskas med tre till 55, i följd varav anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat bör minskas med kostnaden för tre lärare i kunskapsämne, 21,500 kronor. Vidare lärers anslagsposten böra minskas med avlöningen för en sjuksköterska, 3,000 kronor, enär sjukskötersketjänsten vid fortsättningsskolan i Växjö, vilken tjänst enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 februari 1940 icke skall uppehållas under innevarande budgetår, i avbidan på utredning om befattningens indragning eller omändring till sjukvårdsbiträdestjänst ej heller under nästa budgetår torde komma att uppehållas. Innan sådan utredning verkställts, torde dock nämnda sjuksköterskebefattning icke böra uteslutas ur personalförteckningen.

Överstyrelsen har ifrågasatt, om icke två av lärartjänsterna vid dövstumskolan i Lund kunde ställas till Malmöhus läns landstings förfogande i syfte att bereda sysselsättning åt de två lärare, Evert Lundberg och Ebba Sjölin Borgström, vilka icke velat övergå till statstjänst vid statens övertagande av dövstumundervisningen utan nu åtnjuta lön å indragningsstat hos landstinget. Detta förslag, som av landstinget lämnats utan erinran, synes på av skolöverstyrelsen och statskontoret anförda skäl kunna biträdas. Härvid förutsättes, att de båda ifrågavarande lärarna, med bibehållande av sina nuvarande löne- och pensionsförmåner, erhålla en tjänstgöring av samma omfattning och art, som ålegat dem i egenskap av lärare vid tredje dövstumskoldistriktets skola. Deras löneförmåner torde böra fortfarande bestridas av landstinget, som för ändamålet bör på avsett sätt erhålla statsbidrag, att avföras från förutnämnda anslag å 12,700 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, om riksdagen lämnar vad nu anförts utan erinran, träffa erforderlig överenskommelse med landstinget och vidtaga de åtgärder i övrigt, som erfordras för genomförande av överstyrelsens förslag.

Därest nämnda anordning kommer till stånd, minskas belastningen å det nu förevarande anslaget till avlöningar vid dövstumskolorna därigenom, att två lärartjänster kunna indragas. Enligt vad från skolöverstyrelsen upplysts, finnas för närvarande, utöver de förutnämnda, tre vakanta ordinarie lärartjänster, som uppehållas av icke-ordinarie lärare. På närmare utredning bör bero, vilka av de sistnämnda ordinarie och icke-ordinarie tjänsterna som böra indragas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela jämväl de i detta avseende erforderliga bestämmelserna. Vid beräkningen av förevarande anslag för budgetåret 1941/42 kan anslaget anpassas efter den minskning i medelsåtgången, som härigenom ernås.

Anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat borde således för nästa budgetår uppföras med (745,600 — 21,500 — 3,000 =) 721,100 kronor. Emellertid bör anslagsposten i enlighet med de för beräkning av avlöningsstater för nästa budgetår tillämpade principerna å ena sidan minskas med belopp, motsvarande höjningen av det rörliga tillägget,

och å andra sidan jämkas på grund av den förutnämnda löneklassuppflyttningen för de kvinnliga lärarna. Enligt inom ecklesiastikdepartementet utförda beräkningar bör posten med beaktande av vad sålunda anförts, uppskattas till 680,000 kronor, vilket innebär en minskning av det för innevarande budgetår anvisade beloppet med $(745,600 - 680,000 =) 65,600$ kronor.

Vad beträffar framställningen om höjning av vissa *arvoden*, förordar jag, att läkararvodet vid skolan å Broby höjes från 400 till 650 kronor. Däremot torde motsvarande arvode vid skolan i Gävle icke böra höjas, enär kostnaderna för fri läkarvård åt genom omförmälda kollektivavtal avlönad personal avses skola i annan ordning ersättas. Enligt vad jag inhämtat, kunna de arvoden å vardera 500 kronor, som utgå till ögon- och öronläkare vid skolan å Manilla, indragas och kostnaden för denna sjukvård i stället bestridas från vederbörande post i omkostnadsstaten med omkring 500 kronor. I fråga om tandläkararvodena ansluter jag mig till statskontorets förslag och förutsätter därför, att det till Vänersborgsskolan anvisade beloppet, 600 kronor, höjes till 1,000 kronor samt att tandläkararvodet vid Brobyskolan ökas från 300 kronor till 400 kronor. De belopp, som erfordras för tandvården vid skolorna i Örebro och Växjö, nu beräknade till sammanlagt 1,300 kronor, torde på av statskontoret anförda skäl böra i fortsättningen bestridas från omkostnadsstaten. För detta ändamål ämnar jag under nästföljande punkt i enlighet med statskontorets förslag beräkna 1,950 kronor. I övrigt kan jag under nuvarande förhållanden icke biträda de av överstyrelsen framställda förslagen rörande ändrad disposition av den i avlöningsstaten upptagna posten till Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Grundbelopp. Denna post, nu 34,225 kronor, bör alltså minskas med 1,550 kronor till 32,675 kronor.

Efter förhandlingar mellan skolöverstyrelsen och civilförvaltningens personalförbund angående arbets- och löneförhållandena för *vårdar- och tjänstepersonalen* vid dövstumskolorna har kollektivavtal ingåtts mellan dövstumskolstyrelserna och personalförbundet med tillämpning från och med den 1 juli 1939 till och med den 30 juni 1941. Överstyrelsen anhöll sedermera om anslag till bestridande av de härav föranledda merkostnaderna. En reglering av förhållandena på detta område vore enligt överstyrelsen i hög grad önskvärd. Såsom av handlingarna framgår, underställdes emellertid ärendet Kungl. Maj:t under sådana former, att en förutsättningslös omprövning icke var möjlig. På grund av vad i ärendet förekommit medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 29 september 1939, att den i avlöningsstaten upptagna posten å 256,000 kronor till grundavlönningar till övrig icke-ordinarie personal finge för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1939/40 överskridas med högst 80,000 kronor. För ifrågavarande personal har överstyrelsen beräknat avlöningskostnaden under nästa budgetår till 266,443 kronor 50 öre, däri inbegripen viss av kollektivavtalet icke berörd men till

samma kategori hänförlig personal. Då till grundavlöningar till icke-ordinarie lärarpersonal enligt överstyrelsens tidigare beräkningar skulle erfordras 124,600 kronor, skulle alltså för bestridande av de personalutgifter, som nu gäldas ur omförmälda post å 256,000 kronor till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal, för nästa budgetår erfordras närmare 400,000 kronor.

Den ifrågasatta anslagsökningen innebär till en del icke någon verklig merkostnad för statsverket utan en av övergång från netto- till bruttolön föranledd överflyttning av utgifter från omkostnads- till avlöningsanslaget. Den avsevärda utgiftsstegring, som likväl skulle äga rum, torde icke kunna undvikas. Personalbehovet har ingående prövats och har på vissa håll ansetts vara större än det nu beräknade. Jag har intet att erinra mot överstyrelsens kalkyler rörande kostnaderna för vårdar- och tjänstepersonalen och föreslår i likhet med statskontoret och riksräkenskapsverket, under åberopande av vad i motsvarande hänseende i det föregående anförts beträffande läroanstalterna för blinda, att dessa kostnader bestridas från en särskild anslagspost, som lämpligen bör benämnas Avlöningar till vårdare och tjänstepersonal och uppföras med förslagsvis 267,000 kronor. I likhet med motsvarande anslagspost i avlöningsstaten för blindanstalterna torde ifrågavarande post böra uppdelas i två delposter, vilka jag i enlighet med av överstyrelsen under hand lämnade uppgifter beräknar till 236,000 kronor för grundavlöningar m. m. och 31,000 kronor för avlöningsförhöjningar m. m. Liksom motsvarande poster i avlöningsstaten för läroanstalterna för blinda torde nämnda båda delposter böra anvisas förslagsvis. Grundavlöningsposten torde dock böra maximeras av Kungl. Maj:t. Till frågan om den minskning av omkostnadsanslaget, som föranledes genom omförmälda kollektivavtal, återkommer jag i det följande.

Kostnaderna för *grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal* ha av överstyrelsen ursprungligen som nämnts beräknats till 124,600 kronor. Sedermera har överstyrelsen dock förklarat, att denna post skulle kunna minskas med ett belopp, motsvarande kostnaden för två extra arbetslärare vid fortsättningsskolan i Gävle och fem timlärartimmar vid specialskolan därstädes. I stället skulle viss övertidsersättning utgå till arbetslärarna vid specialskolan. Frågan om och i vad mån sådan ersättning bör utgå torde få i vanlig ordning prövas av Kungl. Maj:t. Med hänsyn till vad av överstyrelsen anförts torde nämnda belopp å 124,600 kronor kunna minskas med 8,000 kronor. Vidare bör delposten i enlighet med överstyrelsens senast avgivna förslag minskas med kostnaden för avlöning åt två extra ordinarie lärare i kunskapsämne eller med 10,300 kronor. Då jag avstyrkt överstyrelsens förslag om inrättande av vissa nya ordinarie tjänster, föreslår jag, att under förevarande delpost även för budgetåret 1940/41 beräknas grundlön för ett extra ordinarie skriv- och bokföringsbiträde vid skolan i Vänersborg, 3,348 kronor, och för en vaktmästare vid skolan i Växjö, 2,000 kronor. I övrigt har jag intet att erinra mot överstyrelsens be-

räkningar av ifrågavarande delpost, som alltså bör uppföras med $(124,600 - 8,000 - 10,300 + 3,348 + 2,000 =)$ i runt tal 112,000 kronor. Minskningen — 144,000 kronor — i jämförelse med det för innevarande budgetår anslagna beloppet hänför sig huvudsakligen till utbrytningen till en särskild post av avlöningskostnaden för vårdar- och tjänstepersonalen. För *avlöningsförhöjningar m. m.* åt nu ifrågavarande personal lärer böra uppföras ett belopp av 9,000 kronor, d. v. s. 1,000 kronor mindre än för innevarande budgetår.

Med hänsyn till nu gällande bestämmelser torde för *rörligt tillägg* i stället för det nu uppförda beloppet, 61,625 kronor, böra beräknas 75,000 kronor eller, för avrundning av avlöningsstatens slutsumma, 74,275 kronor, innebärande en anslagsökning med 12,650 kronor.

I övrigt ifrågasätter jag icke någon ändring i den nu gällande avlöningsstaten. Anslaget torde således för nästa budgetår böra höjas med $(-65,600 - 1,550 + 267,000 - 144,000 - 1,000 + 12,650 =)$ 67,500 kronor till $(1,119,500 + 67,500 =)$ 1,187,000 kronor.

16. Förslagsanslaget till Dövstumskolorna:

Omkostnader.

Detta anslag är nu uppfört med 543,000 kronor. Anslagsdispositionen framgår av sid. 536 f. i statsliggaren för budgetåret 1939/40.

Skolöverstyrelsen har hemställt, att anslaget för nästa budgetår måtte höjas med 52,000 kronor. Överstyrelsen har anfört, att enligt det under nästföregående punkt omnämnda kollektivavtalet för vårdar- och tjänstepersonalen vid dövstumskolorna denna personal, som tidigare åtnjutit vissa naturaförmåner, såsom fri bostad, kost m. m., skulle betala ersättning därför. Av ersättningen för bostad skulle den del, som avsåge rena bostadsvärdet, inlevereras till byggnadsstyrelsen och sålunda icke redovisas å omkostnadsstaten, medan ersättning för värme och lyse borde uppföras såsom inkomst å denna stat. Ersättning för tvätt och kost borde även redovisas såsom inkomst å omkostnadsstaten. Över skolöverstyrelsens framställning har statskontoret avgivit utlåtande, därvid statskontoret med hänsyn till krisläget föreslagit vissa besparingar. Med anledning av vad statskontoret anfört har överstyrelsen avgivit utlåtande, däri överstyrelsen förklarar sig med hänsyn till det statsfinansiella läget på de flesta punkter intet ha att erinra mot de av statskontoret föreslagna besparingarna. I fråga om vissa utgiftsposter har överstyrelsen särskilt yttrat sig, varför redogörelse lämnas i det följande.

I fråga om de av överstyrelsen beträffande de särskilda posterna i omkostnadsstaten föreslagna beloppen och de belopp, varom jag i det följande kommer att hemställa, torde få hänvisas till följande uppställning:

Utgifter:	For	Av skol-	Av departe-
	budgetåret 1989/40 anvisat belopp	överstyrelsen för budgetåret 1940/41 ursprung- ligen föreslaget belopp	mentsche- fen för budgetåret 1940/41 föreslaget belopp
1. Expenser:	Kronor.	Kronor.	Kronor.
a. Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	87,950	91,150	90,000
b. Övriga expenser	14,700	14,100	12,000
2. Övriga utgifter:			
a. Undervisnings- och arbetsmateriel, <i>förslagsvis</i> . .	53,200	63,700	50,000
b. Inventarier och maskiner	22,640	47,640	10,000
c. Tvätt och renhållning, <i>förslagsvis</i>	17,200	18,700	18,200
d. Sjukvård och tandvård samt bad	13,650	14,950	15,900
e. Kosthåll, <i>förslagsvis</i>	195,500	211,770	211,700
f. Utackordering av elever, <i>förslagsvis</i>	99,560	99,260	99,300
g. Beklädnad för elever, <i>förslagsvis</i>	62,000	61,520	55,000
h. Flitpengar åt fortsättningsskolelever, <i>förslagsvis</i>	8,300	12,960	11,000
i. Parkers underhåll	3,000	3,000	1,500
j. Körslor vid dövstumskolan å Manilla	600	—	—
k. Bibliotek	—	2,550	1,300
l. Livränta åt forra ägarinnan av Broby gård . . .	2,000	2,000	2,000
m. Om- och tillbyggnad å Broby gård	—	62,000	—
3. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	7,000	7,000	7,000
	Säger 587,300	712,300	584,900
<i>Sarskilda uppbördsmedel:</i>			
1. Ersättning för värme och lyse i tjänstebostäder . .	—	7,590	7,600
2. Ersättning för tvätt åt personal	—	3,255	3,300
3. Ersättning för kost åt personal	—	59,488	60,000
4. Från fortsättningsskolan i Vänersborg försålda arbeten	37,800	41,500	41,500
5. Nettoinkomst från lantbruket och trädgården vid fortsättningsskolan å Broby	6,500	6,500	6,500
	Summa 44,300	118,333	118,900
	Nettoutgift kronor 543,000	593,967	466,000
	eller avrundat	595,000	

Av myndigheternas yttranden må återgivas följande:

Bränsle, lyse och vatten. Då de planerade ombyggnads- och reparationsarbetena vid dövstumskolan i Örebro kunde väntas vara slutförda vid början av höstterminen 1940, anser överstyrelsen en ökning av utgifterna under denna post med 1,000 kronor till 5,500 kronor komma att äga rum. Vidare föreslår överstyrelsen höjning av utgiftsposten för skolan i Vänersborg, där bostad för ett 50-tal elever måste hyras utanför skolan, med 2,200 kronor till 19,950 kronor. Statskontoret ifrågasätter beträffande sistnämnda skola, om icke med hänsyn till tidigare belastning anslaget till skolan kan bestämmas till allenast 18,500 kronor.

Övriga expenser. Den nu såsom en särskild utgiftspost upptagna kostnaden för körslor vid Manillaskolan å 600 kronor har överstyrelsen inräknat i förevarande post. Å andra sidan har överstyrelsen överfört inalles 2,550 kronor, som nu av posten till övriga expenser utgå till biblioteksändamål, till en särskild post för bibliotek. Statskontoret har särskilt framhållit, att vid anslagsberäkningen hänsyn borde tagas till överföringen av expenskostnader till sistnämnda post.

Undervisnings- och arbetsmateriel. De ökning, som be-
gärs i fråga om denna post, bero enligt överstyrelsen på att lärjungantalet
ökats eller beräknas komma att ökas och på att anskaffningen av dylik
materiel under åren före skolornas förstatligande i viss mån försumrats.
Statskontoret föreslår vissa minskningar.

Inventarier och maskiner. Överstyrelsen anför, att Manilla-
skolans inventarier äro starkt förslitna och föga tidsenliga. För dövstum-
lärarseminariet begäres ett engångsanslag å 2,500 kronor för inköp av
audiometer, elektrisk hörapparat samt diverse instrument för upptagande
och registrering av ton- och språkljudvibrationer. Gävleskolans gymnastikal
uppgives vara i trängande behov av reparation. Vid samma skola be-
hövas symaskiner m. m. Ökning av elevantalet vid skolan i Växjö anses
böra medföra höjning av anslaget till denna skola. Styrelsen för Örebro-
skolan har uppgivit, att på grund av förslitning o. d. en effektiv nyanskaff-
ning av skolmöbler samt maskiner och övriga redskap behöves. Översty-
relsen tillstyrker för detta ändamål och för anskaffning av en radioanlägg-
ning med hörsel förstärkare en höjning av skolans anslag med 18,200 kro-
nor till 21,000 kronor. Statskontoret anser de av överstyrelsen förordade
beloppen kunna sänkas beträffande flertalet skolor. Med anledning av ett
uttalande av statskontoret har överstyrelsen sedermera förordat minskning
av det för Örebro skolan beräknade beloppet med 10,000 kronor.

Sjukvård, tandvård och bad. Statskontoret anser, att de av
överstyrelsen för skolorna i Gävle och Härnösand upptagna beloppen böra
minska med tillhoppa 1,500 kronor. Å andra sidan böra anslagen till sko-
lorna i Växjö och Örebro i enlighet med statskontorets under nästföre-
gående punkt återgivna hemställan ökas med vissa kostnader för tandvård,
tillhoppa 1,950 kronor. Förevarande post skulle alltså minska med 450
kronor i förhållande till överstyrelsens kalkyler.

Kosthåll. Överstyrelsen framhåller, att livsmedelskostnaderna un-
der det gångna året stegrats. Enligt förutnämnda kollektivavtal skall vår-
dar- och tjänstepersonalen såsom ersättning för kost vidkännas löneavdrag
med belopp, varierande mellan kronor 1:10 och 1:50 per dag. Statskonto-
ret ifrågasätter, om icke — i likhet med vad som föreskrivits i fråga om
vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte — en bestämmelse
bör meddelas, att skolorna för kosthållet icke skola få använda större be-
lopp än som motsvarar inflytande inkomster av kostersättning med till-
lägg av det för kosthåll till eleverna beräknade beloppet.

Flitpengar åt fortsättningssskolelever. Statskontoret
föreslår, att det av överstyrelsen beräknade beloppet minska med 1,960
kronor.

Bibliotek. Ehuru lämplig boksamling kan beredas skolorna genom
medel från posten till expenser, anser överstyrelsen en särskild post för
ändamålet böra upptagas, då den blivande stadgan för dövstumskolorna
väntades komma att innehålla en föreskrift, att bibliotek bör finnas vid
varje läroanstalt. Statskontoret förordar någon reduktion av denna post.

Departement-
schefen.

Ökningen för nästa budgetår av de i omkostnadsstaten upptagna utgif-
terna skulle, fränsett kostnaden för byggnadsarbeten å Broby gård, enligt
överstyrelsens ursprungliga beräkning utgöra 63,000 kronor. Att det för
nämnda budgetår erforderliga anslaget icke beräknats till ett i motsvarande
grad höjt belopp beror på att ersättning för vissa vårdar- och tjänsteper-

sonalen tillkommande naturaförmåner hädanefter på grund av den under nästföregående punkt omförmälda löneregleringen för denna personal skall redovisas såsom inkomst å omkostnadsstaten. Den härigenom uppstående minskade belastningen å förevarande anslag motsvaras av en ökning av dövstumskolornas avlöningsanslag.

Vad beträffar beräkningen av de olika utgiftsposterna må följande anföras:

Då byggnadsarbetena vid dövstumskolan i Örebro torde komma att utföras under de förutsättningar, som gälla för anslag å beredskapsstat, synas arbetena icke kunna beräknas vara slutförda inom den tid, som av överstyrelsen angivits. Det av överstyrelsen till *bränsle, lyse och vatten* beräknade beloppet torde på grund härav kunna minskas med 1,000 kronor och nämnda belopp bestämmas till i runt tal 90,000 kronor.

Posten till *övriga expenser* bör — liksom motsvarande medel till andra statliga anstalter — minskas med omkring 10 procent. Med beaktande härutöver av vad av statskontoret yttrats lärer nämnda post böra uppskattas till 12,000 kronor. Under nuvarande statsfinansiella förhållanden bör anskaffning av *undervisnings- och arbetsmateriel* ske med största återhållsamhet. För ändamålet torde för nästa budgetår böra trots eventuella prisförhöjningar beräknas endast 50,000 kronor.

Av samma skäl föreslår jag, att för *inventarier och maskiner* avses ett belopp av allenast 10,000 kronor, vilket bör tagas i anspråk endast för de mest trängande utgifterna. Den i övrigt planerade anskaffningen av inventarier och maskiner torde böra uppskjutas till en för statsverket lägligare tidpunkt. För *sjukvård och tandvård samt bad* beräknar jag i anslutning till vad av statskontoret anförts och av mig under nästföregående punkt yttrats ett belopp av i runt tal 15,900 kronor. Vad angår posten till *kosthåll*, har jag intet att i princip erinra mot den av statskontoret ifrågasatta begränsningsföreskriften. Denna fråga torde böra av Kungl. Maj:t framdeles tagas under överbäggande. Posten till *beklädnad för elever* lärer av statsfinansiella skäl böra begränsas till 55,000 kronor och posten till *parkers underhåll* av samma anledning nedbringas till 1,500 kronor. För *biblioteksändamål* kan jag icke beräkna högre belopp än 1,300 kronor.

För de ifrågasatta ny-, om- och tillbyggnadsarbetena vid fortsättnings-skolan å *Broby gård* torde medel icke böra upptagas å omkostnadsstaten. Jag erinrar, att Kungl. Maj:t i särskild proposition till riksdagen hemställt om anvisande av anslag för detta ändamål.

I övrigt biträder jag föreliggande beräkningar av de å omkostnadsstaten uppförda utgiftsposterna och ifrågasätter beträffande inkomstposterna endast vissa smärre jämkningar. Förevarande anslag bör enligt sammanställningen i det föregående upptagas med 466,000 kronor, innebärande en anslagsminskning med 77,000 kronor.

17. Förslagsanslaget till Tekniska läroverk: Avlöningar.

Detta anslag är nu uppfört med 1,183,000 kronor och disponeras jämlikt personalförteckning och avlöningsstat, vilka med därtill hörande bestämmelser återfinnas å sid. 539 ff. i statsliggaren för budgetåret 1939/40.

Skolöverstyrelsen har hemställt om ett anslag å 1,222,600 kronor för budgetåret 1940/41.

Beträffande de i avlöningsstaten ingående olika posterna ha ifrågasatts följande ändringar:

Posten å 692,000 kronor till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat föreslås höjd med 32,500 kronor. Anslagshöjningen belöper på förslag om inrättande av tre nya lektorstjänster, två vid tekniska gymnasiet i Norrköping och en vid tekniska läroverket i Stockholm, samt om uppflyttning av en vaktmästare vid tekniska gymnasiet i Norrköping från lönegraden A 6 till A 7.

Styrelsen för tekniska läroverket i Stockholm har till stöd för förslaget om inrättande av en lektorstjänst vid nämnda läroanstalt anfört följande:

Om 1940 års riksdag ej anvisade medel till en tredje lektorstjänst vid läroverket, skulle under läsåret 1941—42, då den för skolan planerade nybyggnaden toges i bruk, endast två lektorer finnas vid läroverket, trots att elevantalet då närmade sig 600. Endast cirka 9 procent av undervisningen skulle då komma att omhändervaras av ordinarie lärare. Även om dessa förhållanden torde sakna motsvarighet vid något annat allmänt eller statligt tekniskt läroverk i Sverige, skulle under nuvarande förhållanden en provisorisk anordning med nästan enbart timlärare under något år ej erbjuda oöverkomliga hinder. Väsentligt större bleve däremot svårigheterna vid ordnandet av de tekniska och naturvetenskapliga institutionernas inredning och utrustning.

Vid läroverket skulle tills vidare komma att inredas fem dylika institutioner, nämligen för byggnadsteknik, maskinteknik och elektroteknik samt för fysik och kemi. Det syntes styrelsen ändamålsenligt och önskvärt, att det vid tiden för dessa institutioners tillkomst skulle finnas en lektor, representerande vart och ett av dessa fem ämnen. I annat fall syntes ingen annan utväg stå till buds än att lita till att mer eller mindre tillfälligt anställda timlärare skulle ställa sig till förfogande under inredningsarbetet samt vid anskaffandet av instrument och maskinell utrustning m. m. Dessa uppgifter, som måste bli av den största betydelse för läroverkets framtid och effektivitet, komme att medföra ett avsevärt dagligt extra arbete utöver den för vederbörande lärare stadgade undervisningsskyldigheten.

Då styrelsen varken vågade räkna med en så långt gående beredvilighet hos timlärarna eller hos dem kunde förutsätta tillräcklig kompetens för ett dylikt arbete, kunde styrelsen ej underlåta att uttala de allvarligaste farhågor för att statsanslagen till institutionernas utrustning ej komme att utnyttjas på lämpligaste sätt, varjämte bestående

olägenheter skulle komma att uppstå. Även av andra skäl skulle det vara mycket värdefullt, om de blivande huvudlärarna i respektive ämnen bereddes tillfälle att göra sina intentioner gällande vid institutionernas tillblivelse.

Som föreståndare för de byggnadstekniska och maskintekniska institutionerna komme innehavarna av de två redan beviljade lektoraten att fungera. Då läroverkets rektor vore fysiker, torde även inredandet av de fysiska och kemiska institutionerna kunna påbörjas utan medverkan av andra ordinarie lärare.

Den elektrotekniska institutionens ordnande på ett tillfredsställande sätt kunde enligt styrelsens mening däremot ej ske utan medverkan av den blivande lektorn i elektroteknik; detta med hänsyn till denna institutions betydande storlek och komplicerade struktur samt den därför erforderliga sakkunskapen och det aldrig sinande arbetet vid institutionens utformning.

Av dessa skäl torde det ej vara möjligt att för ändamålet anlita tillfällig sakkunskap. Men även om detta läte sig göra, torde kostnaden härför allra minst komma att uppgå till samma belopp som skillnaden mellan ett års lektorslön och motsvarande timlärararvode.

Då redan under innevarande läsår elever intagits i den elektrotekniska aftonfackskolan, kunde ej heller inredandet av den elektrotekniska institutionen uppskjutas.

Vad angår förslaget om höjd löneställning för en vaktmästare, må erinras, att enligt gällande bestämmelser nu finnas två vaktmästare vid tekniska gymnasiet i *Norrköping*, varav en i lönegraden A 6. Genom beslut den 9 juni 1939 har Kungl. Maj:t anbefallt skolöverstyrelsen att — med beaktande av vad i ämnet av riksdagen i skrivelse nr 355/1939 anförts — verkställa förnyad utredning rörande löneställningen för vaktmästarna vid detta gymnasium ävensom att med sagda utredning och förslag i ämnet till Kungl. Maj:t inkomma i samband med anslagsäskanden för budgetåret 1940/41. Överstyrelsen har efter i ämnet verkställd utredning, beträffande vilken hänvisas till handlingarna, funnit sig böra förorda, att den nuvarande tjänsten i lönegrad A 6 vid ifrågasvarande läroverk överföres till lönegrad A 7.

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, är för innevarande budgetår uppförd med 17,000 kronor. Överstyrelsen har räknat med följande höjningar, inalles 850 kronor, av de ur posten utgående arvodesbeloppen, nämligen *dels* av anslagsmedlen å 6,000 kronor till arvoden åt skolläkare med 450 kronor, av vilket belopp 70 kronor betingas av förslag om inrättande av en parallellavdelning i första årskursen vid tekniska gymnasiet i *Borås* (jfr nedan) och återstoden huvudsakligen av ökat elevantal i övrigt, *dels* av anslagsmedlen å 3,500 kronor till arvoden åt bibliotekarier med 100 kronor på grund av ökat elevantal, *dels* av anslagsmedlen å 7,500 kronor till arvoden åt bokförings- och skrivbiträden åt rektorer med 300 kronor på grund av ökat elevantal.

Vid beräkningen av delposten till Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal: Grundavlöningar m. m. har överstyrelsen förutsatt, att de för läsåret 1939/40 anordnade parallellklasserna skulle bibehållas även under läsåret 1940/41, i huvudsak endast med den skillnaden, att vid tekniska gymnasiet i Göteborg antalet parallellklasser i andra årskursen skulle ökas med en och i första årskursen minskas med en samt att vid tekniska gymnasiet i Borås skulle anordnas en parallellklass i första årskursen. Sistnämnda förslag motiveras med att antalet avvisade inträdessökande vid tekniska gymnasiet i Borås en följd av år varit stort. Av handlingarna inhämtas vidare, att vid tekniska läroverket i Stockholm under innevarande läsår endast tre av fem beräknade klassavdelningar med aftonundervisning komma att upprätthållas, detta beroende på att antalet inträdessökande icke motsvarat det beräknade. Då det emellertid möjligen enligt överstyrelsens mening kunde förväntas, att antalet inträdessökande komme att ökas till ett följande år, sedan denna undervisningsmöjlighet kommit till mera allmän kännedom, har överstyrelsen ansett sig böra för budgetåret 1940/41 räkna med fem aftonavdelningar nyintagna elever samt tre avdelningar i andra årskursen i aftonskolan. Slutligen har överstyrelsen vid anslagsberäkningarna förutsatt, *dels* att omförmälda tre ordinarie lektorstjänster skulle inrättas, *dels* att de ur delposten till grundavlöningar utgående anslagsmedlen å 3,400 kronor till övningar i lantmåteri skulle ökas med 300 kronor på grund av svårigheterna i vissa fall att hålla kostnaderna inom anslagsbeloppets ram och med 500 kronor för tekniska läroverket i Stockholm, där sådana övningar för första gången anordnas höstterminen 1940, *dels ock* att de ur delposten utgående anslagsmedlen å 1,900 kronor till föredrag om arbetarskydd och hygien skulle ökas med 600 kronor i syfte att bereda möjligheter till sådan undervisning vid tekniska läroverken i Göteborg och Stockholm. Från dessa utgångspunkter har förevarande delpost uppskattats till förslagsvis 434,000 kronor, innebärande en höjning med 24,900 kronor.

Delposten till rörligt tillägg kan enligt överstyrelsens beräkningar minskas med 15,300 kronor till 51,000 kronor.

Såsom särskilda uppbördsmedel upptages under förevarande avlöningsanslag nu ett belopp av 20,000 kronor, belöpande på hyror och hyresersättningar m. m. Beträffande beräkningen för nästa budgetår av dessa medel yttrar överstyrelsen:

De hyror, som skulle erläggas av rektorer, vilka bebodde av kommunen tillhandahållna tjänstebostäder, respektive de kontanta hyresersättningar, som det ålåg kommun att erlægga, där tjänstebostad för rektor icke tillhandahölls, beräknades till 18,400 kronor.

Vad beträffade uppbörden till statsverket av hyror för vaktmästarnas bostäder, finge överstyrelsen anföra följande.

Vid vissa av de tekniska läroverken innehade vaktmästarna tjänstebostad, vilken tillhandahållits av vederbörande kommun. I dylikt fall torde på grund av gällande bestämmelser fastställt hyresbelopp m. m. redovisas såsom uppbördsmedel. Detta gällde beträffande en vaktmästare i Borås, en i Göteborg, två i Härnösand samt två i Örebro. Detsamma syntes även böra gälla i fråga om vaktmästaren i Eskilstuna samt de tre vaktmästarna vid tekniska läroverket i Malmö, ehuru vid dessa läroverk tillhandahållandet av tjänstebostad hittills synbarligen betraktats såsom en av kommunen beviljad extra förmån för ifrågasvarande personal.

Vid tekniska gymnasiet i Norrköping innehade maskinisten tjänstebostad, för vilken hyra skulle erläggas till statsverket. Vaktmästaren åtnjote fri bostad i skolfastigheten. Bostadsförmånen utgjorde del av hans avlöning som vaktmästare vid Ebersteinska söndags- och aftonskolan. Då skolfastigheten ägdes av sistnämnda skola, vilken i densamma bedreve undervisningsverksamhet i aftonkurser, syntes denna skola icke kunna fränkännas rätten att utnyttja ifrågasvarande vaktmästarbostad för sitt eget ändamål. Överstyrelsen beräknade därför intet uppbördsbelopp motsvarande hyran för denna bostad.

Rektor vid tekniska läroverket i Västerås uppgåve, att vaktmästaren där icke åtnjote bostadsförmån vid sin tjänst vid läroverket. Staden disponerade befintlig vaktmästarbostad för avlönande av vaktmästaren för hans göromål vid stadens skolor för yrkesundervisning. Även i sistberörda fall funne sig överstyrelsen icke böra beräkna någon hyresuppbörd för vaktmästarens bostad.

Respektive hyresbelopp syntes i allmänhet ännu icke vara i föreskriven ordning fastställda. Överstyrelsen räknade därför med ett uppskattat belopp såsom medeltal, förslagsvis 450 kronor. Härtill skulle då komma ett belopp, motsvarande ersättningen för värme och lyse. Totala hyresuppbörden för ovannämnda tio bostäder skulle då bli $(11 \times 450 =) 4,950$ kronor.

Sammanlagt skulle följaktligen berörda uppbördsmedel kunna beräknas till $(18,400 + 4,950 =) 23,350$ kronor.

Statskontoret har yttrat:

Vad först anginge utökningen av antalet lektorer i Norrköping, ansåge statskontoret starka skäl tala för bifall till överstyrelsens framställning i denna del. I nuvarande läge syntes dock endast ett nytt lektorat därstädes böra inrättas.

Då det måste anses angeläget, bland annat av ekonomiska skäl, att vid utrustningen av det under upprättande varande läroverket i Stockholm de olika fackavdelningarna bleve företrädde av vid läroverket fast anknutna lärare, syntes i och för sig intet vara att erinra mot att ytterligare en lektorstjänst inrättades vid nämnda läroverk. Enligt vad som i annat sammanhang upplysts i ärendet, kunde emellertid den planerade läroverksbyggnaden icke förväntas bli färdig under läsåret 1940/41. Vid nu angivna förhållande måste statskontoret ifrågasätta, om icke med inrättandet av nämnda lektorstjänst tills vidare borde kunna anstå.

Vad anginge vaktmästarbefattningarna vid gymnasiet i Norrköping, funne statskontoret i likhet med överstyrelsen vissa skäl hava anförts för att båda dessa tjänster skulle placeras i lönegraden A 7. Då emel-

lertid under nuvarande förhållanden alla utgiftsökningar borde undvikas, vilka icke kunde anses ifråkomliga, syntes frågan om en ändrad löneställning för den i lönegraden A 6 inplacerade vaktmästaren tills vidare böra ställas på framtiden.

Med hänsyn till den beräknade ökningen av antalet elever vid ifrågavarande läroanstalter ville statskontoret icke motsätta sig den föreslagna höjningen av anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t.

Största delen av höjningen av delposten till grundavlönningar betingades av ett ökat behov av icke-ordinarie lärarkrafter. Även denna ökning motiverades av beräknade stegringar i elevantalet. Statskontoret ville emellertid ifrågasätta, om icke denna kostnadsökning borde väsentligen kunna begränsas, därest alla möjligheter till besparingar utnyttjades. En dylik reduktion syntes motiverad även med hänsyn till ovissheten om de ökningar i elevantalet, som förutsatts, verkligen komme att inträda i nuvarande läge. Då statskontoret förutsatte, att ifrågavarande anslagspost alltjämt skulle betecknas förslagsvis och möjligheter sålunda förefunnes till överskridanden i trängande fall, syntes en dylik snäv beräkning av anslagsposten, förslagsvis till 412,000 kronor, icke böra vara ogenomförbar.

Vidkommande särskilt kostnaderna för övningar i lantmåteri hade ämbetsverket icke funnit tillräckliga skäl anförda för höjning av anslagsbeloppen för de läroverk, vilka för närvarande erhöle medel för detta ändamål. För tekniska läroverket i Stockholm, där dylika övningar för första gången komme att anordnas under nästkommande budgetår, torde ifrågavarande kostnader böra beräknas till 400 kronor. Mot de i framställningen föreslagna beräkningarna av anslagsbeloppen till föredrag om arbetarskydd och hygien till läroverken i Stockholm och Göteborg hade statskontoret intet att erinra.

I anledning av vad i förutnämnda *departementspromemoria* yttrats rörande i nuvarande situation önskvärda besparingsåtgärder har *skolöverstyrelsen* i utlåtande den 3 februari 1940 anfört följande:

Vid de tekniska läroverken föranleddes uppdelningen av en och samma årskurs på flera klassavdelningar antingen av elevantalets storlek eller också av undervisningens differentiering i olika facklinjer. I första årskursen fixerades antalet klassavdelningar av de föreskrifter angående antalet parallellavdelningar, som beträffande varje särskilt läroverk meddelades av Kungl. Maj:t. Överstyrelsen ansåge sig med tanke på den under en följd av år synnerligen starka tillströmningen av inträdesökande och med hänsyn till industriens behov av tekniskt utbildad arbetskraft icke böra föreslå någon inskränkning av antalet parallellavdelningar i första årskursen.

Då undervisningen i första årskursen icke vore differentierad, kunde vederbörande elevers fördelning under läsåret 1940/41 på de olika facklinjer, som vid en del läroverk förekomme, nu icke med visshet bedömas. Under innevarande läsår vore dock samtliga fackavdelningar inom andra årskursen tillfredsställande frekventerade. Någon anledning att förorda indragning av vissa linjer på grund av för lågt elevantal och tillräcklig ledning för bedömande av vilka linjer i så fall i första

hand borde ifrågakomma föreläge sålunda icke enligt överstyrelsens uppfattning.

I andra och i förekommande fall tredje årskursen bestämdes antalet parallellavdelningar automatiskt, då samtliga lärjungar, som intagits i första klassen, givetvis måste beredas möjlighet att fortsätta i de högre klasserna, i den mån de kunde tillgodogöra sig undervisningen. Uppdelningen i fackavdelningar i de högre klasserna genomfördes och beräknades alltså bli genomförd endast i de fall, då den differentierade undervisningen i de speciella fackämnena så krävde. I ett fåtal fall hade elevantalet inom en dylik fackavdelning varit så stort, betydligt mer än 30, att denna måst uppdelas i tvenne parallellavdelningar. Fall hade förekommit, då med överstyrelsens medgivande tvenne fackavdelningar under löpande läsår på grund av minskat elevantal sammanslagits till en undervisningsavdelning, ehuru sammanlagda elevantalet fortfarande överstigit 30, varigenom besparing av utgifter till avlöningar ernåtts. Så vitt överstyrelsen kunnat finna, kunde för närvarande några icke redan förutsedda besparingar i nu berörda avseende icke med någon grad av visshet förutses och beräknas. Elevfördelningen på de olika linjerna under kommande läsår vore dock, som redan anförts, i viss grad oviss, varför möjlighet till eventuella ytterligare besparingar genom en ökad samläsning mellan olika fackavdelningar under vissa förhållanden icke vore helt utesluten.

Frivillig undervisning, medförande kostnader för statsverket, beräknades förekomma under läsåret 1940/41 endast vid tekniska gymnasiet i Göteborg, där undervisning meddelades i sång och musik under tre timmar i veckan. Givetvis skulle denna frivilliga undervisning kunna helt inhiberas. Överstyrelsen hade dock funnit detta allmänkulturella inslag i den eljest strängt fackliga tekniska undervisningen vara av värde. Avlöning till läraren utginge med 176 kronor för veckotimme och läsår eller sammanlagt 528 kronor.

Vad beträffade lärarnas undervisningsskyldighet, hade överstyrelsen i sina riksdagspetita räknat med att lektorerna skulle bestrida ungefärligen 22 veckotimmar i medeltal frånsett ett fall, där vederbörande under de senaste åren med Kungl. Maj:ts medgivande bestritt endast 16 veckotimmar. De vid de flesta tekniska läroverken jämförelsevis begränsade möjligheterna till olika kombinationer medgäve i allmänhet icke, att flertalet lektorer kunde tilldelas maximitjänstgöring, såvida de icke dessutom ålades ett antal övertimmar. I många fall förekomme i själva verket för närvarande, att lektorer sålunda uppehölle undervisning under mer än 24 veckotimmar. En sådan anordning torde i nuvarande läge även kunna anses lämplig. I vissa fall torde totala timantalet inom vederbörandes kompetensområde icke vara tillräckligt för att anordningen skulle bli möjlig. Överstyrelsen ansåge sig därför icke kunna räkna med mer än en veckotimmes ökning i medeltal av den lektorerna åvilande undervisningen. Överstyrelsen ansåge sig i detta sammanhang böra erinra om att den undervisningsskyldighet av ungefärligen 23 timmar i veckan, som således torde böra beräknas såsom medeltal, i sin helhet utgjordes av lektionstimmar, bundna genom arbetsordningen, enär lärare vid tekniska läroverk icke finge såsom fullgjord undervisningsskyldighet räkna sig till godo någon del av extraarbete för rättning av skrivlag eller därmed jämförligt.

Lektorernas undervisningsskyldighet torde sålunda kunna beräknas ökad med sammanlagt i runt tal 50 veckotimmar. Detta innebure en motsvarande minskning av antalet timmar, som beräknats komma på timplärare. Av dessa 50 veckotimmar torde 40 komma på specialämnena och 10 på allmänna skolämnena. Då de flesta lektorerna vore placerade å F-ort, torde den uppkommande besparingen kunna beräknas till $(40 \times 282 + 10 \times 234 =)$ 13,620 kronor.

Anslagsposten till grundavlöningar till övrig icke-ordinarie personal torde sålunda på sätt ovan anförts kunna minskas med sammanlagt $(528 + 13,620 =)$ avrundat 15,000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 14 februari 1940 anført, att ämbetsverket av den knapphändiga utredningen i ämnet icke kunnat bilda sig någon närmare uppfattning angående möjligheten till ytterligare besparingar vid ifrågavarande läroverk. Ämbetsverket ansåge sig emellertid kunna utgå från att samtliga de besparingsåtgärder — såväl i fråga om inrättande av parallellavdelningar och anordnande av undervisning i fackämnen, som i övriga hänseenden beträffande vilka utgiftsminskning ansetts kunna åstadkommas — vilka ansåges böra genomföras vid övriga statliga och kommunala statsunderstödda läroanstalter, i tillämpliga delar komme att vidtagas även för de tekniska läroverkens vidkommande.

Departementschefen.

För behovet av nya lektorstjänster vid de tekniska läroverken i Norrköping och Stockholm har enligt min mening anförts en övertygande motivering. Under normala förhållanden skulle jag ha biträtt överstyrelsens i dessa hänseenden framställda förslag. För närvarande måste jag emellertid begränsa mig till att förorda allenast förslaget om upprättande av en lektorstjänst vid läroverket i Stockholm. Det förefaller med tanke på genomförandet av det för denna läroanstalt aktuella nybyggnads- och utrustningsprogrammet vara ur statens synpunkt välbetänkt att inrätta en sådan tjänst, vars innehavare har ansvar för sin del av nämnda program, och att tjänsten kommer till stånd redan från och med nästa budgetår, så att den kan vara tillsatt i god tid innan de nya lokalerna färdigställts. Vad tekniska läroverket i Norrköping beträffar, ämnar jag framdeles taga under omprövning möjligheterna att till detta läroverk överflytta en eller två lektorstjänster från andra tekniska läroverk i syfte att erhålla en lämpligare proportion mellan antalet ordinarie och icke-ordinarie lärare vid ifrågavarande läroverk.

Vad angår vaktmästartjänsterna vid tekniska gymnasiet i Norrköping, finner jag i likhet med myndigheterna vissa skäl tala för en placering av båda dessa tjänster i lönegraden A 7. Då emellertid i rådande statsfinansiella läge andra likartade framställningar, som motiverats med lika starka eller starkare skäl, måste ställas på framtiden, torde förslag

om ändrad löneställning för den i lönegraden A 6 placerade vaktmästaren vid nämnda gymnasium icke böra nu framläggas.

Med hänsyn till den jämförelsevis ringa tillströmningen av elever till de vid tekniska läroverket i Stockholm inrättade aftonkurserna kan jag icke för närvarande tillstyrka, att i första årskursen av aftonskolan vid detta läroverk för nästa läsår inrättas fler avdelningar än som under innevarande läsår äro i verksamhet. Däremot utvisa vissa genom ecklesiastikdepartementets försorg införskaffade uppgifter rörande antalet avvisade inträdessökande vid tekniska gymnasiet i Borås behovet av en ytterligare avdelning av första klassen vid detta gymnasium. Då en utvidgning av verksamheten vid denna läroanstalt jämväl ur allmänna synpunkt synes önskvärd, vill jag tillstyrka överstyrelsens förslag i denna del.

De av skolöverstyrelsen förordade besparingsåtgärderna, innebärande en minskning med 15,000 kronor av medelsbehovet under delposten till grundavlönningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal, finner jag mig böra tillstyrka med den ändringen, att en höjning av lärarnas undervisningsskyldighet med endast en halv veckotimme torde böra nu ifrågasättas. Jag hänvisar i detta avseende till vad i det föregående yttrats. I anledning av vad av statskontoret yttrats vill jag framhålla, att det med hänsyn till det nuvarande stora behovet av tekniskt utbildad arbetskraft skulle vara olyckligt, om besparingsåtgärderna inriktades på en begränsning av elevintagningen vid de tekniska läroanstalterna eller på en försämring av fackutbildningen. Besparingsåtgärder av denna art torde icke böra tillstyrkas.

Beträffande de i avlöningsstaten ingående posterna ifrågasätter jag för nästa budgetår följande ändringar:

Anslagsposten till *avlönningar till tjänstemän å ordinarie stat* bör med hänsyn till förslaget om inrättande av en ny lektorstjänst vid tekniska läroverket i Stockholm höjas med 11,300 kronor. Å andra sidan bör posten — med beaktande av vad chefen för finansdepartementet i ämnet anfört vid anmälan i årets statsverksproposition av för flera huvudtitlar gemensamma frågor — sänkas med samma belopp, varmed anslagsposten till rörligt tillägg på grund av ökat indextal höjes, d. v. s. med 25,000 kronor. Posten bör alltså sänkas med $(25,000 - 11,300 =) 13,700$ kronor och alltså uppföras med $(692,000 - 13,700 =) 678,300$ kronor.

Delposterna till *arvoden åt skolläkare, arvoden åt bibliotekarier* samt *arvoden åt bokförings- och skrivbiträden åt rektorer*, vilka poster nu äro uppförda med respektive 6,000 kronor, 3,500 kronor och 7,500 kronor, skulle med hänsyn till den beräknade ökningen av antalet elever vid vissa av läroanstalterna enligt skolöverstyrelsens förslag för nästa budgetår ökas med respektive 450 kronor, 100 kronor och 300 kronor.

Då jag enligt vad nyss anförts utgår från ett lägre antal aftonkurser vid tekniska läroverket i Stockholm än överstyrelsen räknat med, torde nämnda poster böra höjas med respektive 400 kronor, 70 kronor och 200 kronor.

Delposten till *grundavlöningar m. m.*, som nu är uppförd med 409,100 kronor, har av skolöverstyrelsen i dess ursprungliga skrivelse föreslagits skola höjas till 434,000 kronor. Större delen av denna anslagshöjning eller i runt tal 22,500 kronor är föranledd av ökat behov av icke-ordinarie lärare, vilket i sin tur motiverats av den under nästa läsår beräknade ökningen av antalet elever vid läroanstalterna. Om antalet aftonkurser vid tekniska läroverket i Stockholm beräknas på sätt av mig föreslagits, synes nämnda belopp kunna minskas med omkring 9,000 kronor. Vid bifall till de av mig förordade besparingsåtgärderna bör posten minskas med ytterligare 7,400 kronor. Å andra sidan bör det av överstyrelsen angivna beloppet höjas med omkring 11,800 kronor, om av de utav överstyrelsen föreslagna nya lektorstjänsterna endast en sådan tjänst inrättas. Posten skulle alltså beräknas till (434,000 — 9,000 — 7,400 + 11,800 =) 429,400 kronor. Jag föreslår emellertid, under återopande av vad av statskontoret i dess första i ärendet angivna utlåtande yttrats, att delposten för nästa budgetår uppföres med 420,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 10,900 kronor. Jag har intet att erinra mot att posten jämväl för nästa budgetår betecknas förslagsvis.

Anslagsposten till *rörligt tillägg* torde på grund av den av mig förordade ändringen i överstyrelsens förslag angående inrättande av nya lektorstjänster böra minskas med i runt tal 1,300 kronor i förhållande till överstyrelsens kalkyler. Emellertid bör posten, som av överstyrelsen uppskattats efter ett rörligt tillägg av sex procent, numera beräknas efter ett rörligt tillägg av nio procent, vilket föranleder en höjning av posten med omkring 25,000 kronor. Posten bör i anledning härav uppföras med i runt tal förslagsvis 75,000 kronor. I jämförelse med motsvarande belopp i den för de tekniska läroverken nu gällande avlöningsstaten uppstår härigenom en anslagsökning med 8,700 kronor.

Mot det av skolöverstyrelsen under avlöningsstaten såsom särskilda uppbördsmedel beräknade beloppet å 23,350 kronor, belöpande på hyror och hyresersättningar m. m., synes intet annat vara att erinra än att beloppet torde böra för avrundning av avlöningsanslagets slutsumma uppföras med 23,570 kronor. Då detta inkomstbelopp i gällande stat beräknats till 20,000 kronor, möjliggöres alltså en anslagsminskning med 3,570 kronor.

Förevarande anslag bör sålunda för nästa budgetår höjas med (— 13,700 + 400 + 70 + 200 + 10,900 + 8,700 — 3,570 =) 3,000 kronor till 1,186,000 kronor.

18. Sammanfattning.

Sammanfattningsvis innebära de av mig i det föregående verkställda anslagskalkylerna, att ifrågavarande anslag för nästa budgetår skulle uppföras med följande belopp, varvid för jämförelse jämväl angivas nu utgående anslag och i årets riksstatsförslag beräknade belopp:

Anslagsändamål	Nuvarande anslag, kronor	I statsverkspropositionen beräknat belopp, kronor	Nu föreslaget belopp, kronor
Högre lärarinneseminariet: Avlöningar	433,800	420,000	404,000
Allmänna läroverken: Avlöningar	26,436,500	26,400,000	26,280,000
Bidrag till kommunala flickskolor	4,050,000	4,000,000	4,080,000
» » » mellanskolor	3,325,000	3,300,000	3,340,000
» » praktiska »	—	—	1,700,000
» » högre goss- och samskolor	538,800	525,000	554,000
» » flickskolor	650,000	500,000	516,000
» » enskilda mellanskolor	77,300	77,300	75,500
Understöd till högre folkskolor	3,450,000	3,200,000	1,560,000
Läroanstalter för blinda: Avlöningar	282,400	375,000	374,800
Omkostnader	200,500	150,000	152,600
Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar	98,700	204,000	194,200
Omkostnader	155,700	80,000	83,200
Dövstumskolorna: Avlöningar	1,119,500	1,235,000	1,187,000
Omkostnader	543,000	470,000	466,000
Tekniska läroverk: Avlöningar	1,183,000	1,177,300	1,186,000
Summa kronor	42,544,200	42,113,600	42,153,300

19. Hemställan.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. godkänna följande avlöningsstat för högre lärarinneseminariet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis* kronor 303,100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t » 7,250

Kungl. Maj:ts proposition Nr 154.

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:

a. Grundavlöningar

m. m. kronor 62,100

b. Avlöningsförhöjningar

m. m., *förslagsvis* . . . » 4,900 kronor 67,0004. Rörligt tillägg, *förslagsvis* » 26,650
Summa förslagsanslag kronor 404,000;2. till *Högre lärarinneseminariet: Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 404,000;

3. i personalförteckningen för de allmänna läroverken ej mindre under rubriken Tjänstemän å ordinarie stat uppföra ytterligare 3 lektorer än även under rubriken Tjänstemän å övergångsstat utsluta 5 adjunkter;

4. i sagda personalförteckning under rubriken Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än den 20:e uppföra 205 extra ordinarie adjunkter i lönegraden Eo 21;

5. bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan hinder av sagda personalförteckning — tills vidare under budgetåret 1940/41, då för realskolstadiet avsedd ordinarie ämneslärarbefattning vid samläroverk skall tillsättas, besluta, huruvida befattningen skall kungöras ledig såsom adjunksbefattning eller ämneslärarinnebefattning;

6. godkänna följande avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis* kronor 20,660,000
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, *förslagsvis* » 165,000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:
 - a. Arvoden åt kvinnliga sakkunniga . . kronor 1,260
 - b. Arvoden åt tillsynslärare » 18,000

c. Personliga tilläggs- arvoden åt första lärarinnor	kronor	2,400		
d. Arvoden åt skol- läkare, <i>förslagsvis</i> »		130,600		
e. Arvoden åt biblio- tekarier »		87,500		
f. Arvoden åt biträ- den å rektorsexpe- ditionerna »		85,000		
g. Särskilda arvoden vid provårsläro- verk »		163,200		
h. Särskilda arvoden vid statens afton- skola »		4,340	kronor	492,300
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:				
a. Grundavlöningar m. m., <i>förslagsvis</i> , kronor		3,365,000		
b. Avlöningsförhöj- ningar m. m., <i>för- slagsvis</i> »		300,000	»	3,665,000
6. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:				
a. Vissa ersättningar m. m., <i>förslagsvis</i> . . . kronor		300		
b. Tillfällig löneförbätt- ring »		600	»	900
7. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> »		2,223,400		
			Summa kronor	27,206,600

Särskilda uppbördsmedel:

1. Bidrag från Stock- holms stad	kronor	15,000
2. Av kommuner och lärare erlagda hyres- ersättningar och hyror »		274,000
3. Avkastning av dona- tioner från kronan m. m. »		37,600

4. Av vaktmästare erlagda hyror samt ersättning för bränsle och lyse	kronor	120,000
5. Bidrag ur läroverks ljus- och vedkassor till vaktmästarpersonalens avlöning	»	480,000
		<u>926,600</u>
	Nettoutgift kronor	26,280,000;

7. till *Allmänna läroverken: Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 26,280,000;

8. besluta, att för budgetåret 1939/40 gällande grunder för avlöning åt lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor samt för statsbidrag till sådana skolor skola med förut angiven jämkning äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

9. medgiva, att för budgetåret 1939/40 gällande grunder för provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg åt vissa lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

10. till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 4,080,000;

11. till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3,340,000;

12. till *Kommunala läroverk: Bidrag till praktiska mellanskolor* för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 1,700,000;

13. besluta, att gällande bestämmelser angående statsunderstöd för budgetåret 1939/40 till statsunderstödda enskilda läroanstalter skola äga huvudsaklig tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41, dock att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 146 parallellavdelningar vid samtliga statsunderstödda privatläroverk;

14. till *Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 554,000;

15. besluta, att den av 1933 års riksdag godkända ändringen i fråga om beloppet av grundunderstöd till högre

flickskola skall äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

16. till *Privatläroverk: Bidrag till högre flickskolor* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 516,000,

därav 30,000 kronor skola användas till nedbringande av terminsavgifter under läsåret 1940/41 vid vissa högre flickskolor i Stockholm under villkor, att Stockholms stad för samma tid bidrager med enahanda belopp på sätt angivits i propositionen nr 252 till 1939 års lagtima riksdag;

17. till *Privatläroverk: Bidrag till enskilda mellansko-*
lor för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 75,500;

18. till *Understöd till högre folkskolor* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 1,560,000;

19. godkänna följande avlöningsstat för läroanstalterna för blinda, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 243,500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 3,680
3. Avlöningar till vårdare och tjänstepersonal:	
a. Grundavlöningar	
m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor 83,300
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	» 7,800
	» 91,100
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Grundavlöningar	
m. m.	kronor 11,620
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	» 1,200
	» 12,820
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 23,700

Summa förslagsanslag kronor 374,800;

20. till *Läroanstalter för blinda: Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 374,800;

21. till *Läroanstalter för blinda: Omkostnader* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 152,600;

22. godkänna följande avlöningsstat för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

1.	Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	67,000
2.	Arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t	»	1,200
3.	Avlöningar till vårdare och ekonomipersonal:		
	a. Grundavlöningar		
	m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	96,000
	b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	8,000
			104,000
4.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
	a. Grundavlöningar		
	m. m.	kronor	12,100
	b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	1,700
			13,800
5.	Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	8,200

Summa förslagsanslag kronor 194,200;

23. till *Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 194,200;

24. till *Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Omkostnader* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 83,200;

25. i personalförteckningen för dövstumskolorna minska antalet lärare i kunskapsämne med tre till 55;

26. godkänna följande avlöningsstat för dövstumskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

1.	Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	680,000
2.	Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, <i>förslagsvis</i>	»	11,700

3.	Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a.	Grundbelopp	kronor 32,675	
b.	Vikariatsersättningar m. m., förslagsvis	» 350 kronor	33,025
4.	Avlöningar till vårdare och tjänstepersonal:		
a.	Grundavlöningar m. m., förslagsvis	kronor 236,000	
b.	Avlöningsförhöjningar m. m., förslagsvis	» 31,000	267,000
5.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a.	Grundavlöningar m. m., förslagsvis	kronor 112,000	
b.	Avlöningsförhöjningar m. m., förslagsvis	» 9,000	121,000
6.	Rörligt tillägg, förslagsvis	»	74,275
		<u>Summa kronor</u>	<u>1,187,000;</u>

27. till *Dövstumskolorna*: *Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 1,187,000;

28. till *Dövstumskolorna*: *Omkostnader* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 466,000;

29. å personalförteckningen för de tekniska läroverken uppföra ytterligare en lektorstjänst;

30. godkänna följande avlöningsstat för de tekniska läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1.	Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, förslagsvis	kronor 678,300
2.	Avlöning till tjänsteman å övergångsstat, förslagsvis	» 8,600
3.	Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a.	Arvoden åt skolläkare	kronor 6,400

Kungl. Maj:ts proposition Nr 154.

b. Arvoden åt biblio- tekarier	kronor	3,570	
c. Arvoden åt bokfö- rings- och skrivbi- träden åt rektorer	»	7,700	kronor 17,670
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	420,000	
b. Avlöningsförhöj- ningar m. m., <i>för- slagsvis</i>	»	10,000	» 430,000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»		75,000
			<u>Summa kronor 1,209,570</u>

Särskilda uppbördsmedel:

Hyror och hyresersättningar m. m.	kronor	23,570
		<u>Nettoutgift kronor 1,186,000;</u>

31. till *Tekniska läroverk: Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 1,186,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställa förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lennart Häggqvist.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
1. Inledning	2
2. Förslagsanslaget till Högre lärarinneseminariet: Avlöningar	6
3. » » Allmänna läroverken: Avlöningar	9
4. » » bidrag till kommunala flickskolor	50
5. » » » » » mellanskolor	56
6. Anslag till bidrag till praktiska mellanskolor	58
7. Förslagsanslaget till bidrag till högre goss- och samskolor	61
8. » » » » » flickskolor	64
9. » » » » » enskilda mellanskolor	65
10. » » understöd till högre folkskolor	66
11. » » Läroanstalter för blinda: Avlöningar	69
12. » » » » » : Omkostnader	82
13. » » Vårdanstalten i Lund för blinda med kompli- cerat lyte: Avlöningar	84
14. » » Vårdanstalten i Lund för blinda med kompli- cerat lyte: Omkostnader	85
15. » » Dövstumskolorna: Avlöningar	86
16. » » » » » : Omkostnader	96
17. » » Tekniska läroverk: Avlöningar	100
18. Sammanfattning	109
19. Hemställan	109
